TALİP APAYDIN

YABA YAYINLARI

hem uzak hem yakın

hem uzak hem yakın ● talip apaydın

YABA YAYINLARI : 30
Öykü Dizisi 10

● 1. Basım, Nisan, 1985
© Kapak deseni Aydın Apaydın
● Grafik düzenleme Yaba Yayınları
● Dizgi, Baskı, Cilt : Özen Matbaacılık
● Kapak Baskısı : Engin Ofset

● Yaba Yayınları : P.K. 404 Ulus/Ankara, Tel : 16 64 00

Talip Apaydın

HEM UZAK HEM YAKIN

(Öyküler)

YABA YAYINLARI

Talip Apaydın'ın öbür kitapları

Roman :

Sarı Traktör
Yarbükü
Emmioğlu
Define
Yoz Davar
Ortakçının Oğlu
Tütün Yorgunu
Toz Duman İçinde
Vatan Dediler
Kente İndi İdris

Öykü :

Ateş Düşünce
Koca Taş
Öte Yakadaki Cennet
Yolun Kıyısındaki Adam
Duvar Yazarları
Kökten Ankaralı
Hendek Başı

Çocuk Kitapları

Toprağa Basınca
Çalgıcı Recep
Dağdaki Kaynak
O güzel İnsanlar
Elif Kızın Elleri
Aloo Çocuklar
Yangın
Merdiven

Anı :

Köy Enstitüsü Yılları
Akan Sulara Karşı

ESKİLERDEN BİRİ

Elleri paltosunun cebinde, hafif kambur, bir de kasket geçirmiş başına, vitrinlere bakınarak yürüyor. Çizgili yüzü yıpranmış. Bir zamanların ünlü politikacısı şimdi kimsenin ilgisini çekmeden tek başına dolaşıyor. O mu diye bakıyorum, evet O. Varıp dikiliyorum önüne, «merhaba üstat, nasılsınız?» Gözlerini açıp bakıyor, birden tanıyamıyor. «Oo merhaba beyefendi, neredesin yahu, hiç görünmüyorsun?» Sesi biraz incelmiş ama tınısı aynı. Radyolardan televizyondan çok dinlediğimiz tanıdık ses. Eskisi gibi yukardan değil, biraz inmiş. Gene de eski görkemini anımsatıyor hemen. Yüzünde bir bezginlik var. Çok şeyler söyleyecekmiş gibi anlamlı. «Dolaşıyorum şöyle, eski huyumdur. Çarşı pazar... toplumun nabzı buralarda atar bilirsin ya? Fiyatlar korkunç birader, inanılacak gibi değil. Nasıl geldik buralara, onu düşünüyordum.» Gülümsüyor. «Yürüdüğümüz yoldan geldik beyefendi», diyorum. Biraz suçlama var sözümde. Gözucuyla bakıyor, anlıyor herhalde. Üstüne almıyor. Sözü değiştiriyor hemen. «Havalar soğudu değil mi, kış erken gelecek bu yıl.» «Öyle gibi ebet.» Gelip geçenler bakmıyorlar. Herkes kendi hayında. Sokaktaki kalabalığın arasında herhangi birisi şimdi. Onu sindirmeye çalışıyor. «Biliyor musunuz diyorum, onca önemli görevlerden sonra sokakta böyle dolaşabilmeniz bir mutluluk olmalı. Siz ona ulaştınız. Az başarı değil.» Gülümsüyor. Alçakgönüllü görünmeye çalışıyor. «Biz ülkenin iyiliği için çalıştık. Bu millet çalışanın değerini bilir, takdir eder. Ufak tefek hatalarımız oldu belki, ama hizmetlerimizin yanında küçük kalır. Onun için vijdanen rahatım ben. Vaktin var mı, bizim iş yerine gidip oturalım biraz.» «İş yeriniz mi var?» diye soruyorum. «Eh, ufak bir yer... Arkadaşlarla boş kalmıyalım diye ,onların girişimi ile... Gerçi ben çalışmıyorum, oğlumun üzerine. Canım sıkılmasın diye ara sıra uğruyorum işte. Buyur, bir kahve içeriz.»

Kolumu çekiyor. Geri dönüyoruz. Biraz tedirgin. Aramızda geçen eski bir olayı anımsıyor herhalde. Unutmuş olamaz. Yetkisini kötüye kullanmış, hakkında ağır bir işlem uygula-

mıştı. Birisi telefonla, birisi makam odasında iki kez tartışmıştık. Beni odasından kovmaya bile kalkmıştı. «Beyefendi demiştim, birgün buralardan siz de gidersiniz. Yarın eşit koşullarda gene karşı karşıya geliriz. Bu yaptığınızdan utanırsınız. Yetkinizi kötüye kullanmayın. Yasal olan neyse onu yapın.» «Sen benimle nasıl böyle konuşabilirsin, sen kimi temsil ediyorsun?» diye bağırmıştı. Kendimi, demiştim. Zıvanadan çıkmıştı. O günkü yüzü hâlâ belleğimde. Şimdi bakıyorum da ikisi arasında bir bağıntı kuramıyorum. Özür mü dileyecekti acaba? Deminki «bazı hatalarımız oldu» sözü bunun belirtisi miydi, merak ediyordum.

Asansörde birbirimize bakıyoruz. Gülümseyip başını eğiyor. Siyah makam arabasında görmüştüm kaç kez. Başında fötür şapkası, küçük dağları yaratmış gibi bir görkemle otururdu. Polisler selam dururdu geçerken. Yanına yaklaşmanın olanağı yoktu. Oysa birlikte çalıştığı meslektaşlarından dinlemiştim, hiç de seçkin birisi değildi. Ama politika oraya kadar getirmişti işte. İri iri konuşmalarını dinlemiştik yıllarca. Şu zaman denen güç neler getirip neleri götürüyordu, şaşıyordu insan.

Geniş bulvara bakan koca yapının üst katlarında iç içe iki odaya giriyoruz. Baylı bayanlı çalışanlar var. İyi döşenmiş, sıcacık. Telefonlar, koltuklar... Bilmem ne şirketinin Ankara bürosu. Genç memurlar ayağa kalkıp selam veriyorlar, buyur ediyorlar. Sessiz bir düzenleri var. «Bize iki kahve yapıver kızım, diyor eski politikacı. Bak beyefendi nasıl içerler?» Peki efendim, diye gülümsüyor sekreter kız. Karşılıklı koltuklara oturuyoruz. Sigara tutuyor, çakmağı ile yakıyor sigaramı. «Ee nasılsın bakalım, gene yazıyor musun?» Eh yazıyorum birşeyler, bu işin emekliliği yok.» «İyi, diyor, yazın... En iyisi sizinki. Benim de çok şeylerim var yazacak. Neler geçti başımızdan, Bu memleket iş yapmak zor kardeşim. Siz biraz dışındasınız, iç yüzü çok başka. Nelerle savaşmak gerekiyor bilemezsiniz. İnsanın omuzlarına sorumluluk binmeden anlaşılmaz O kadar düz değil bu yol...»

«Öyledir herhalde. Şimdi aynı yere gelseniz tutumunuzda bir değişiklik olur mu, hiç düşündünüz mü?» diye soruyorum.

Gülümsüyor. «Olur belki, kimbilir? Her işin acemiliği var, ustalığı var. Aslında bizim memleketin bir kayıbı da bu bence. Her gelen yeni şeyler yapmağa kalkıyor. O gidiyor, başkası geliyor... Süreklilik olmayınca işler hep yarım kalıyor. Biz

biliyorsunuz çok kapsamlı girişimlerde bulunduk. Birkaç yıl sürdürebilseydik işler çoktan çözümlenecekti. Bazıları sonradan savsaklandı, başka yönlere çekildi. Gene de attığımız temel...»

Başımı sallayıp gülümsüyorum. Karşı olduğumu anlıyor. «Siz beğenmiyebilirsiniz. Bu hakkınız var, ama çoğunluk...» «Hangi çoğunluk beyefendi ,diyorum. Hem çoğunluk yanıltılamaz mı? Belki siz de değil, sizden çok önce yanlışlara düşüldü. Siz de sürdürdünüz onu. Belki inanarak yaptınız, belki genel havaya uydunuz. İçinde olmadığım için pek bilemem, ama bu gelinen yer hiç de parlak değilse herhalde sizin de payınız var. Biz karşı çıktık eleştirdik. Haklı olduğumuz bugün daha iyi anlaşılıyor.»

Kahvesini içerken elleri titriyor. Yüzü değişiyor biraz. Kaşının birisi yukarı kalkıyor. Yeni ayırımına varıyorum, sağ yüzünde biraz sarkma var, kendiliğinden kımıldanıyor. Sinirlendiğini belli etmemek için gülümsemeğe çalışıyor. Gözlerine duman kaçmış gibi geriye yaslanıyor, «şey, evet... ama biz hesabımızı verdik çoktan. Karşıtlarımızın bizi beğenmesi zaten beklenemez. Böyle bir zorunluğumuz yok. İlerde tarih yazacak. Ama şimdiden kabul edin ki ülkenin gelişimine bizim büyük katkımız oldu. Özellikle benim alanımda çok şeyler yaptık. Bizden sonrakiler sürdürebilselerdi hiç de böyle olmayacaktı. Çok daha ileri hedeflere varılacaktı. Bakın çok içtenli söylüyorum, ben görevdeyken uykularımı yitirdim. Sağlığım bozuldu. Öyle kendimi işe verdim ki aile mutluluğum bile sarsıntıya uğradı. Gece yarılarına kadar çalıştık.»

Bunları çok söylediği belli oluyor. Arka arkaya sıralıyor kolayca. Başımı sallıyorum. «Öyledir belki. Zaten kimle konuşsanız, çok çalıştığını söyler. Ben çalışmadım, yattım aşağı demez kimse. Üstelik çalışmak... iyi şeyler yapılırsa değerlidir. Neyse, ben bunları tartışmağa gelmemiştim. Üstelik kendimle ilgili bir sorunum da yok. Geldi geçti, unuttum. Hiç önemli değil. Önemli olan ,insanın geç de olsa hatalarını yanlışlarını görebilmesi. Bunu açık yürekle söyleyebilmesi.»

Rahatlıyor biraz, gülümsüyor. Ellerinin titremesi azalıyor. «Kendime karşı barışığım kardeşim, diyor. İnanır mısın, hiç kimsenin yapmıyacağı kadar kendimi sorguya çekerim ben. Titiz bir yargıç gibi inciğini cinciğini sorarım. Hatta hanım der ki, ne derdin var da geceleri uyuyamıyorsun?Uyuyamam. Tüm geç-

mişin hesabını veririm kendime. Kolay değil, devletin en yetkili yerlerinde yıllarımızı geçirdik. Nice işler iki dudağımızın arasındaydı. E insanız, yanlışlar da yapabiliriz. Yapmadık demiyorum, belki yaptık da. Onca işin arasında bunaldığımız günler oldu. Bunalan insan hatalar yapar değil mi? Ama genel olarak değerlendirilirse hatalarımız sevaplarımızın yanında küçük kalır.»

Dudağını büküyorum. «Bilemem. Katılırım ya da katılmam diyemiyeceğim, özür dilerim.» «Olabilir, ne yapalım ..» Ellerini açıp kapıyor. İşi pişkinliğe vuruyor. «Kadı kızında bile ufak tefek kusurlar olurmuş, fıkrayı bilirsin.»

Sözü değiştiriyor hemen, sesini indiriyor, «biliyor musun, emekli maaşımdan başka gelirim yok. Oğlum bu işe girdi de işte, üç beş kuruş kazanıyor. Bizimki akıl değilmiş. Memlekete hizmet edelim diye ömrümüzü boşa harcadık. Oysa zamanında böyle bir işe atılsaymışız... (elini sallıyor) bu ülkenin en yeteneksiz insanları biz değildik herhalde. Kimbilir ne varlığın sahibiydik şimdi ? Ama yapmadık. Gözümüzün önünde, koltuğumuzun altında kimler ne paralar kazandı, hep biliyoruz. Abi abi, çevremde dönenler şimdi yanlarına varılmaz adamlar oldular. Ah kardeşim, bir bilsen bu işlerin iç yüzünü...»

Gülümsüyorum. «Bilemem, hiç merak etmedim. Konum değil. Ama görüyorum ki oğlunuz girmiş bu işlere.» «Ee onlar bizden daha gerçekçi bir kuşak. Zaten ekonomi okudu. İsviçre'de mastır falan yaptı.» «Belli evet. Zamanında siz de ona yatırım yapmışsınız demek?» «Yoo, benim bir katkım olmadı. Devlet bursuyla okudu.» «Daha iyi ya, ucuza maletmişsiniz. İyi kazanıyor mu bari?» «Pek sayılmaz. Daha işin başındalar. Şimdilik buranın kirasını falan ödüyorlar işte. Ama ilerde iyi olacak herhalde.»

Şimdi de iyi demektir bu, anlıyorum. Zaten kötü olur mu bunların işi? Kimbilir hangi ilişkilerin içindeler? Sıradan birisi nasıl gelir de bulvarda böyle bir büro kurabilir? Olacak iş mi? Kendikendime bunları düşünüyorum. Söyleyecek birşey yok. Ama gördüğüm iyi oldu. Daha yakından tanımış oldum. Hep ayaklarının üstüne düşer bunlar. Her dönemde işlerini yürütürler. Bir de hakları yenmiş görünümüne girmezler mi, o deli eder insanı.

«Beyefendi, diyorum iyisiniz iyi. Vicdanen de rahatsınız, daha ne istersiniz? Her insan gelemez buraya.» Endişe ile ba-

kıyor yüzüme. Sözümü nasıl bitireceğimi merak ediyor. Belli ki daha övgü bekliyor benden. Ama onu vermiyorum. Hayır, yapamam. O kadarcık nokta kalsın içinde. «Gene de size imrenmiyorum, diyerek kalkıyorum ayağa. Az çok biliyorum yerinizi. Hadi bana izin...»

Şaşalıyor. «Neden acele ettin, konuşsaydık...»

Yok, diyorum. Böyle yerlere alışkın değilim ben. Sıkılıyorum.»

Bir tedirgin, uğurluyor kapıdan,

ZAMAN GEÇİYOR MU?

— Zaman geçiyorsa korkma, dedi Türkmen kocası. Geçen zaman hep doğrudan yana çalışır. Yanlışı çürütür, ufalar. Gerçek üstün çıkar. Sen geçen zamana yaslan, geleceğe güven.

— Ama zor geçiyor, dedim. Geçerken biryerlerimi ısırıyor, acıtıyor. Onun için geçmiyor gibi geliyor bana.

— Sayı say, dedi. Geçtiğini anlarsın. Anlayınca da rahatlarsın. Hiçbir güçlü zamanı durduramadı. Onun için geçen zamana düşmandır güçlü. Kendine karşı olduğunu bilir. Yokuştadır ama iniş korkusunu yaşar içinde. Gücünde güçsüzlüğü duyar.

— Sen beni avutuyorsun. Boş sözler bunlar, git başımdan. İdam mahkûmuna dinsel telkin yapan kişilere benziyorsun.

— Benzetmen ilk bakışta doğru gibi, ama ben başka birşey söylüyorum. Zamana güven diyorum. Zaman geçiyorsa korkma. Kötünün silinmesi, yerine iyinin yazılması... Bu geçen zamanın işidir. Kendine ve inancının doğruluğuna güvenenlerin dostudur zaman. Döne dolaşa amacına götürür insanı.

— Bir çınar ağacının gölgesine oturup gökyüzüne bakıyor gibisin. Öyle olunca dediklerin doğru olabilir. Ben o durumda değilim. İçinde bulunduğum koşullar serinkanlı düşünmeme olanak vermiyor. Promete'nin yaralı ciğerini gagalayan kartal beni de gagalıyor. Sen geçmiş karşıma öğüt veriyorsun. Saçma bu dediklerin.

— Ben söylerken saçma evet, ama sen söyleyebilirsen doğruluk kazanır. Bu gücü gösterebilirsen yolun düz olur. İçine dön, orada ara maden damarını, bulacaksın.

— Git karşımdan. Yaralı insana türkü söylüyorsun. Senin gibiler her çağda anlamsızdı.

— Ama yaralı insanın türkü söylemesi anlamsız değildir. En içtenli türküleri onlar söylerler. Hele içlerinde umut varsa, zamana yaslanırlarsa, hem söyleyeni hem dinleyeni kurtarırlar. Bu türkülere güvenirim ben. Bizi onlar ayakta tutarlar. Senin de türkü söylemeni istiyorum. İçinden geldiği gibi söyle, kendini anlat. Gerisini zamana bırak.

— Türkü... Etlerim sızlarken, içim daralırken...

— Evet, başladın bile, sürdür bunu. Kurtuluş kapısını zorla.

— Benimle alay ediyorsun. Tekeri kırık kağnıya yol gösteren adamdan farkın yok.

— İlk bakışta öyle. Ama anlamağa çalış. Güçlü insan en olumsuz koşullarda bile yol arar. Umutsuz düşmek teslim olmaktır. Sen bitsen bile dünya kalacak, başka insanlar yaşayacak. Onlardan bana ne diyemezsin.

— Öyle deseydim burada olmazdım.

— Tamam işte, yalnız kendin için yaşamadığını biliyorum. Sen onlardan değilsin.

— Ne demek istiyorsun Türkmen kocası, uzun ettin, açık söyle ?

— Bir ağaç bile çizgi çizer şu dünyaya. Devrilip yok oluncaya kadar yeri vardır gökyüzünde. Yaşadıkça türkü söyler, kendini bildirir.

— Bizim yok. Hemcinslerimiz aldılar o olanağı elimizden.

— Umudu kimse alamaz. Zaman geçiyor mu, bitti. Saatların işlemesi yeter. Oraya yaslandır türkünü. Geçen zaman beslesin seni.

— Kayanın başında ot büyümez.

— Bazan büyür. Kocaman çam ağaçları gördüm ben kayaların arasından fışkıran.

— Duvarların arkasında havasızlıktan solan çiçekleri görmedin mi?

— Gördüm. Çünkü umutları tükenmişti.

— Olmazı savunuyorsun. Doğaya ters düşüyorsun.

— İstemem bunu. Olmaza olabilirlik yolları arıyorum. Geçen zamana tutunmak gerektiğini bunun için öneriyorum. Nice olmazlardan çıktı kimi olgular. Bunu gözden ırak tutmayalım diyorum.

— Bana bak Türkmen emmi, sen acıların insana neye maloldüğunu bilmiyorsun.

— Biliyorum yeğenim, biliyorum arslanım. Ben de o acıları çekenlerden biriyim. Senin yerinde olanlar yalnız kendilerinin acı çektiğini sanırlar. Bir yanılgıdır, bunu anlıyorum. İnsanın insana güveni kalmaz, hak veriyorum. Şöyle de düşünemez misin, o acıları çektirenler de bir başka acı içindedirler. Çünkü zamanın geçmekte olduğunu onlar da bilirler. Durmayan zamanın yarın nereye varacağını düşünecekler ister istemez. Bu bir sorundur onlar için. Aslında acı çekmek, acı çektirmek insan doğasına ters bir iş. Bunu herkes duyar az çok. Kabul edebilir misin bilmem ,ama bir güvencedir bence.

— Ne demek yani?

— İki uç da olumsuz durumda. Vicdanlarına karşı rahat değiller. Acı çekenler de, acı çektirenler de o durumda yüzyüze gelmek istemezlerdi. Ellerinde olmayan koşullar düşürdü onları bu çukura. Gülseler de ağlasalar da ,kendileri istemediler bunu. İstenecek gibi değil. Her insan kendisine onur verecek yüce işler yapmak ister.

— Yalan bul İnsanları iyi tanımıyorsun.

— Böyle tepki göstereceğini biliyordum. Bile bile söyledim. Aslında insanın özü iyidir, kabul et. Ama eğitilerek sokulamıyacağı biçim de yoktur. İnsanı değil, eğitimi suçluyorum.

— Neyi suçlarsan suçla, gerçeği değiştiremezsin. Bunca acıyı da ortadan kaldıramazsın.

— Böyle bir amayım yok. Üstünde düşünülsün istiyorum

— Bunlar düşünülerek yapılan işler. Havanda su dövüyorsun sen.

— Bazan havanda su dövmek de gerekiyor. Hiçbir şey yapmamaktan daha iyi. Şu olup bitenlere kayıtsız kalamayız.

— Bana bak Türkmen emmi, kayıtsız kalamıyacaksan konuya doğru yaklaş. Sözü döndürüp dolandırma. İnsanın insana

cttiği kötülüğe kılıf arama. Acı çekenlere türkü söyleyin, geçen zamana kulak verin gibilerden saçma sapan önerilerinle bizi oyalama. Biz acı çeken insanlarız. Somut şeyler söyle, yaraya tuz basma.

— Yaraya tuz basmak bizim eski bir iyileştirme yöntemimiz. Belki acıtır ama yararlı olabilir. Ne deyim oğul, seni biraz konuşturmak istedim. Konuş, söyle! Dert insanı söyletir. Hem çektiğin acı tek yönlü değil, çok boyutlu. Düşüne düşüne söyle. Kendine de, dinleyenlere de yararlı olacaktır. Acı çekmek de; acı çektirmek de bizim alınyazımız değildir. İnsanın en soylu amacı mutlu olmaktır şu dünyada, ama bırakmıyorlar.

— Neden bırakmadıklarını söylemedin. Hep kaçamak konuştun.

— Sana öyle geliyor. Bir bakıma haklısın. Tarafsız olamazsın, bunu anlıyorum.

— Anlamadığın şeyler de var. Türkmen emmi.

— Var belki. Senin de var. Az çok hepimiz suçluyuz. Bu sorumluluğu birlikte taşıyoruz.

— Evet, öyle.

ZIMPARA TAŞI

— Hıh gene yürüdü seninki. Ya berbere gidiyordur, ya konkene. Bir gün evinde kalıp da işini yaptığını görmedim ayol. Nasıl kadın bunlar bilmem ki?

— Onlar kadın değil Meliha'cığım, onlar hanım. Kadın biziz işte. Hem dışarda çalışırız, hem evimizin işini görürüz, hem çocuk büyütürüz...

— Gene de bizden kıymetliler ama. Bir dedikleri iki olmaz. Şu Handan liseyi bile bitirmemiş, ama kocası hep ağzına bakar. Ne isterse yaptırır. Altında arabası, sırtında kürkü, şuna bak. Her yıl Avrupa gezileri. Nasıl da şanslı oluyor bazıları, şaşıyorum vallahi. Bizden güzel olsalar hani, bir diyeceğim yok.

Nesrin pencereden çekilip yerine oturdu.

— Ne güzelliği ayol, sen onu ikiye katlarsın. Herşeyi takma baksana?

Meliha tül perdenin arkasından Handan'ı izliyordu. Yüzünde saklanmaz bir kıskançlık iğrenir gibi küçümseme. Handan dışarda hiç farkında değil, çalımla yürüdü. Afili gözlüğü ile apartımanın üst katlarına şöyle bir baktı. Bacağında daracık deri pantolon, astragonun eteğini savurarak geçti direksiyona. Gazladı yeşil renoyu.

— Hıh, yaptı Meliha. Dışardan gören birşey sanır bunları. Vallahi yarım saat konuşmaya katlanamazsın. Geçen gün Servet beylerin düğününde bir masaya düştük de, Mustafa da ben de patladık ayol. Kocası da kendisi gibi basit. Konuşacak konu bulamayıverdik. Napolide şöyle eylenmişler de, Paris'te bunları almışlar. Bana ne ayol sizin aldığınızdan sattığınızdan? Mustafa bir aralık kulağıma eğildi. «kalk gidelim hanım, dedi. Yanlış yere geldik biz buraya.» Nisbet eder gibi ayol. Biz memuruz öğretmeniz, oralara gidemeyiz, bütçemiz elvermez. Övünür gibi söylenir mi bunlar?

— Görgüsüz insanlar ne olacak, dedi Nesrin. aralarından başka övünecek şeyleri yok. Ne iş yapar bunun kocası?

— Bilmem vallahi, ne iş yaptığı belirsiz. Bazen bir kaybolur, yirmi gün bir ay ortalarda görünmez .Sonra bir gelir, bu sefer de evden çıkmaz. Sabahları herkes işine gider ,bu pijamayla oturur pencerenin önünde. Ağzında pipo, elinde içki bardağı. Ne iş yaptığını bir türlü öğrenemedik. Ama zenginler, apartımanda en çok bunlar para harcar. Kapıcı taşıya taşıya bitiremez. Geçenlerde kömür bitmiş, apartımanın parası yok. Bu Handan trak elli bin verdi. Hem de kocasından habersiz. Kocası burada yok. Düşündüm de, benim kocamdan habersiz bin liram bile olmaz yanımda. Bunca yıllık öğretmenim, az buçuk maaş alıyorum. Vallahi kendimden utandım ayol. Bu kadarı olmaz.

İç geçirdi Nesrin.

— Hep öyleyiz, dedi. Biz okkanın altına gidenlerdeniz Melihacığım. İstediğimiz gibi giyinemeyiz, istediğimiz gibi gezip tozamayız. Bunlarsa maşallah ...Bizim apartımanda da var, kocası Adana'lı, çiftlik sahibi. Karıyı görsen, arap mıdır nedir, böcek gibi. Ama bir giydiğini bir daha giymez. Evinde en pahalı eşyalar, hep dışardan. Komşuları iki de bir video seyretmeye çağırır. Ben bir kez gittim, bir daha gitmedim. Görsen açık saçık filmler, rezillik...

— Aa, sorma, bu Handan'da da var öyle filmler. İşleri güçleri o işte, başka ne düşünecekler? Hergün böyle çıkar gider, nereye giderse?

— Çoluk çocuğu yok mu?

— Var, iki kızı var. Onlar okula, bu dışarıya. Bakarsın saçlar yapılmış, takmış takıştırmış gider biryerlere.

— Aman Meliha boşver, istediği yere gitsin bize ne? Onlar gibi olacak değiliz ya? Allah yazdıyse bozsun.

Parmağı ile koltuğun kıyısına vurdu.

— Öyle deme şekerim, insan rahatsız oluyor. Gözümüzün önünde hergün görüp duruyoruz. Zımpara taşı gibi törpülüyorlar insanı. Mustafa hep öyle der. Biz onları yıpratamıyoruz ama onlar bizi fena yıpratıyorlar der. Biz karı koca çalışıyoruz, öyleyken kıtkanaat zor geçiniyoruz. Bunlarsa döke saça yaşıyorlar. Olur mu bu?

— Olmaz ama ne yapacaksın? Aslında ben özenmiyorum bunlara. Kimbilir ne pisliklerin içindeler?

— Ben de özenmiyorum, yanlış anlama. Keşke hiç görmesek bunları, hiç düşünmesek .Ama gözümüz kör değil ki görüyoruz işte.

— Ama canım, biz orta sınıfız. Hep kendimizden yüksek olanlara bakıyoruz. Bir de aşağıdakilere baksak ya? Onlar bizden beş beter. Geçen gün kapıcının karısiyle konuştuk da ne dedi biliyor musun? «Biz olmasak abla, dedi. Bunların evleri kokar. Bunların yanına varılmaz. Bunlar evlerinin musluğunu helâsını bile temizliyemezler, bunlar çöplerini götürüp bidona dökemezler. Hanımım diye salınıp gezerler işte.» Yaa, öyle dedi.

Gülüştüler.

— Doğru söylemiş, aferim. Haftada iki gün kadın gelir bu Handan'ın evine. Kazık kadar iki kız, kendisi... evlerini temizleyemezler. O gün konuşuldu da allerji olurlarmış, ellerine süpürge alamazlarmış. Allah bilir bulaşıklarını da biriktirip kadına yıkatıyorlardır. Böyle hanım bunlar. Zaten eskiden hizmetçi varmış evlerinde. Dediğine göre kızlar rahatsız olmuş da çıkarmışlar. Eli yüzü düzgün birini bulurlarsa gene alacaklarmış. Hava atarak söylüyor bunları. Dilimin ucuna kadar geldi, «Siz ne güne duruyorsunuz, ayol kendiniz yapsanıza evinizin işini» diyecektim. demedim. Bana ne?

— Desen de bir yararı olmaz Meliha'cığım. Anlamaz bile. Kimbilir ne özentileri var?

— Öyle. Bilmem hangi bakanın karısı bunun arkadaşıymış, geçen gün onlardaymış, falanca paşanın karısı da varmış. Onları anlatıyor bize. Komşular da ağızları açık dinliyorlar. Çok önemliymiş gibi...

— Onlar için önemli şekerim ,önemli olmaz mı? Başka neyle övünecekler? Amaan çok uzattık, boşver. Kendi sorunlarımız yokmuş gibi elin zübbeleriyle uğraşıyoruz. Hayriye hanım ne yapıyor? Oğlu daha çıkmadı mı hapisten ,mahkemesi bitmedi mi?

— Yok, uzun iş o, bitmez. Sorma Hayriye'yi, tükendi kadın. Bazen insanlardan öyle nefret ediyorum ki. Zavallının başına bir iş geldi diye yüklendikçe yükleniyorlar. «Görüş günlerinde bana ders koymayın, yetişemiyorum» diye o kadar yalvardı. Aldırmadılar. Bir öğleden önce, bir öğleden sonra ders koymuş-

lar. Ayol bu kadın iki yıl öncesine kadar okulun gözbebeğiydi. Müdür yardımcısıydı. Herkes severdi, sayardı. Şimdi mi kötü oluverdi hemen. Görsen, gölge gibi gelir okula. Oturur bir kıyıya, düşünür. Kimseyle konuşmaz, kimse de yanına uğramaz. Yüreğim parçalanıyor vallahi. Kimileri de kabak çiçeği gibi açıldı ha! O Asuman'ı falan görsen, tanıyamazsın. Yenileri de geldi, iyice güclendiler. Alıkıran başkesen herbiri. İyi ki zamanında ayrıldın okuldan Nesrin, Çok kötü oldu çok. Ben de soğudum iyice.

—Hayret, Asuman da adam oldu ha?

— Hem de nasıl? Müdürün odasından çıkmaz: Fiskos fiskos bütün gün, ne konuşurlarsa?...

— İyi. Bunları da görecekmişiz demek. Yaşayan görür derler ya?

— Görmez olaydık. İyiye gidelim derken durmadan kötüye gidiyoruz. Bazan ne diyorum biliyor musun, şu Handan gibi olmak varmış. Ne düşünür, ne görür. Gününü gün eder, yaşayıp gider işte. Hiçbir derdi yok ayol. Bizler de cendereye kısılmış limon gibi...

— Öyle mi dersin, hiç derdi olmaz mı bunların?

— Ne derdi olacak? Gördün işte, atladı gitti arabaya.

— Hele daha bir yakından incele Meliha. Bunlar da mutlu değildir belki.

Meliha öğretmen koltuğa yaslandı. Yüzü çözüldü biraz.

— Aslında biliyorum birşeyler .Bana pek açılmaz ama şu komşu Suzan hanım epey dedikodu yapıyor arkasından.

— Ne gibi?

— Kocasının iki mi üç mü metresi varmış. Ünlü bir hovardaymış senin anlayacağın.

— Al işte, ee?

— Bu da aynı yolda. Öc almak için gidiyor. O yapar da bu durur mu?

— Kızları anlamıyor mu bunları?

— Anlamaz olurlar mı, anlıyorlardır. Yetişkin kızlar.

— Peki nasıl bakıyorlar birbirlerinin yüzüne?

— Bakarlar. Bunlar için doğal hale gelmiş.

— Belki onlar da bulmuşlardır şimdiden. Hazır örnek önlerinde...

— Kimbilir?

— Ee, mutlu mu şimdi bu aile?

— Mutlular şekerim .Dünya yansa kıllarına dokunmaz. Dert diye birşey tanımazlar.

— Öyle midir Meliha, pek sanmıyorum. Biraz uzaktan görüyoruz. İç yüzleri nasıl, kimbilir?

— İçleri dışları aynı bana kalırsa. Sıkıntı denen duyguyu tanımıyorlar. Geçmişler öyle şeyleri.

— Puff, gene onlara döndük. Bırak, ne halleri varsa görsünler.

— Öyle ama kurtulamıyor insan. Rahatsız oluyorum. Şurada gözümüzün önünde, nasıl görmezden gelirim? Durmadan kendimizle kıyaslıyorum ister istemez.

— Yok, takma aklını. Biz de o kadar kötü durumda değiliz. Hatta belki onlar da bize imreniyorlardır. Namusumuzla çalışıp kimseye muhtaç olmadan yaşıyoruz. İyi kötü bir denge kurmuşuz. Bunun da bir anlamı var.

— Onlar öyle görmüyorlar ama.

— Önemli değil Meliha. Biz kendimizi dürüst buluyorsak bu yeterli. Çalışmak da bir erdem. Nerede okumuştum, en mutlu insan çalışan insandır. Bizim gücümüz de bu. Onların tadamadığı hazla biz fazlasıyle tadarız.

Güldü Meliha,

— Öyle mi acaba? Kendimizi avutmuş oluyor muyuz?

— Dağıtma kendini .Hadi ben kalkayım. Öğleden sonra dersim var. Sen de yap işlerini. Elin aylaklarına imrenip durma. Biz onlardan daha iyi durumdayız, hiç kuşkun olmasın.

Sigarasını söndürüp kalktı.

Kapıdan uğurladı Meliha öğretmen. Birbirlerine gülümsediler.

GEL DE ANLAT

Şimdi nasıl anlatırsın bizim çocuklara, köyden gelen bu kara üzümün, kabuğundan kolay kolay çıkmayan çetin cevizin tadını, anlamını? Onların köyden bana getirdiği anılarla karışık havayı. Bağda gölün altındaki ceviz ağacımızın içimi sızlatan o düşsel görünümünü. Babam, Hacı Bekir emmiden üç ceviz almıştı. Üçünü de toprağa gömmek istiyordu. Günlerce cebinde gezdirdi. Bense birini gömelim, öbürlerini yiyelim diyordum. «Olmaz diyordu, belki çürüktür, çıkmayıverir. Sağlam olsa bile her ceviz filiz vermez. Bir daha nereden bulurum?» Öyleydi o zaman bizim köyler. Rahmetli Hacı Bekir emmi, köyün tek ceviz ağacını çoluk çocuğun saldırısından korumak için günlerce nöbet tutardı. Bir de geç olur ki bu ceviz meyvesi... Her meyve sararır kızarır, bu daha yemyeşil durur dallarda. Gelirken geçerken çitlerin arkasından bakardık. Hacı emmi de bizi gözetlerdi yan yan. Gözleri kızarmıştı. Gece de uyumamıştı belli ki. Aradan kırk beş yıl geçti öyle ya? Silindi birçok anılar. Ama ceviz ağacımızı unutamam. Ben köyde iken sekiz on yaşına kadar her yıl değişerek büyüdü gözümün önünde. Dibini çevirdik, kabarttık. Her gsn testilerle su döktük. Kuzu bağlamadık yanına yakınına. Kendimiz de yatıp uyumadık. Ceviz ağacı zehirlermiş adamı. Bir uyuyan bir daha uyanmazmış. Babam sık sık tenbih ederdi, «aman oğlum oraya yanaşma, git bağların gölgesinde otur.» Birgün yılan gömleği bulmuştum ceviz ağacının gölgesinde. Yılanı da zehirleyip öldürdüğünü sanmıştım. İşte o gün gerçekten inanmıştım ceviz ağacının tekin olmadığına. Bir çekingenlik duyuyordum. Gittikçe serpildi, bahçenin en iri ağacı oldu. Ama meyve vermaz. Yeşil bir yığın, hepsi o. Ufak tefek zerdali ağaçları, erikler bademler meyveye durdu, bu hepsine tepeden bakan şımarık haspa, yalancı pehlivan gibi boşuna sallanır.

— Bu meyve vermiyecek baba ,deli ceviz bu.

— Yok oğlum ,zamanı değil daha. Ceviz ağacı geç döl verir.

Nerden bilirdim her ağacın ayrı huyu olduğunu? Ben sanırdım her ağaç insan boyuna geldi mi meyveye durur. Kendi boyumla ölçerdim ikide bir. Daha üçüncü yıl geldi geçti beni. Kökü de bileğim kadar oldu, derken bacağım kadar... Nasıl da sert kaygan! Çatalına ekmek heybemizi asmaya başladık. Bazan sıktırırdım elimle. Elimi dışarı iterdi sanki. Şakalaşırdı benimle, «senden daha güclüyüm» derdi. Kâğıt gibi düzgündü derisi. Kaç kez adımı yazdım kurşun kalemle. Hatta bıçakla kazıyım dedim ama yaralanır diye kıyamadım. Kavak ağaçlarına yapıyordum o işi. Ceviz ağacımız tekti, hem de kıymetliydi.

Birgün öğleyin bahçeye geldim ki Fadik hala ile kızı Zeynep, bizim ceviz ağacının gölgesine uzanmış uyuyorlar. Ta yanıbaşlarına vardım da uyanmadılar. Korktum öldüler mi diye. Zeynep'in yakası bağrı açık, ter içinde. Meğer kırdan çalı çırpı toplamışlar. Geçerken gölden su içelim, biraz da dinlenelim diye uğranışlar. Ağustos sıcağında cevizin gülgesini görünce, uzanıvermişler biraz. Bu yaşta kızın uyuduğunu hiç görmemiştim, amma güzeldi ha! Baktım kaldım. Ne yapmalıydım acaba? Yanıbaşına uzanıp ben de mi yatsaydım? Yok, olacak iş değildi. Gölün kıyısına gidip seslendim. «hey kim var orada?» İkisi birden sıçrayıp doğruldular. Başörtülerini düzelttiler hemen. Görmemişliğe vurup kavakların arkasında eyleştim biraz. «Ha siz miydiniz Fadik hala?» diyerek geldim. Zeynep utancından kıpkırmızı olmuştu. Hey yavru, az önce nasıl gördüm seni, bir bilsen?» Kurnazlığımı takınıp gülümsedim yüzlerine. Fadik hala, nerden geldiklerini, su içmek için uğradıklarını falan anlattı kısaca. Tamam canım oturun dinlenin, dediysem de kalktılar. Çalı çırpılarını yüklenip gittiler köye. Onlar gözden yitince ben de Zeynebin yattığı yere uzandım. Aynı onun gibi açtım yakamı bağrımı. Onu düşlemeye başladım. Ceviz ağacının üst dalında bir karga eğilmiş bana bakıyordu. Vay hınzır, dedim, rahat bırak beni. Elimi kolumu salladım, gitmez bir türlü. Yerden bir kesek alıp fırlattım. Daha atmadan havalandı, dereye aşağı uçup gitti. Ortalık dingin. Ağustos böceklerinin cırcırından başka ses yok. Karşıki tepeler sıcaktan titriyor gibi görünüyorlar. Kırların boz rengi bizim bağların yeşilinde bitiyor. Ayrı bir dünya gibi değişik. Her omcanın toprağı kaç kez elimizden geçti. Her birinin ne üzümü olduğunu ezbere bilirim. Daha olmadan, kara mı beyaz mı, tilki kuyruğu mu, mor fesleğen mi, tanırım. Şimdi şu kara büzgülüler, sel yatağının kıyısındaki omcaların üzümüdür, kesin. Bizim çocuklara söylesem, ne anlatır onlara? Kırk yıl önce yeni diktiğimiz yıl eşeğimize bakır güğümleri yükleyip om-

caları sulamak için dereden su çektiğimizi, bir seferinde eşeğin ayağı sürçüp yıkıldığını, güğümlerden birinin eğildiğini, bu yüzden babamdan dayak yediğimi anlatsam, ne derler? Güler geçerler elbet. Bir de hiç beğenmiyorlar bizim üzümleri. «Bu nasıl üzüm baba, kabukla çekirdek. Hiç suyu yok bunların. Öyle evet. Susuz köy bizim köyümüz. Gölün suyu yetmez olmuş. Her yıl temizlenmesi gerekir. Babam da olmadığına göre, artık bakan eden yok .Yıldan yıla meyvesini toplamaya gidiyorlar işte. Bize de azıcık getiriyorlar. Meyvelerimiz üzümlerimiz öyle, çarşıdan aldıklarımızı tutmuyor. Ama bir de gelin bana sorun. Hiçbirine değişmem bunları diyorum, yüzüme gülüyorlar. «Oğlum, bu kabukla çekirdek dediğin kara üzüm var ya, onun tadı kokusu, onun havası...» Sözümü tamamlamaya bırakmıyor. «anlıyorum baba, çocukluk anılarına karışık, senin için değerli ama bana ne bundan? Hem tadı değişmez ki, ortada işte.» Peki, tamam, Teşekkür ederim. «Babam pek duygusal bir döneminde» diyor kızım da. O dahamı anlayışlı kim bilir? Belki inceden inceye alay ediyor, o da olabilir. Aldırmıyorum. Eğip başımı köyümden getirten kara üzümleri düşüne düşüne yiyorum. Gene o yılların bir yaz ayında buluyorum kendimi. Üzümlere yeni alaca düşmüş. Önce dilmitlere, sonra keşirkarasına... Nasıl beklerdik... Hergün tevekleri açа açа yoklardım. Kararmış taneler gittikçe çoğalırdı. Gözünü sevdiğim dilmitler kara kara parlardı. Salkımlardan birer ikişer koparır, atardım ağzıma. Ekşili kokulu tadı damağıma yayıldıkça iştahım kabarırdı. Nasıl da hoşuma giderdi? Bir oluverseydi şu üzümler. Özlemiştim ki anlatılır gibi değil. O gün baktım ki hey Allah, yarısı koruk salkımlar hep koparılmış. Yaprаklar dallar alt üst olmuş .Ayak izleri her yer. Sabah erken birisi gelip talan etmiş. Babam köyde değil. Kim yaptı, ne ederim ben şimdi? Ağlamaklı oluyorum. Aklıma gelen tüm sövgüleri yergileri sıralıyorum. Ne yararı varsa. Elime geçse şimdi, kim olursa olsun saldırırım. Vururum ısırırım, tekmelerim... En büyük kötülüğü yapan bir düşman. Komam ben bunu sen de! Dört dönüyorum bağın çevresinde. Kuru toprağın üstünde bir sürü iz. Kimdir hangisidir. ne bileyim ben, Oturup kalıyorum gölün tümseğine. Boş göklere bakıyorum. Hiçbir şey olmamış gibi parlıyor güneş. Onulmaz bir yıkıntıyı yaşıyorum.

— Ne oldu yeğenim, hasta mısın? diyor birisi.
Dönüp bakıyorum, Halil emmi. Göle su içmeye gelmiş.
Bağı gösterip ağlıyorum. Konuşamıyorum.

— Ne var orada, gel bakim? Kolumu çekip kaldırıyor.
Ben önde o arkada ,dilmit omcalarının yanına gidiyoruz.

— Vay köpoğulları vay!... diye söyleniyor. Kim yaptı bunu acaba? Çocuk işi değil bu... Bakıyor sağa sola. İn cin yok çevrede.

— Üzülme hadi, diyor. Fazla bir zararınız yok. Baban gelince söylerim ben. Yabancı işi bu, bizim köylüler yapmaz...

O günden sonra daha erken geliyorum bağa. Bekçilik işimi daha dikkatli yapıyorum. Bir yandan da korkuyorum, babam kızacak diye.

Yaa, nelerle yetiştirmiştik biz o bağı? Bu üzümler, bu ceviz ağacı, bu ayvalar... Kırk yılın gerisinden neler söylüyorlar bana, gel de anlat şimdi?

— Yahu baba, diyor oğlum, çok büyüttün be. Verirsin yüz lirayı, manavdan en iyisini alırsın.

— Değil oğlum değil. Bunlar başka!

Kak kah kah... Gülüyor yüzüme.

— Ne biçim ceviz bunlar yahu? Kabuğundan ayrılmıyor Un ufak oldu, şuna bak.

— Verin bana, diyorum. Onun yolunu ben bilirim.

Havan demirini alıp kırmaya kalkıyorum. Yok, olmuyor Çetin ceviz. Kabuğundan ayrılmıyor bir türlü. Taş gibi sert kabukları. Girintilerin içinden çıkarmanın olanağı yok.

— Ee, diyorum, bozkır meyvesi bu. Bozkır insanı da böyledir. Çekilmiş kabuğunun içine. Açabilirsen aç.

— Hıh, buldun açıklamanın yolunu.

— Bu ayvalar da bir tuhaf, diyor karım. Yutulmuyor.

— Yutulmaz. Yutulsaydı kalır mıydı şimdiye kadar?

— Peki baba, ayvası yutulmaz, cevizi kırılmaz, üzümü yenmez... Ne savunup dursun?

— Savunurum, bizim toprağımız bu işte. İnsanımız da böyle. Bozkır böyle yapmış bizi. Ama onun kendine özgü bir havası var ki, işte onu anlamak gerek. İlk bakışta varılamaz.

—Hadi hadi, zorlama kendini. İlkel savunulmaz.

— İlkeli savunmuyorum yavrum. Anlayın beni. Elbet değişecek bunlar .Ama bunun üstüne kurulacak, buradan yürünecek!

Sesim fazla çıkıyor biraz .Birbirlerine bakıp susuyorlar. Gene alay mı ediyorlar kimbilir? Kuşkuluyum.

DALGIN HADİ BEY

O güne kadar aramızda böyle bir sorun yoktu, dedi Hadi Bey. Belki vardı ama Hayriye bana duyurmuyordu. Ne olduysa o uğursuz günde oldu. Bir türlü inandıramadım. Bir kazaydı, bir rastlantı. Hiçbir kötü niyetim yoktu. İkimizin de dikkatsizliği işte. Aklıma geldikçe hâlâ ürperirim. Gülmeli mi ağlamalı mı, bilemem. Olmamalıydı ama oldu. Bazan ne işler geliyor insanın başına? Daha önce de buna benzer dalgınlıklar yaptım, bu ilk değil. Hangi yıldı, daha arabamız yoktu o zaman. Bir kış günü İstanbul'a giderken konaklama yerinde yanlış arabaya bindim. Aynı firmanın arabası. Rengi de aynı. Uykusuzdum herhalde ,nasıl ayırayım? Ankara'dan uyuyarak geldim. O dalgınlıkla bindim işte. Yerime oturdum, kimse de birşey söylemedi. Zaten çoğu koltuklar boş. Başımı yasladım arkaya, Fakat bir aralık baktım, az önce indiğimiz Bolu Dağını tekrar tırmanıyoruz. Yerimden fırladım, «durun yahu, dedim, nereye gidiyor bu araba?» Dediler, Ankara'ya. «Yahu ben İstanbul'a gidiyordum?» Otobüstekiler başladılar gülmeye. «Sen şaşırmışsın beyefendi» dediler ,Şu işe bakın. «Şöför bey dur, dedim. Yanlış arabaya binmişim.» Bolu Dağının başında indirdi beni. Arkamdan epey güldüler. Neyse ki o mevsimde arabalarda boş yer bulunuyor. Başka bir arabaya atlayıp gittim İstanbul'a. Bavulumu valizimi de idarehaneden aldım. Ogün bir daha böyle dalgınlık yapmıyayım diye tövbe ettim ama asıl dalgınlığı sonradan yapacakmışım, nereden bilirdim? Bu onun üstüne tuz biber ekti. Hem de ağzımızın tadını kaçırdı iyice. Olmaz bir iş ama oldu. Aslında suç benim, Hayriye'nin fazla bir kabahati yok. Bir türlü anlatamıyorum kadına. Özür üstüne özür diliyorum, inandıramıyorum.

O gün Bursa'da biraz fazla kaldık, asıl aksaklık oradan çıktı. Hayriye uğramayalım dedi, ben «olmaz, uğrayalım» dedim. Bizim eniştenin hastalığı ameliyatı... Bir geçmiş olsun diyemedik. İki işi birden çıkaralım dedim. Değilse bir daha gelmemiz gerekecek. Ee zor, iç güc zamanı, vakit mi var? En az iki günü ayırmak gerekir. Kolay değil bizim için. Nasıl olsa yolumuzun

üstünde, bir uğrayıp gönüllerini alalım dedim. İstanbul'dan erken çıkabilseydik belki böyle olmayacaktı. Kadınla yola çıkmak ne demek? Şunu da alayım, bunu da yapayım, geç kaldık. Her sefer böyle olur zaten. Onun için kadınla yolculuk yapmayı sevmem. O gün de sinirlendim, sabahleyin biraz ağız dalaşı yaptık. Hayriye hep ona bağlayıp kuşkulanıyor. Güya böyle yapıp öcümü almışım. Vallahi değil, aklıma bile gelmedi. Hem nasıl olur yahu, insan kendi karısına yapar mı bunu? Deli miyim ben? Neyse öğle sonu Bursa'ya varabildik bizimkilere uğradık. Geçmiş olsun falan... Enişte zayıflamış süzülmüş, yatakta yatıyor. E hemen kalkılmaz. «Ölsek aramazsınız» falan biraz da serzenişte bulundular. Anlattık, iş güç... Başımızı kaşıyacak vaktimiz yok. Bizim Gülten'de surat altı karış. «Hele ki kardeşimin aklına geldik, dedi. Unutulduk sanıyorduk.» Yahu etmeyin, bilmiyor musunuz halimi? Haftanın dört günü dışardayım. Gece gündüz koşturuyorum. «Öyle, dedi, Bursa İstanbul'a dört günlük yol. Altınızda arabanız da yok...» Hemen kalkılır mı şimdi? Hayriye zaten sevmez bizimkileri. O gün de biraz rahatsızdı Başım gözüm deyip duruyordu. O da astı suratını. Ben durumu düzeltmeye çalıştım. Konuştum ettim... Yemeğe kalın dedilerse de kalmadık. İzmir'e yetişmeliyiz dedik. Sabahleyin bir toplantım vardı, doğru dürüst hazırlık da yapamamıştım. Çıktık yola ama akşam sonu oldu. Hayriye geçti arabanın arkasına uzandı. Üstüne battaniyeyi örttü. Uyusun diye müzik de çalmadım. Sigara üstüne sigara... Canım sıkılıyor .Bir kaza yapmıyayım diye dikkatli sürüyorum arabayı. Kafamda binbir çeşit iş. Neyse zor belâ Susurluk'a vardık. Saat akşamın dokuzu falan. Ortalık kararmış, ışıklar yandı. Yolların gürültüsü, arabaların sesi. Bir felâkettir o saatler. Dedim «Hayriye, kalk da şurada bir iki şey yiyelim. Daha epey yolumuz var.» «Ben birşey yiyemem» dedi. Tuvalete inmeyecek misin? İnmeyeceğim, dedi. Sen olsan ne yaparsın? Ben indim, bir iki şey atıştırdım. Buna iki sandviç aldım. Yolda acıktım deyip tekrar durdurmasın. Geri döndüm, arabanın içi karanlık. Battaniyenin altında uyuyor. Daha doğrusu bana öyle geldi. Battaniye örtülü uzunlamasına. Altında birisi var gibi kabarık. Daha önce de inmeyeceğim dedi. Aklıma ne gelebilir? Bindim arabaya gazladım. Sandviçleri uyanınca yesin diye yanımdaki koltuğa koydum. Sürdüm Balıkesir'e doğru. Sen söyle gözünü seveyim, bunda doğal olmayan bir şey var mı? Herkes böyle yapmaz mı? Meğer bizim hatun Susurluk'ta inmiş, tuvalete gitmiş. Ben nerden bileyim? Söylese ya önceden, benimle birlikte inse ya? Ben hareket ettikten sonra gelmiş bakmış ki araba yok. Sormuş sağa sola, demişler «birkaç dakka ön-

ce gitti» Gecenin bir saati, yabancı yer, yanında para da yok. Almış mı bunu bir ağlama... Demişler «abla, bir taksi çevirelim, arkasından yetişirsiniz. Önce cesaret edememiş. Öyle ya genç bir kadın o saatte bilmediği bir yerde nasıl biner taksiye? Demişler «Abla korkma, bizim bildiğimiz adamımız. Yetiştirir seni kocana, bin hadi.» Binmiş ama kötü olmuş tabii. Ben taa Balıkesir'e kadar farketmedim iyi mi? Uyuyor sanıyorum arkada. Balıkesir'de arkaya dönüp seslendim ki aaa, kadın yok. Ulan nerde bu? Allah seni inandırsın, beynimden vurulmuşa döndüm. Aklım karıştı. Haberim olmadan yolda mı düştü yoksa? Telefona koştum, ama önünde durduğum lokantanın adını bile bilmiyorum. Nereye telefon edeyim? Orada birisi «geri dön abi, Susurluk'ta bekliyordur» dedi. Hadii tekrar vurdum yola. Hele ki Balıkesir'in çıkışında karşılaştık. Taksi dur işareti verdi, durdum. Bizim Hayriye indi arabadan. Sinir küpü olmuş. Doğruca boğazıma sarıldı. Hiç görmemiştim o halini. Gecenin ortasında bir bağırtı, çağlık... Kıyamet koptu. Taksi şöförü de şaşırdı. «Dur yahu, kabahatlıyım tamam. Bilemedim arabadan indiğini. Neden haber vermedin? Ben seni arkada uyuyor sanıyordum.» Kadın açtı ağzını yumdu gözünü kardeşim, uf uf uf... Mahsus bırakmışım, bu iş burada bitermiş. Utanmıyormuşum. Yabancı bir yerde insan nikahlı karısını parasız pulsuz nasıl bırakırmış? Zaten biliyormuş böyle yapacağımı ...Hay Allah, demediğini bırakmadı. Zor yatıştırdım. Taksi şöförüne istediği parayı verip gönderdim. Ama çok kötü olduk o gece. Aklıma geldikçe hâlâ ürperirim. Bir daha da düzelmedi. Kara bir perde girdi aramıza. Yaşantımızı ikiye böldü. Ne yaptıysam yararı olmadı. Hayriye'yi bir türlü inandıramadım. Kuşkuları gittikçe büyüdü. Şimdi iyi olmaz bir hasta. Benim kendisini sevmediğimi, başka bir kadınla ilişkim olduğunu sanıyor. Yahu yok böyle birşey. Bunca yıllık karım, iki çocuğumun anası. Bu yaştan sonra nasıl yaparım? Olacak iş mi bu? Vallahi kasıtlı bırakmadım yolda, aklımdan bile geçmez. Küçük bir dalgınlık, bir ihmal... Hem ikimizde de var. Ben nerden bilirdim onun arabadan ineceğini? Ama gel de anlat. Hani demişler ya «suç, samur kürk olmuş da kimse giymemiş.» Bende de azıcık var diyemiyor. Hep benim üstüme yıkıyor. Vallahi isteyerek yapmadım. Yapar mıyım yahu, akıl alır mı? Benim öyle kötü bir niyetim olsa, başka yolu yok mu bunun?

O günden beri ağzımızın tadı kaçtı arkadaş. Şimdi nereye gidersem arkamdan gelmek istiyor. Gölge gibi hep peşimde. E ben iş adamıyım, ikide bir Ankara'ya İzmir'e, şuraya buraya git-

mek zorundayım. Başa mı çıkılır böyle Kendi kuşkusu yetmedi. bir de çocuklara aşıladı. Onlar da karşıma geçtiler şimdi. Ne yapacağımı şaşırdım. Çok zormuş yahu! Konuşuyorum söylüyorum, yok böyle birşey, yanılıyorsunuz ,inanın... Taşa söylüyorum sanki. Hiç yararı olmuyor. Huzurumuz kaçtı senin anlayacağın. Bir dalgınlık çok pahalıya mal oldu bana.

Geçen pazar günü evde oturdum ticari ilişkide olduğumuz birkaç yere mektup yazdım. Sıradan iş mektupları. Kuruluşlardan birisinin müdürü bayan. Hayriye gizli açık ne yapsam beni kontrol altında tutuyor. Tutturdu, aç bu mektubu okuyacağım. Yahu etme, her zaman yazdığım gibi iş mektubu. Hayır, senin benden saklı ilişkilerin var. Nasıl söylersin bunu Hayriye, deli misin? Hayır, aç okuyacağım. Peki aç oku, dedim. Ama bir koşulum var, senin düşündüğün gibi değilse yanıldığını kabul edecek misin, vazgeçecek misin bu kuşkudan? Birşey söylemiyor, ille aç okuyacağım diyor. Ben de kızdım, okutmuyorum ulan dedim. Yeter ettiğin be! İnceldiği yerden kopsun! Aman efendim bir kıyamet. Ayılmalar bayılmalar, ağlamalar... Çocuklar sinamaya gitmişlerdi, geldiler ki ev cenaze çıkmış gibi. Sordular, ne oldu? Dedim, böyle böyle çocuklar, bu anneniz iyice hasta. Ne yapacaksanız yapın. Onlar da üzüldüler, biliyorum. Benimse elim kolum bağlı. Bir yol arıyor, bulamıyorum. Çocuklar da dikelmesinler mi karşıma, baba madem birşey yok diyorsun, neden açıp okutmuyorsun? Tepem attı, ulan ben gözaltında mıyım bu evde? Her yazdığım sansürden mi geçecek? Açın okuyun ulan! Siz ne sanıyorsunuz beni ? İşte mektup, açın hadi !

Açıp okudular. Sonra annelerine götürdüler. Bu kez de tutturmasın mı, mektubu değiştirdi. Allahım sen sabır ver. Deliraceğim yahu! Ne zaman yazdım ulan, bir daha daktilo sesi duydun mu evde ? Nasıl böyle iftira edersin ? Utanmak yok mu ?

Vurdum kapıyı çıktım dışarı. Deli gibi dolaştım sokaklarda. Çok kötü durumdayım arkadaş. Bildiğin gibi değil. O gün yaptık bir dalgınlık, burnumdan fitil fitil getiriyorlar. Ben bu duruma düşecek adam mıyım? Sen olsan ne yaparsın, söyle?

ÖZELEŞTİRİ

«Şimdi ne düşünüyorsunuz hocam, içinizde bir pişmanlık duygusu var mı? Yani emeklerim boşa gitti gibilerden bir acı duyuyor musunuz?»

O anda pek önemsemedim. Soruyu sıradan sözcüklerle geçiştirdim. Ama sonradan gittikçe koydu. Hele işin iç yüzünü bilen cin gibi zeki bir delikanlı sorunca iş değişiyor. O anda yüzündeki alaycı-irdeleyici anlatımı unutamam. Biraz hınzırca bir soruydu. Aklınca öc alıyordu benden» «Ne kadar tedbirli oldunuz, bizi övütlediniz ama işte sonuç bu demek istiyordu. Biz yaşlılarla gençler arasındaki sürtüşmenin asıl kaynağına dayandırıyordu işi. Evet onları her zaman önlemeye, akıllı uslu olmaya çağırdım. Dersleıde olsun, dışarda olsun sık sık uyardım. Dedim «oğlum, size yedirmezler bunu, uçlara gitmeyin, aklınızı başınıza alın, sivriliklerden kaçının. sonra pişman olacağınız durumlara düşmeyin.» Gerçi ben genç olsam ne yapardım? Ben de onlar gibi yapardım belki, bu kaçınılmaz. Ama bunca deneylerden sonra benim şimdi vardığım kanı herhalde daha önemli. İşte bunu anlatamıyorduk.

Ben onları anlıyordum da onlar beni anlamıyordu. Ben onların yaşadığını yaşamıştım, onlar benimkini yaşamadı. Bunu hiç düşünmek istemiyorlardı. «Hocam sen bizi önlemeye çalışıyorsun. Hocam bu tutumunuz kime hizmettir ?» Özellikle o delikanlıyla kaç kez tartıştık. Birgün odama çağırıp haşladım bunu. Dedim «oğlum sen kim oluyorsun? Bu aklınla sen neyi çözümlediğini sanıyorsun? Ben siyasal gelişimlerin uzmanıyım, dünyada olup bitenleri tarihiyle birlikte biliyorum. Bizde de nereye gittiğini görüyorum. Uçurıma doğru gözü kapalı koşuyorsunuz. Söylemeyim mi bunları, sizleri uyarmıyayım mı?» «Hocam, dedi, korkunun ecele yararı yoktur. Başımıza işler gelecekse hoş geldi safa geldi. Ülkenin durumu böyle iken susamayız.» Slogancı, üstelik benim dediğimi yanlış anlıyor. Ben sanki onlara korkun diyorum. Böyle bir diyalog aramızda, nereye varılabi-

lir? Yukardan da habire yanlış değerlendiriyorlar. Gençleri bizim kışkırttığımızı sanıyorlar. Oysa biz bilim yapıyoruz. Siyasal görüşleri ve dünyadaki gelişimini öğretiyoruz. Görevimiz bu. Alı ne yanlışlar, ne anlayışsızlıklar! Boşuna geri kalmış bir toplum değiliz biz. Geri kalmışlık saçımızdan tırnağımıza her yanımızı sarmış. Zorluğumuz burada işte, bunu anlatamıyoruz.

Ak saçlı profösör uzaklara bakıp dalgınlaşıyor. Yüzü acı içinde.

— Aslında çalışılacağı kalmamıştı. Anlayışsızlık özüyordu beni. Zaten ayrılacaktım. Dilekçem cebimdeydi, kendimi hazırlıyordum. Tarihini yazıp, imzamı atıp verecektim. Ama bunca yıl emek verdiğim fakülteden ayrılmayı bir türlü içime sindiremiyordum. Bunu başkasına anlatmak zor. Bu hocalık işi başka mesleklere benzemez. İnsan sıcaklığı var içinde. Babalıktan analıktan ayrılmak gibi birşey. Normal koşullarda olsa bu kadar yaralamaz belki.

— Fakat avunulacak bir yanı da yok mu hocam? Bunca değerbilmezlik karşısında sizi ayırmaları bir onur da verebilir insana.

— Bireysel açıdan doğrudur denilebilir. İnsanın bir yanı da bu, hep avunacık şeyler buluruz kendimize. Belki bir zorunluk. Hele bizim yaşımıza gelince sık sık durup geriye bakmak bir alışkanlık oluyor. Ne yaptım, ne yapabilirdim? Arkamdan ne denecek? İnsanın kendisiyle hesaplaşması yani. Demin sözünü ettiğim çocuk ve onun benzerleri düşündürür beni, en çok. Kimileri kötü biçimde harcandı. Kendilerini kurtarabilenler darmadağın oldular. Bizleri de eleştiriyorlardır hâlâ. Ne onlara yaranabildik, ne başkalarına. Asıl buna üzülüyorum.

— Dönemin özelliği hocam ,akla kara birbirine karıştı.

— Hayır, başka birşey. Olayların akışını biz değiştiremezdik elbet. Daha etkin yönlendiriciler vardı. Ama bu karmaşa içinde bile üstümüze düşeni yapabildik mi, hep onu düşünüyorum. Bilmek öğrenmek yetmiyor. Onu topluma kabul ettirmek gerekiyor: Hele öğrencilerimize, çevremize. En çok bunun zorluğunu yaşadık biz. Siyasal bilimler öbür doğal bilimlere benzemiyor. İnsanların davranışlarına ister istemez yansıyor. Hem öğreteceksin, hem öğrettiklerinin davranış haline gelmesini önleyeceksin. Bizim zorluğunuz bu oldu. Gereği kadar başaramadık. Daha doğ-

rusu olanaksız birşey. Çocuğa Fransız Devriminin getirdiği fikirleri, görüşleri öğretiyorsun. Çocuk bunları içinde yaşadığımız ortama uyarlıyor, çelişkileri görüyor. İster istemez bir tepki oluşuyor kafasında. «Yoo otur oturduğun yerde, öğren ama yapmağa kalkışma» demecin bir yararı yok. En azından bizden istenmemeli. Ya öğretmiyeceksin, ki buna da olanak yok, karanlıkta bırakmazsın, üniversite bu. Ya da dünyadaki oluşumları kendi ülkende de göze alacaksın, hoşgöreceksin. Karanlık sürgit devam edemez. Bizi kışkırtıcı görmelerindeki çelişki buradan geliyor. Yöneticiler istiyorlar ki gençler öğrensinler ama susup otursunlar.

— Aslında öğrenmelerini de pek istemiyorlar belki.

— Ayrı konu. Orada da sorunlar var, evet. Onun için Fransa Devrimini örnek verdim. O dönemin düşünleri görüşleri bile fazla geliyor. Oysa batıda bugün ne kadar gerilerde kaldı? Biz üniversite olarak çağdaş bilimleri günü gününe koğuşturmak zorundayız. Karanlıkta bırakamayız bu toplumu. Hiç değilse yüksek öğrenim gençliğini. O zaman ne oluyor, çelişki başlıyor işte. Yöneticilerin üniversite düşmanlığı buradan geliyor. İyi ama ne yapalım biz? Dünyanın ulaştığı sosyal bilimleri değiştiremeyiz ki?

— Hocam sizin birey olarak fazla bir kayıbınız yok. Bunca yıldır çalıştınız, görevinizi yaptınız. Zaten ayrılacaktınız, onlar ayırdılar, hepsi bu. Hatta derim ki sizin için belki daha da iyi oldu.

— İyi olur mu yahu ,kovuldum. Üstelik bireysel onur sorunu değil bu başka bir şey. Ne yapmak istiyorlar? Bizim öğrettiklerimiz üniversitede okutulmayacak mı?

— Okuyun ama inanmayın, bize göre değil demek istiyorlar.

— Nasıl olur bu? Fizikte Mendel kanunlarını öğrenin ama inanmayın demekten farkı ne? Diyorum işte, öğrenen insan değişir. Zaten öğrenmenin anlamı bu. Gençliğe sosyal bilimleri öğreteceksin, sonra da onlardan hiçbir tepki gelmesin isteyeceksin, olur mu? Genç insan, adı üstünde delikanlı, öğrenecek ama kendi topluma ile bir değinti kurmayacak, nasıl istenebilir ? Yirmi yıldır hep söylerim, bir açmazdayız biz. Batıda olan bizde de er geç olacak. Bunu göze almak, kabul etmek zorunayız. İnsanın kafası çalışacaksa, doğruyu yanlışı ayıracaksa, böyle bu. Birisi gelir, çeşitli sakıncalar bulur engeller, ama ne zamana ka-

dar? Oluşumu ancak geciktirebilir. Suların hep engine aktığı gibi sosyal olaylar da hep demokrasiye akmaktadır. Tarih böyle gösteriyor. Demokrasi deyince, insan hakları, eşitlik, daha yüksek düzeyde yaşam... Bundan kaçınılamaz!

Hoca sınıfta ders verir gibiydi. İnançla söylüyordu. Yüzü değişiyordu konuşurken. Düzgün ve etkili bir diksiyonu vardı.

— Hocam, dedim, öğrencileriniz kimbilir nasıl yararlanmışlardır sizden?

— Bırak, dedi. Çoğu adam çıkmadı. Not almak için, sınıf geçmek için çalıştılar. Öğrendiklerini içlerine sindirenler oldu elbet, ama sindiremeyenler de oldu. Daha doğrusu bireyci çıkarcı yanları ağır bastı. Bizde aydın kaypaklığı diz boyu. Ta Osmanlıdan gelir bu, biliyorsun. Kolay değişmiyor.

— Bundan sonra ne yapacaksınız, ne düşünüyorsunuz?

— Kendimle cebelleşeceğim, kendimi topa tutacağım.

— Ne demek o?

— Ne yaptık, ne yapmadık, önce onu koyacağım ortaya.

— Yalnız kendinizi mi?

— Özeleştiri önemli. Herkes yapmalı. Bunu yapan kişinin başkalarını da eleştirmeye hakkı olur. Ayrılırken bana «pişman mısınız» diye soru soran delikanlıya bir yanıt düşüneceğim. O rahatsız ediyor beni.

— Neden önemsiyorsunuz bu kadar?

— Çünkü hınzırca bir soruydu. Hem kendime, hem ona hesap vermeliyim. İşin can alıcı noktası burada. O delikanlının kendi açısından haklı olduğu şeyler var, ama anlamadığı şeyler de var. Ben onları temkinli olmaya çağırırken başlarının belâya girmesini önlemek istiyordum. Ülkenin gerçeklerine kulak asmıyorlardı. Onun için yanlış değerlendirdiler. Ama öbür yandan ben de bir açmazdaydım. Zor işler zor.

Sıkıntı içinde başını salladı uzun uzun.

ANAFOR

«Aman oğlum siz nasıl geldiniz buralara, nasıl buldunuz buraları, uuu... ne çok insan, ne çok araba?..» Yaşlı kadın, iki eliyle yüzünü kapamış, duvarın dibine çömelmişti. Köyden getirdiği torbalar bohçalar ayakucunda rastgele yığılıydı. Uzun süren yolculuk kötü etmişti kadını. Başını kaldırıp bakamıyordu. Oğluyla torunu önünde dikiliyorlardı.

— Eşya çok, diye söylendi baba. Taksi tutacağız.

— Çok para isterler.

— Ne edeceğiz başka ?

— Dolmuşla fabrikanın önüne kadar gide bilsek, öbür tarafı yürürüz.

— Dolmuş alır mı bunları ?

— Bilmem. Tanıdık birine rastlayabilsek... Dört kişilik para veririz olmazsa.

Gecenin onbirinde Topkapı'daki insan kalabalığı vıcık vıcık kaynıyordu. Gelenler gidenler, araba bekleyenler ,yolcu ayarlamaya çalışanlar. Yerlerde bavullar torbalar, çuvallar... Bu kalabalığa alışkın olmayan köylü kadının başı dönüyordu. Gözlerini indirmişti yere, kımıldamadan oturuyordu. «Aman Allahım nasıl iş bu? Nasıl kaybolmuyor bunca insan? İyi ki karşıladılar beni. Değilse ne yapardım nereye giderdim?» Bulanıktı herşey. Belirsizdi. Sabahtan beri otobüste sarsıla sarsıla içi dışına çıkmıştı. Şoför yardımcısı yardım etmese ne inebilirdi, ne eşyalarını bulabilirdi. Nerelerden geçip geldiler, hiç ayırımında değildi. İstanbul dedikleri burasıydı demek ? İlk geliyordu oğulunun evine. Bu kadar zor olacağını bilseydi hiç çıkmazdı yola. Bir daha tövbe tövbe...

— Hadi nine, dedi Şevket. Şu ilerde dolmuşa bineceğiz, gir koluma.

— Boban nerede?

— Orada eşyaların yanında bekliyor.

— Aman oğlum birşey unutmadık değil mi ?

— Yok yok, gel sen.

Zorlukla doğruldu. Çevresine bakamıyordu. Köylü giysileri içinde şaşkındı. Bir anafora kapılmıştı sanki. Her yönden vuran ışıklardan gözünü açamıyordu. Bir eliyle Şevket'in kolunu tutuyor, öbür eliyle yüzünü kapıyordu. Sürüklenir gibi nereye gittiğini bilmeden yürüdü.

— Amanın oğlum nedir bu, çiğneyecekler...

— Birşey olmaz nine, gel sen.

Gelen giden, birden çalışan arabaların arasından zorlukla yürüdüler. Bazı yerlerden yanyana geçmenin olanağı yoktu. Kalabalığın arasından çarparak sürünerek ilerlediler. «Allah Allaah, nedir bu ayol? Ne çok insan varmış dünyada?

Dolmuşların önü kalabalıktı. Araba daha gelir gelmez itişe kakışa saldırıyorlardı içine. Ezilmek işten değildi. Bunca eşyayla nasıl bineceklerdi şimdi ?

— Sen otur nine, bekliyeceğiz.

Bu saatte dolmuşlar da azalmıştı. Oniki olunca fazla para alacaklardı. Onun için bir kıyıya çekip saatin dolmasını bekliyorlardı. Şaban Ali'nin yüzü kararıyordu gittikçe. Birşeylere kızıyordu. Anası nerden bilecek, söylenmeye başladı,

— Hani ne oldu, niye gitmiyoruz? Uzak mı daha eviniz ?

Karşılık vermediler. Sağa sola bakıyorlardı.

— Vay yavrularım... Cehennem burası ayol. Nasıl gün geçer buralarda ? Amanın ben kötü oluyorum, hastalandım...

— Dur nine, dolmuş bekliyoruz.

— Hani niye gelmez, ne zaman gideceğiz? Bunca araba var işte, birine binsek ya ?

— Onlar bizim oraya gitmez nine, sus hele.

Kadın başını eğdi. Ah şimdi uzanacağı bir yer olsa, başını koysa bir yastığa. Dönüyor herşey. Arabalar insanlar ışıklar birbirine giriyor. Uğulduyor kaynıyor. Kusacağı geliyor, kusamıyor. Hasta ama nasıl hastalık bu, hiç bilmiyor.

Derken bir dolmuş daha geldi, şoför yardımcısı kapıyı açıp, Bakırköy, Yeşilköy diye bağırmadan saldırdı millet.

Şevket var gücüyle yüklendi kapıya. Aradan sıyrılıp arka kanapeyi kaptı,

— Burası bizim, dört kişilik. Ninem gelecek, hasta!..

Olurdu olmazdı, itiştiler. Babası torbaları uzatmaya çalıştı.

— Ohoo... siz kamyon tutun dayı! Götüremeyiz o kadar eşyayı.

— Götürün oğlum ne olur, bak hastamız var. Fazla para vereceğiz.

— Olmaz! Bu kadar yolcunun arasında gider mi o eşya? İnin siz!

Bozuldular. Şaban Ali söylendi.

— Yahu insanlık öldü mü? Hastamız var diyoruz.

Dinlemedi kimse. Araba bir anda dolmuştu. Şevket zorlukla inebildi, Kanter içinde kalmıştı.

— Allah belânızı versin! diye söylendi arkalarından. Taksi tutacağız boba, başka çare yok.

Şaban Ali kime kızacağını bilemiyordu. Yüzü kasılmıştı.

— İyi, dedi, Tut! Para kesiyoruz burada!

— Peki nasıl gideceğiz?

Yanıtlamadı. Arkasını dönüp ağzının içinde söylendi. Saat da gecenin onikisine geliyordu nerdeyse. Kimbilir kaç lira isteyeceklerdi?

— Git çağır bir taksi. Olan oldu zaten. Hep terstir bizim işlerimiz. Allah belâsını versin.

Yaşlı kadın iki eliyle yüzünü kapamış oturuyordu. Sallanıyordu, kendiliğinden. İçi kararmıştı. Ne olduğunu anlamıyordu.

Taksi şöförü de ters biriydi. Epey uğraştılar. Yükü fazla bulmuştu, çok para istiyordu. Saatı doldurmak için ağırdan alıyordu biraz.

— İki taksilik iş bu ağa, dedi. Gidemem.

Kaldılar gecenin ortasında. Sağa sola bakındılar. Ne yapmalıydı? Şaban Ali sabahın altısında işe gidecekti. Aylığının yarısını istiyordu şöför. «Gelmez olsaydı» diye söylendi içinden. Yüzü gerilmişti.

Gezindiler. Bir yol aradılar. Evlerinin bulunduğu gecekondu mahallesi buraya belki yirmi km. uzaktı. Ne yapacaklardı şimdi?

Kadın başını zorlukla kaldırıp bakındı, neden gitmiyorlardı acaba? Sormaya çekiniyordu. Yoksa köyden geldiğine kızmışlar mıydı?

— Oğuul, diyerek sızlandı. Ben gayri duramıyorum. Kötü oldum...

Şaban Ali gözünü ağarttı,

— Bu saatte gelirsen böyle olur ana, bekle! Araba bulamıyoruz!

— Aman Allahım, nasıl yermiş burası? Bir sürü araba var da araba bulamıyorlar. Oy başıma gelenler...

Yere uzanıp başını çuvala dayadı. İnliyordu. Gelen geçen hiç kimse dönüp bakmıyordu. Büyük kent uğultusu sürüyordu başucunda. Araba gürültüleri, korna sesleri, insanların bağırtıları, güüşmeleri. Canavar ordusu içinde kalmıştı sanki.

Yaşlı kadın kendini bırakmıştı. «Cehenneme düştüm herhalde» diye düşünüyordu.

Nice zaman sonra çekmeler asılmalar, düşmeler. Bir yerlere yuvarlanmalar. Ne oluyor, nereye gidiyor, hiç ayırımında değildi. Gözünü açıp bakamıyordu. Bunca yıl yaşamıştı da böylesi gelmemişti başına.

— Uff... nerdeyim ben, diye inliyordu.

— Tamam nine geldik, az kaldı...

Kim konuşuyor, ne diyor anlayamadı. Bırakmıştı kendini iyice.

Başını koyacak yer bulamıyordu. Arabanın içinde sallanıyordu.

Gecenin bir saatında gecekondunun önünde indirdiler. Kolundan tutan gelini miydi, öbür torunları mıydı, hiçbirini tanıyamadı.

Kendisi ne dedi, onu da bilmiyordu. Karanlıklar, ışıklar, konuşmalar iç içe, sesler çığlıklar karmakarışık. Olan olmayan sallanıyordu herşey.

Yer yatağına uzattılar, düşüyor gibiydi. Yedi kat yerin dibine, git git bitmiyordu. Yüzünü iki eliyle kapatmıştı.

— Amanın nerdeyim ben, off...

Hatça kadının bu oldu ilk İstanbul izlenimi.

HEM UZAK HEM YAKIN

Sırrı Tokuş, Güvenlik parkının köşesine dikilip Kızılay'ın ışıklarına baktı. Rüyada gibiydi. Erken inen Ankara akşamının dumanlı havasında buzlu bir camın arkasındaydı sanki herşey. Hem yakın, hem uzak. İki numara kesik saçları belli olmasın diye kasketini başına iyice geçirmiş, bir tanıdığa rastlamamak için gözlerini durmadan kaçıran ürkek bir delikanlı. Kalabalığın en yoğun olduğu saat. Aslında çok özlemişti bu görüntüyü. Karabasan gibi geçen iki yılın sonunda işte gene Kızılay. Anlaşılmaz, dile gelmez bir gerçek. Kaç kez yaşadığı umutsuzluğu umarsızlığı şimdi gene yaşıyor. Sözcük bulamıyor anlatmaya. Başını ansızın duvara vurmuş gibi. Ağzını açıp nefes veriyor Kötü günlerden kalma bir alışkanlık. Hep polisleri askerleri görüyor kalabalığın arasında, elinde olmadan ürperiyor. Bir kurtuluş yolu aranır gibi sağa sola bakınıyor. Gima'nın önünde Necati'yle buluşacaklar. Keşke kabul etmeseydi. İsrar etti Necati. Yok Necati, kimseyle görüşmek istemiyorum, anla lütfen. Anlıyorum ama bilmediğin şeyler var. Hele bir konuşalım, kabul etmezsen gitmeyiz. Lütfen gel, altı buçukta... Annesi git dedi. Necati senin için az çırpınmadı. Deli oldu çocuk. Öbür arkadaşlarına benzemez o. Gün oldu üç kez dört kez yokladı beni. Mamak kapısına kadar kaç kez götürdü, onu kırman olmaz. Tamam biliyorum ama yollarımız bu kadar ayrıldıktan sonra nasıl bakacağız birbirimize? Onlar fakülteyi bitirdiler, akıllı çıktılar şimdi. Sonu gelmez tartışmalarımızı ne onlar unutabilir, ne ben. Söz oraya gelince ne konuşacağız? Koşullarımız konumlarımız değişti. Aralarında olmamalıyım artık. Siz haklıymışsınız, ben yanıldım diyemem. Üstelik öyle mi, hâlâ, belli değil. Onlar kendilerine özgü nedenler bulup kaytardılar, ben kaytarmadım. Aramızdaki ayırım bu.

Biryerleri sızlıyor yürürken. Ayakları gitmek istemiyor. Kimbilir kaç kez yaşadığı yıkıntıyı bir daha duyuyor. Evet ucuz kurtuldu, daha ağırını çekenler var. Kendisi de onlardan birisi olabilirdi. Pamuk ipliğine bağlı işler. Belki tek avuntusu bu.

Avuntu mu, ucuz mu kurtuldu? Orası ayrı konu. Anlatmak zor. Ama dışardayım şimdi. Kızılay'da yürüyorum. Gerçek mi, evet gerçek. Off... şu başıma gelenler. Uzun süren bir karabasan. Açıklaması olmayan, askıda kalan bir rüya. Az zorlanmadı aklım. Deli olmak işten değildi. Hep kendikendimle konuştum. En küçük ayrıntılarına kadar inciğini cinciğini araştırdım, aylarca... Nasıl rahatsız ediyor insanı? O kalabalık havasız koğuşlarda, geceler gündüzler boyunca günlük itiş kakışın arkasında insanın kendikendine uğraşması, bir çıkar yol araması... gerçekten öldürücü. Siyasal tutuklunun öbürlerinden farkı bu belki. Hep diledim düşünmemeyi, kafanın keçeleşip durmasını, hep istedim. İçeri giren insan her tür duyguyu kapıda bırakıp girmeli. Ot gibi, bir tahta parçası gibi. Ama olmuyor, onun için de en büyük cezayı çekiyor. Ben bunu fazlasiyle çekenlerdenim. Şimdi bambaşka görüyorum dünyayı. Başkalarına bunu anlatmak zor.

Yeşil ışık yandı, yürüyor. Necati'ye ne diyecek, onu arıyor kafasında. Çevresi kalabalık. Her tür insan. Mantolu yaşmaklı kadınlar ,paltolu ceketli erkekler. Çoğu kasketli. Fötr şapka azalmış, kasket çoğalmış. Moda mı yoksa genel bir yoksullaşma mı? Gençler hep gülüşüp konuşuyorlar. Yaya geçidinde bile neşeliler. Ne kadar başka dışarda yaşam? İçerden hiç haberleri yok. Unutmuşlar...

Köşeyi dönerken heyecanlanıyor. Kalbinin vuruşları hızlanıyor. Merdivenlere doğru bakınıyor şöyle, başka bekleyenler de var. Demek hâlâ buluşma yeri burası. Bazı şeyler değişmiyor. Necati'yi tanıyabilecek mi? İnşallah gelmemiştir. Biraz bekleyip gider. Saat altı buçuk. Geldim bulamadım deyip... Omuzuna bir el dokunuyor. Sırrı, kardeşim... Kucaklıyor Necati. Gel bak, Semra da burada. Elinden tutup koridora doğru çekiyor. Semra kimdi, birden anımsıyamıyor. Duruyor kafası. Boş gözlerle bakınıyor. Semra, ha evet. Kara gözleriyle şaşkın bakıyor kendisine. Atkıya sarınmış. O da kucaklıyor. Nasılsın Sırrı, geçmiş olsun. Sağol, sen nasılsın? İyi işte, konuşacağız hadi. Bize gidiyoruz...

Üçgen olup tutkulu bir tartışmaya giriyorlar. Gideceğiz diyor Semra, arkadaşlar bekliyor. Gitmeliyiz diyor Necati. Hep bu günü bekledik. Bak kimleri göreceksin. Mehmet ağabi, Sabri, Nuran... hep oradalar. Hadi yürü, araba şu arka sokakta.

İkisi iki yandan kollarından çekiyorlar. Bakın lütfen, gidecek durumda eğilim. Başka zaman inşallah, bugün izin verin.

Olmaz gideceğiz, deli misin? Çok özledik seni. Bekliyor arkadaşlar.

Kurtulamıyor. Sürüklüyorlar nerdeyse. Kendini bırakıyor. Sağır gibi duyuyor kendini. Ne dediklerini anlamaz oluyor. Arabada Semra'nın yanında başını eğmiş ellerine bakıyor. Bir küskün. Öbürleri konuşuyorlar, o susuyor. Sorularını kısa yanıtlıyor. Güldürmek istiyorlar, gülmüyor. Bakışları kuşkulu, rahatsız. Caddelerin bol ışığından dolu trafiğinden sıyrılıp geçiyorlar. Hiç bakmıyor. Gene biryerlere götürülüyor sanki. Öyle bir tedirginliği yaşıyor.

Necati arabanın dikiz aynasından Sırrı'ya bakıyor, ne olmuş bu çocuğa, hasta mı acaba, diye düşünüyor. Semra diller döküyor. Sırrı, sen bizim en yakın arkadaşımızsın. Yıllardır özledik seni. Acını yüreğimizde duyduk. Oturup konuşacağız. Seni Mehmet de çok sever. Haberin var değil mi, biz Mehmet'le evlendik. Bir yıl oldu. Sizleri kaç kez konuştuk, hep üzüldük... Sırrı anlamıyor gibi dalgın. Kutlamak aklına gelmiyor. Bu yoldan böyle götürmüşlerdi. İki yanında iki sivil. Neden götürüldüğünü öğrenememişti. Ne sorduysa karşılık alamamıştı. Dipsiz bir kuyuya düşer gibi duymuştu kendisini. Karanlık bir bilinmezlik. Yerin altında kalabalık, havasız pis bir hücrede hiç uyuyamadan dinlenemeden geçen on gün. Sonra sorgu, işkence... Elinde olmadan titriyor. Gözlerini kapayıp açıyor.

«Böyle götürmüşlerdi işte.»

Durdursa şu arabayı. Hiçbir şey söylemeden çekip gitse. Olmaz diyor kendine. Kaçırmış derler arkamdan. Belki böyle düşünmekle bile normal değilim. Anlatamazsın kimseye. Herkes kendi açısından bakar, kendi gözüyle görür. Kolay değil başkası gibi düşünebilmek. Beni anlayamaz bunlar.

Neden suskunsun Sırrı, konuşsana? Ne konuşayım diyor usulca. Çok acılar çektin değil mi? Pek değil, daha ağırını çekenler var. Öyle evet. Susuyorlar. Necati, araba dolu sokakta boş bir yer bulup duruyor. İniyorlar. Hadi buyurun, bizim ev burası. Semra elinden tutup çekiyor. Küçük apartımanın üst katına çıkıyorlar Sırrı'nın ilk gördüğü bir ev. Onun için ürkek, şaşkın.

Coşkuyla karşılıyorlar Sırrı'yı. Biri bırakıp öbürü kucaklıyor. Geçmiş olsun Sırrı'cığım, geçmiş olsun dostum. Son olsun...

Kızlı erkekli eski arkadaşlar. Hepsine gülümsüyor ayrı ayrı kısa yanıtlar veriyor, teşekkür ediyor.

Hadi buyurun sofraya, Sırrı'nın kurtuluşunu kutlayacağız. Semra ev sahibi hanım rolünde. Kocası Mehmet fakültede asistan. Biraz daha ağırlaşmış, hoşgörüyle gülümsüyor iki yana. Öbür kızlar Semra'ya yardım ediyorlar. Yiyecekler taşıyorlar mutfaktan. İçtenli bir arkadaşlık havası. Sırrı en önemli konuk. İçkiler önce ona konuyor, yiyecekler ona geliyor. Hadi şerefe, Sırrı'nın şerefine... Çok kötüydü değil mi Sırrı? En çok neyi özledin Sırrı ? Hep seni düşündük Sırrı. Bu memlekette Sırrı... Mehmet konuşuyor. Bilim adamı hoca havalarında. Semra sözü değiştirmeye çalışıyor. Anlıyor Sırrı'nın sıkıldığını. Buraya akıl vermeye çağırmadık onu. Başka şeyler konuşalım, neşelenelim... Böyle demek istiyor. Sözün ortasında şundan almaz mısın Sırrı diyerek birşeyler uzatıyor. Mehmet sözünün kesilmesinin nedenini anlamadan bakıyor Semra'ya. Ne demiştim diyerek tekrar başlıyor. Devrimin güçlüğünden, ülke koşullarının değişikliğinden uzun uzun sözediyor. Yanılgılar diyor ikide bir. Sırrı eğmiş başını, tabağını karıştırıyor, gülümsüyor kendikendine. Hiç karşılık vermiyor. Sorguda da böyle yapmıştı uzun süre. Aynı sıkıntıyı yaşadığını anımsıyor. Böyle sofrada değildi elbet. Bodrum katta çıplak bir odada ayaktaydı. İki kişi çevresinde dolaşıyorlardı. Karşıdaki masada birisi durmadan soruyordu. Bildiği bilmediği ne çok konuları çıkarıyordu önüne. Bilmiyorum duymadım deyip susuyordu Sırrı. Sonra ayakkabılarını çıkarttırdılar, yere oturttular. Sonra...

Bir dakka ağabi, diyor Sabri. Bu dediklerin hep tartışılabilir. Yıllar yılı tartıştık. Bugün bırakalım. Arkadaşımız özgürlüğüne kavuştu, onu kutlayalım, ne dersin ? Evet evet, bırakalım o konuyu sesleri. Mehmet bozuluyor biraz. Şey evet tabii... Ne diyeceğini bilemiyor. Yanlış bir iş yaptığının ayırımına varıyor. Ama zordur hemen tersyüz etmek. Konuşuyoruz canım, hepimizin konusu bunlar. Amacım Sırrı'yı eleştirmek değil. Hepimiz hatalar yaptık. Şimdi bir araya gelince bir özeleştiri gerekir. Yeni yanlışlara düşmemek için... Neyse hadi içelim. Kadehini kaldırıyor. Sırrı suskun. Hep ona bakıyorlar. O içmiyor. Bir şey de söylemiyor. Buz gibi hava. Semra ağlamaklı. Hadi Sırrı arkadaş ,ne yiyorsun ne içiyorsun. Bırakalım eskileri, geçip gitti. Önemli olan bundan sonrası.

Geçip gitti mi ? Birşeyler söylemeli ama nereden başlamalı ? Düşünüyor ,bulamıyor. Ne dese havada kalacak, boşa

gidecek. Tabağına bakıp gülümsüyor. Beni bırakın, sizler ne yapıyorsunuz? Hep merak ettim... Hava birden değişiyor, rahatlıyorlar. Bir ağızdan konuşmaya başlıyorlar. Hiç sorma Sırrı, siz içerde biz dışarda ama biz de iyi değildik. Her an tedirgin kuşkulu. Ha şimdi ha biraz sonra... Gözümüzün önünde neler oldu bir bilsen? İnsanlar eğilip büküldü, insanlar kaynadı. Değerler altüst oldu. Tüm inançlarımız öğrendiklerimiz rüzgâr önünde yaprak gibi savruldu. Ben bilime inancımı yitirdim. Ya ben...

Biri bırakıp öbürü konuşuyor. Sırrı gülümsüyor usulca. Ne demeli bilemiyor.

Bırakın yahu, diyor Semra. Hani bunları konuşmayacaktık? Yemenize içmenize bakın allahaşkına. Hadi kaldırın kadehlerinizi!

Evet içelim, en iyisi içmek. Hadi şerefe...

Yahu Sırrı, bizleri hiç sormuyorsun, diyor Sabri. Bak epey değişiklikler oldu. Kimimiz evlendik, kimimiz işe girdik çalışıyoruz. Yaşam akıp gidiyor arkadaş, dünya böyle işte.

Evet duydum. Hayırlı olsun. Hepinizi kutluyorum.

Nuran'la bakışıyorlar. Nuran gözlerini kaçırıyor. Hepsi biliyor konuyu. Bir sessizlik oluyor. Herkes kendi içinde düşünüyor. Sırrı'nın eski bir yarası kanıyor Ama bitmiş artık. Söyleyecek birşey yok. Aciyle gülümsüyor. Nuran'la yakın arkadaşlık yaptığı yıl... geleceğe çevrik ne çok hayaller kurmuşlardı? Hiç ayrılmıyacaklardı birbirlerinden. Söz vermişlerdi. Fakülte koridorunun penceresi önünde, kucaklarında kitapları, aynı heyecanları paylaşarak aynı düşüncelerin doğrultusunda... Aradan, daha üç yıl bile geçmeden. Demek buydu yaşam. Peki ama beni neden getirdiniz buraya? Neyi kanıtlamak istiyorsunuz? Siz yürüdünüz atlarınızın sırtında. Ben ırmağı geçerken düştüm. Az daha boğuluyordum. Bunu mu söylemek istiyorsunuz? Gerek yok, zaten biliyorum. Öyle oldu evet. Şimdi diyorsunuz ki yeyip içelim, eylenelim. Bir de acıyarak bakıyorsunuz bana. Sözüm ona ilgileniyorsunuz, Öff, neden getirdiniz beni buraya?

Mehmet sigara tutuyor. İnsanları duygular değil akıl yönetmeli, diye başlıyor yeniden. Hele bizleri. Az çok mürekkep yalamış, kitaplar devirmiş kişileriz. Bilimsellik düzeyinde düşünebilmeliyiz. Şu ülkede en çok...

Sigara pakedini uzatmış hâlâ bekliyor. İçmiyeceğim ağabi, diyor Sırrı. Eliyle itiyor.

Biliyor musunuz, toplumun ve bireyin sorunları iç içedir. Bazan biri öne çıkar, bazan öbürü. Bizler toplumcuyuz ama kendi sorunlarımızdan da büsbütün kopamayız. Doğa yasası bu. Daha doğrusu yaşamak zorunluğu.

Semra susturuyor onu. Gene derse başladın Mehmet. Bırak ne olursun. Bugün Sırrı'yı dinleyelim. Neler oldu neler geçti, anlatsın bize Çok merak ettik. Tabii isterse anlatır. En yakın arkadaşlarıyız biz onun.

Sırrı önüne bakıyor. Yüzü sıkıntılı. Sanki sorguda. Gülümsüyor. Gidip geliyor iki dünya arasında. Yok, diyor. Ne gereği var ?

Tamam. Üzme kendini. Nasıl istersen.

Sessizlik. Hiçbirisi bir söz bulamıyor. Gene Mehmet konuşacak. Hele biraz içince ne edip edip konuşmalı. Öyle bir keyif adamı izlenimi veriyor. Eskiden de böyle mi idi, yoksa yeni geliştirdiği bir huy mu ? Sırrı pek kestiremiyor. Öğrenciliğinde hep yanlarında içlerinde olurdu. Ağır ve etkili bir konuşma biçimi vardı. Toplantılarda bazan başkan seçildiğini de anımsıyor. Ama iş tehlikeli bir noktaya geldi mi ortalarda yoktur. Bilim adamı tarafsızlığında görünür. Bireyci bir bencil olduğu o zaman da ,söylenirdi. Dedikodusunu en çok Semra yapardı. İşe bakın, şimdi karısı. İkide bir azarlayıp susturuyor. Sırrı olayları anlamakta güçlük çekiyor. Söyleyemiyor bunları. Köprülerin altından akan suyun çok şeyleri götürdüğünü düşünüyor. Gülümsüyor kendikendine.

Buzlar çözülemiyor bir türlü. Hiçbiri neşelenemiyor. Hangi konuyu açsalar bir yerde tıkanıyor. Sırrı'nın konuşmasını bekliyorlar ,konuşmuyor. Gizemli biçimde tutuk. O konuşmayınca öbürleri de ne yapacaklarını bilemiyorlar. İçki soğukluğu gidermeye yetmiyor. Bıraksalar hep Mehmet konuşacak ama bırakmıyorlar. Hepsi rahatsız oluyor o konuşunca.

Tuhaf bir durum. Hepsi ayrı ayrı tedirgin. Keşke getirmeseydim diye düşünüyor. Necati iki yıl içerde kalmış arkadaş böyle mi karşılanır ? İyi olmadı. Tahmin edemedim. Kopmuşuz. Birşeyler yitmiş.

Semra ağlamaklı. Mutfağa gıdıp geliyor, yiyecekler taşıyor ama olmuyor. Mehmet'ten başka yeyip içen de yok.

Durgunluk gittikçe büyüyor.

Bir zamanlar en yakın arkadaştılar. Daha iki üç yıl önce bir araya geldiler mi konuşacak ne çok şey bulurlardı? Söyleşirler gülüşürler, tartışırlardı. Ne olmuştu şimdi?

Necati sandalyesini geriye itiyor. Kalkalım biz, diyor. Sırrı yorgundur. Biraz acele ettik bu toplantı için. Uygun bir süre geçmeliydi. Önce kendine gelmeli arkadaşımız. Kolay değil...

Hep Sırrı'ya bakıyorlar. O sessiz gülümsüyor.

Olur mu ama, diyor Semra. Ne oldu bu akşam size ayol? Doğru dürüst konuşamadık. Bardağındaki rakıyı bile gitiremedin Sırrı, iç şunu.

İçemiyeceğim, teşekkür ederim. Gidelim biz.

Ayrılık da bir tuhaf oluyor. Ellerini acele sıkıp kaçar gibi yürüyor merdivenlere. Necati arkasından zor yetişiyor. Yavaş ol hele Sırrı, ben götüreceğim seni.

Yolda da konuşamıyorlar. Necati dönüp dönüp bakıyor Sırrı'ya, Onu anlamaya çalışıyor. Sıkıldın değil mi? Keşke gitmeseydik.

Yanıtlamıyor Sırrı. Derin bir suskunluğa gömülü. Duymuyor sanki. Birden iklim değiştirmiş bir canlının yaşadığı şok içinde duyuyor kendini. Durumu kavramağa çalışıyor.

GERGİN BİR YOLCULUK

İstanbul'a giden otobüslerden birindeyim. Biletimi üç gün önceden aldım .Yarın on buçukta mahkemem var. Dosya elimde. Savcının iddianamesini yolda bir kez daha okuyayım, vereceğim ifadeyi düşüneyim diyorum. Kaç gündür tedirginim. Gece uykularımın arasına bile o suçlayıcı cümleler ve benim vereceğim yanıtlar. Ne olacağı bilinmez sonuç. Önce avukatla buluşacağız. Buradan götürdüğüm notları onun savunma metnine ekliyeceğiz. Buradaki arkadaşların görüşlerini de aktaracağım. Konuyla ilgili Yargıtay içtihat kararını bulamadık ama ünlü avukatın bunu bildiğini sanıyoruz. Gerekli hazırlığı yaptığına göre bu karardan da söz edecek herhalde. Öyle tahmin ediyoruz. Gene de herşeyi göze al, hiç belli olmaz bu işler deniyor. Kimle konuşsam aynı kanıyı dile getiriyor. «Sen en kötü olasılığı göze al da iyiye giderse kâr say» diyorlar. Karışık iş. İnsanda rahat huzur bırakmıyor.

Önümdeki koltuklarda oturan orta yaşlı iki bayanın sereserpe konuşmaları beni iyiden iyiye rahatsız etmeye başladı. Sıkıntılı bir yolculuk olacak anlaşılan. Daha yavaş konuşmalarını rica etsem mi diye birkaç kez düşündüm, sonra vazgeçtim. İstenmiyen bir yanıt alabilirdim. Öyle bir izlenim veriyorlardı. Hani çeçeron derler ya, o cinsten tiplerdi. Vır vır vır... bitmek bilmiyordu konuşmaları. Memur emeklisi miydiler, öğretmen miydiler? Yolculuk için değil de sanki konuşmak için binmişlerdi bu otobüse .Konuşacakları çok olduğundan kısa yol yetmiyecekti, bu yüzden şehirler arası otobüse binmişlerdi. Öbür yolcular ne der, umurunda değildi ikisinin de. Otobüs daha yürür yürümez başladılar.

«Ah şekerim, öyle sıkıldım ki Ankara'da, iyi ettik vallahi. Açılırız biraz. Hele seninle olunca harika! İnanır mısın gece heyecandan uyuyamadım. Muazzez'e de uğrarız değil mi? Geçen gün telefonla konuştuk da bir çıkın gelin ayol dedi. Handan'ı da getir, çok özledim dedi. İyi kızdır hani. Koskoca tüccar

karısı oldu ama hiç değişmedi. Haa anneannc olmuş. duydun değil mi ? Uzun uzun onu anlattı.»

«Ya öyle mi ?» diye sözünü kesti öbürü. Dönünce yandan yüzünü gördüm. Dün boyanıp berber eliyle kabartılmış saçlarının altında biraz geçkince, sinirli olduğu anlaşılan biriydi. Yapma bir gülücükle ama başka şeyler düşünerek bakıyordu. «Tabii uğrarız Nuran'cığım, dedi. Başka ne yapacağız İstanbul'da ? Arkadaşlara gideriz, gezer dolaşırız biraz.» Kulağına eğildi, fısıldadı sözümona, «kurtlarımızı dökeriz.» Bir de vurdu omuzuna.

Hay Allah ! Başka duyan oldu mu diye iki yana bakındım. Herkes kendi dünyasında, dalgın. Zaten az yolcu var otobüste. Bu mevsimde böyle oluyor demek. Ben tek başımayım. Önde arkadar boş koltuklar da var. Belki yolda alacaklar. Öyle düşündüm. Ama Yenimahalleyi falan geçtik, binen olmadı. Bu kadar yolcuyla gideceğiz anlaşılan. Başımı çevirdim, hafif yağmur altında silik kırlara, yol boyunca dizilmiş irili ufaklı yapılara bakmaya başladım. Hele şu dosyayı bir daha okuyayım. Savcının bu denli ağır suçlamalarını hakettim mi ben ? O yıllar herkesin yazdığı konuştuğu konulardı bunlar. Üstelik benimkiler de yayınlanmıştı, hiç bir soruşturma açılmamıştı. Şimdi neden suç oluyordu ? Herkesin bildiği yaşadığı olayları yazdı diye yedi buçuk yıl yatırılır mıydı bir yazar ? «Olabilir diyordu avukatlar, sen hazırlıklı ol.»

Önümdeki bayanlar sereperpe konuşup gülüşüyorlardı. Hele birinin pek cırlak bir sesi vardı. Rahatsız ediyordu beni. Daha önceden tanıdığım birine mi benzetiyordum, yoksa böylesi sese sık mı rastlanır bayanlarda, uzun süre kestiremedim. Bir arkadaşın evinde gördüğüm muhabbet kuşlarını anımsatıyordu. Durmadan cır cır cır ötüşürlerdi. Yanlarında konuşmanın anlaşmanın olanağı yoktu. Her gittiğimde söylenirdim, çıkar bunları salondan yahu. Değilse başka odaya geçelim. Nasıl katlanıyorsun bunların sesine ? Alıştık, derdi. Bir süre sonra sen de duymaz olursun. Şimdi bu bayanlara da alışacak mıydım ? Deniyeyim dedim. Koltuğa yaslanıp savcının iddianamesini satır satır okumaya koyuldum. İnce pelür kâğıda çıkarılmış kopya silikti. Bazı harfler hiç çıkmamıştı. Ama cümlenin gelişinden anlaşılıyordu. Zaten kaç kez okuduğum için nerdeyse ezberlemiştim. Çok önemsizmiş gibi görünen bu alçakgönüllü kâğıdın içeriği beni bazan korkutuyordu. Söylediği şeyler hiç de önemsiz değildi. Düşündükçe içimde çözülmeler ufalanmalar oluyordu. Silik

satırların arasında korkunç bir debremin uğultularını duyar gibiydim.

«Bak şekerim, diyordu önümdeki kadın, ne yaparız biliyor musun, Kadıköy'de ineriz. Bugün karşıya geçmeye hiç gerek yok. Bizim Mualla'nın evi geniş. İkimize bir oda verirler. Kocası belki de evde yoktur. Müfettiş o biliyorsun ya, kimbilir nereye gitmiştir? Bu gece iyi bir dinleniriz. «Mualla'ya deriz bize balık pişir, rakı da aç. Çekeriz kafaları. Belki yarın da bırakmaz. Onun konken arkadaşları var. Haa onu diyecektim, Suzan'la komşu onlar, biliyor musun? Hani geçen yıl Ankara'ya gelmişti ya? Kocasıyle ayrılmaya kalkmıştı da kız sen deli misin, bırak ne hali varsa görsün demiştik. İşte o Suzan. Onda bile kalırız. Bizi görse vallahi yere göğe sığdıramaz. Nasıl caydırmıştık hani? Ayrılmadı değil mi? Ayrılır mı ayol, deli mi ne? Bu zamanda metresi var diye kocadan ayrılınır mı? Baksana bizim Hulki'ye, kaçıncı oldu? Arı gibi çiçekten çiçeğe dolanır durur. Bilmeyen yok. Karısını da idare edip gidiyor. Böyle bu işler kızım. Neclaya da söyledik o zaman, büyütme gülüm dedik. Yalnız sen misin, koyver gitsin dedik. Daire arkadaşımız bunlar bilmez miyiz? Ohoo... Sigara yak hele.»

İkisi de yaktı. Dumanları birbirinin yüzüne üfleye üfleye söyleşiye daldılar. Hay allah, dinlemeyim diyorum olmuyor. Aklım bir elimdeki kâğıtta, savcının cümlelerinde, bir onların konuşmalarında. Bakıyorum, başka dinleyenler de var belki, ama kimse sesini çıkarmıyor. Gerilerde bir yere mi gitsem? Ya da bir söz vurdurup sustursam? Hele az daha katlanayım diyorum. Belki kendiliklerinden susarlar. Arkada bir köylü aile var. Çocukları ikide bir mızıklanıyor. Orada da rahat edemiyeceğim, belli. Yanımdan geçmekte olan şoför yardımcısına göz kırpıyorum, kadınları işaret ediyorum. Ne yapayım ağabi, der gibi ellerini açıp kapıyor. Şöförün yanına varınca eğilip kulağına birşeyler söylüyor. Şöförün ensesinde hiçbir değişiklik yok. Birden müzik başlıyor. Tamam, bir bu eksikti. Yave bir alaturka. En sevmediğim türden Bu otobüs yolculuklarına neden zorla müzik dinletirler? Anlıyabilmiş değilim. Ceza mı bu, işkence mi? Hapishanelerde de dinletirler mi acaba? Şimdiden alışmalı mıyım?

«Boğaz'da Hülya diye bir yer var. Geçen yıl Rüstem götürmüştü oraya. Pek güzel. Bir akşam gidelim seninle. İstanbul'da havalar güzeldir şimdi bakma sen Ankara'nın sisine dumanına. İzmit'i geçtik mi başka bir dünya. Alı canını yeyim ben İs-

tanbul'un. O kadar uğraştım da naklimi yaptıramadım. Bizim genel müdürün eşref saatını bulmak zor. Kakavan herif, olmayacak izleri yapar da olacak işleri yapamaz. Gerçi ona da bırakmıyorlar şimdi. Kaç kez söz verdi de yapamadı. Ama Elizabeth İnci'nin her dediğini yapar. Bilirsin ya İnci'yi? Fırıldak gibi döndürüyor koca kurumu. Ben böyle şeytan kız görmedim ayol. Daha otuzunda bile yok, kırdığı cevizler kırkı geçti. Amanın o ne beceri? Hep Vakko'dan giyinir. Genel Müdürle, Bakanla iki kez Avrupa'ya gitti geldi. Öyle çevirir işini ayol.»

Öff, ben geriye gidiyorum. Muhabbet kuşları konuşsunlar burada. Daha fazlasına dayanamıyacağım.

Öfkeyle kalkıp yürüdüm. Çıkarken koltuğa kasıtlı olarak çarptım. Rahatsız olduğumu duyurdum bunlara. Ama nerdee, gene konuştuklarını duydum arkadan. Bir iki kişi bakıp gülümsediler. Şöför yardımcısına da sinirli sinirli söyledim, «ne bu yahu, vır vır vır... Amına geveze kadınlara çattık be?» «Sorma ağabi, dedi. Kaptan da kızdı ama müşteri, ne yapacaksın?» Gene ellerini açıp kapadı.

Gerede'ye doğru biraz sustular. Herhalde anlamşılardı açık verdiklerini. Ben de biraz düşüneyim dedim. Savunmama daha etkili cümleler bulayım. «Sayın yargıç, yazar yaşadığı dönemin tanığıdır. Benim yazdığım bu olaylar, kişilerime söylettiğim sözler ,daha çok yakın bir geçmişte aynen... hemen hergün yaşanmıştır. Bunları siz de biliyorsunuz. Toplumun yaşadığı olayları ya da ona benzeyen şeyleri yazmak suç değildir. Nitekim o yıllarda...

Otobüs yoldan saptı. «Sayın yolcularımız, yirmi dakika çay ve ihtiyaç molası.»

Bu gibi durumlarda aceleciyimdir. Hani canı burnunda derler ya, işte onlardan. Her işimi tez yaparım. İlk inen yolculardan birisi oldum. Tuvalete gittim, elimi yıkadım. Bu benzin istasyonları aşağı yukarı birbirine benzer. Oklarla yol gösterirler. Onları koğuşturarak çay salonunu buldum. Ortada uygun bir masaya oturup çayımı söyledim. Koca salon, her yeri boş. Biraz sonra yolcular birer ikişer gelmeye başladılar. İşe bakın siz, bizim iki bayan ellerini kurulayarak gelip yanımdaki masaoturdular. Söyleyişi sürdürüyorlar gene.

«Ben o karıya çok söyledim şekerini, kızını büroya getirme dedim. Resmi büroda ne işi var çocuğun? Masaları karıştırı-

yor, evrakları döküyor. Makineyle yazı yazmaya kalkıyor, olmaz ki? Yarın birşey kaybolur, makineyi neyi bozar, ayıkla pirincin taşını, değil mi ama? O gün olacak oldu işte. Servet bey giriverdi içeri. Kimin bu çocuk, ne arıyor burada diye bağırdı. Kreş mi burası dedi. Doğru değil mi ama? Akılsız Süheyla, gittin de sen söyledin demez mi? Tepem attı ayol. Lâfa, bak. Kıskanıyor musun kızını.. Bu kadar olur yani. Bize de çay ver delikanlı. Aman ne güzelmiş burası. İyi dekora etmişler doğrusu. Şu ağaç işlerine bak, pek severim böyle şeyleri. Geçen yıl Marmaris'ten aldığım heykelciğe benziyor. Bizim Kâmil'in arkadaşı bir ressam var, o gördü de pek beğendi. Zevkinize hayranım Handan hanım dedi. Sakallı ama yakışıklı bir adam. Öyle yakışıyor ki sakalı, bir görsen...»

Bardağımı alıp pencerenin önüne gittim. Dışarıya bakmaya başladım. Duymıyayım şunların konuşmasını dedim. Birbirlerine fırsat vermeden habire konuşuyorlar. Çevreden bakanlar oluyor. Kimi gülümsüyor, kimi boynunu büküyor ama onlar hiç ayırımında değil, durmadan bıcırdıyorlar. «Allah dedim Allah, nasıl çene bu yahu?»

Sesbüyüteçten ne dediği anlaşılmaz uğultulu ezgili bir çağrıyla otobüsümüzün yola çıkacağını öğrendik. Gene herkesten önce kalkıp yürüdüm. Arkadaki yerime oturdum. Dosyayı açtım önüme. Bu aşamada yargıç tutuklama kararı verebilir mi acaba? Olabilir dedi avukat arkadaş. Onun için iki takım çamaşır, picama falan aldım yanıma. Hiç belli olmaz bu işler. Sen hazırlıklı ol da bırakılırsan kâr say. Hem belki bilirkişiye havale edilecek. O zaman uzar, zaman kazanırsın. Bu bizim için iyi. Bu gibi davalar ne kadar uzarsa o kadar lehimize olur. Kazasız belâsız bu duruşmayı da geçiştirebilirsek, senden yardım hey Allah...

Muhabbet kuşları hemen arkama oturmuşlar. Hiç ayırımında değilim. Cırlak seslisi gene başladı.

«Geçen gün muhasebe şefiyle kavga ettik, anlattım mı sana? Verdim veriştirdim herife. Bana bak Sudi bey, dedim. Ben senin bildiğin hatunlardan değilim. Çetin cevizim ben. Her istediğini yaptıramazsın bana. Yasa ne diyorsa o olacak. Önce esip gürledi, sonra yumuşadı. Bak Handan hanım, dedi. Şunca emeğin var bu kurumda. Dikbaşlılığı bırak. Ben dikbaşlı değilim dedim. Ama haksızlığı kabul etmem dedim. Ne yaptığınızı, ne yapmak istediğinizi biliyorum dedim. Bunlara boyun eğdin

mi üstüne binerler şekerim. Çok gördüm. Genel Müdür yardımcısı ile kumpas kurmuşlar, su sızmıyor aralarından. Her akşam çekiyorlar kafayı. Maaşla olacak iş mi bu? Bizim andavallılar da bunları birşey sanırlar. İkisi de kayırılıp getirildi, bilmiyor muyum? Daha üstüme gelirlerse vallahi basına açıklıyacağım. Gazeteci dostlar ne güne duruyor? O yolsuzluk dosyası için önümde arkamda az mı dolaştılar? Kurumun saygınlığı dedik sustuk. Ama kafamı attırırlarsa...

Şöför yardımcısı kolonya dağıtıyordu. Sıra bana gelince gülümsedi. Ne dediğini anlıyordum. Başımı iki yana salladım, çattık belâya, dedim. Arkadan laf attılar,

«Kolonyan iyi mi bari Kâmil (Bak adını da öğrenmişler.) Yarısı su mu yoksa? (Nasıl öğrendiler acaba?) Nerelisin sen? Kaç yaşındasın, İstanbul'a ne zaman varacağız?

Çocuğu yanlarında tutup uzun uzun konuştular. Ben kalkıp Ön taraftaki yerime gittim. Uzak durayım şunlardan dedim. Ama gülüşmeleri bıcırtıları ta buraya geliyordu. Otobüste sanki başkaları yoktu, yalnız onlar vardı. Öyle dolduruyorlardı içerisini. Şoför de dikiz aynasından sık sık bakıyor ama birşey demiyordu. Sabırlı bir adamdı.

Bolu'ya doğru büsbütün koyverdiler seslerini. Nelerden söz etmiyorlardı, ohoo... Ormanların güzelliğinden, temiz havadan, yaz dinlencelerinden, Koru otelinde geçirdikleri bir haftadan... «Eh yahu, susun artık!» diye bağırasım geldi. Tuttum kendimi. Kavga etmek gerekirdi şimdi. Göze alabilir miyim diye düşündüm, yok. Gücüm yetmezdi bunlara. Zaten iyi durumda değildim. Ben bir söyleyecektim, onlar beş söyleyecekti. Çaresiz yutkunup sustum. Başımı eğip Bolu ormanlarına bakmaya başladım. Şu ilerde, dağın böğründe küçük bir evim olsa, tek başıma otursam. Yanan ocağın başında, sessiz... Şu yeşil tepelere sıvanmış beyaz sis yığını usul usul kımıldarken kitap okusam, çay içsem. Mahkemem falan olmasa. Müzik dinlesem. Düşünsem kendi kendime. Akşam gün batarken bir kadeh rakı...

Gene duyuyorum seslerini. bazan fısıldaşıyorlar, gülüşüyorlar. Bazan da farkında olmadan yükseltiyorlar.

«Delinin biri şekerim. Bu yaşa gelmiş hâlâ gözü çöplükte. Geçen gün dedim ki...»

Başka sesler yükseliyor. «Yeterin yahu, daha yorulmadınız mı? Çocuğu uyutmadınız. Sabahtan beri çen çen çen... Sana

ne oluyor be ? Karışamazsın. Karışırım!..» Herkes dönüp geriye baktı. Ben de baktım. Şoför radyonun sesini yükseltti. «Adam haklı canım, yeter gayri» diyenler oldu. Bolu dağını inerken sessizleşti otobüsün içi. İyi bari dedim kendikendime. Ama biraz sonra baktım, iki bayan önümdeki yerlerine geçtiler. Sinirlenmişlerdi. Söyleniyorlardı habire. Sigara yaktılar. Birisi hırkasını çıkarıp dürmeden falan yukarıya yüklüğe tıkıştırdı. Bir de ters ters baktı geriye. «Dağın ayısı, adam olmuş da akıl öğretir, diye söylendi. Senden başka rahatsız olan var mı? Terbiyesiz herif...» Başımı eğip sustum. Bana da söylüyordu, öyle ya?

Bir süre konuşmadılar. Yaran oldu. Koltuğa yaslandım iyice. Biraz başımı dinliyeyim dedim. Otobüsün sarsıntısına bıraktım kendimi. Zordu kimi insanlarla bağdaşmak. Türlü huyda türlü yapıda olanlar vardı. Herkes kendisini haklı buluyordu. Şimdi konuşmaya kalksam kimbilir hangi dereden su getirecekler, beni de inandırmaya çalışacaklardı. Boşver, hiç niyetim yok. Saldırgan insanlardan hoşlanmıyorum. Kadın olsun erkek olsun, hep yukardan konuşan, «ben ben ben» diyen kişilerden uzak olmak istiyorum. Kesinlikle kavgacıdır böyleleri. Başkasını hiç yerine koyarlar. Bizim davaya bakan yargıç nasıl acaba ? İlk duruşmada pek birşey anlayamadım. Sadece künyemi saptadı. Kısa bir iki şey sordu. Çatık kaşlı donuk yüzlü birisi. Ne düşündüğünü belli etmiyor. Yüzüme bile bakmıyor. Dosyayı karıştırıyor habire. Sonra benim söylediklerimi yazıcı kıza yazdırıyor, Dinlemiyor gibi duruyor ama iyi toparlıyor. Demek yapa yapa bu işin uzmanı olmuş. Sesi de dolgun, güven verici. İnsanlarda ses tonu ne kadar önemli. Yalnız şarkı söylerken değil, konuşurken de öyle. Kadın olsun erkek olsun, hatta çocuklarda bile sesin tınısı çok şeyler ekliyor kişiye. Önümde oturan kadınlar evli mi acaba ? Şu cırlak seslinin kocası ne yapar ? Akşama kadar nasıl dinler bu sesi? Kendimi oturma odasında ya da yatakta onu dinlerken düşünüyorum, bir sıkıntı basıyor üstüme. Kendimi dışarı atmak itiyorum. İmdat yahu, yeter! Bağırıyorum ağzımın içinde.

Bakıyorum, gene konuşmaya başlamışlar. Gerçi fısıldaşıyorlar ama arada duyuyorum seslerini. Gene birini çekiştiriyorlar. «pis herif ,hep kayıracak birini bulur. Şimdi de Erol beyin uşağı: Keşke yanıma biraz pamuk alsaydım, kulağımı tıkardım. Şoför yardımcısı Kâmil'de var mı acaba ? Dönüp geriye bakıyorum, görünmüyor. Başını indirmiş uyukluyor olmalı. Zor bunların işi. Gece gündüz yollarda. Hele ki yeni bir benzin istasyonuna doğru sapıyoruz. Öğle yemeği, tamam. İyi...

Bu kez lokantanın uzak bir köşesine oturuyorum. Gelmesinler. Bir yandan da korkuyorum, burada da bulurlar beni. Göz ucuyla bakıyorum. Omuzlarına kürklerini almışlar, çalımlı çalımlı giriyorlar içeri. Hiç aceleleri yok. Ben yemeğimi yarıladım bile Şu tarafa mı oturalım bu tarafa mı oturalım tartışıyorlar. Birisi benim tarafı gösteriyor. Aman ha! Lokmam boğazımda kalacak. Su içip yutuyorum. İyi ki pencere önüne gittiler. Uzaktan izliyorum. Yapma bir kibarlık içindeler, «Böyle lokantada yemek mi yenir ayol, biz nelerini gördük...»

Yüzlerini ekşitiyorlar. Rujlarını tazelemişler. Kâğıt peçete ile çatallarını siliyorlar.

Bakmıyayım artık, neme gerek ? Başımı çeviriyorum. Yargıç beni içeri atarsa yıllarca böyle lokantalarda yemek yiyemiyeceğim. Cezaevi yemeklerine alışacağım. Bugünlerde ülserim de azıtır. İçerde süt bulunur mu acaba, ilâç alırlar mı ? Sigarayı iyice azalttım. Cezaevine girersem hepten bırakacağım. Zorunluyum buna. Başka çare yok.

Yemekten sonra çıkıp geziniyorum biraz. Bacaklarımı dinlendiriyorum. Saatıma bakıyorum ,ondört. Yarın bu saatte herşey anlaşılmış olacak. Yarın oluverse bir. Lokantanın önünde otobüsler özeller. Türlü türlü yolcular. Giyimlerinden yüzlerinden belli kimin ne olduğu. Okumuşlar okumamışlar, varsıllar yoksullar. Hemen ele verirler kendilerini. Çeşitli katmanlarda yurttaşlar. Kentliler köylüler, doğuanadolulular...

Oturup bir sıgara yakıyorum. Acılı acılı üfülyorum dumanları. Başım dönüyor. Ah ulan, böyle olmamalı bu. Kime nasıl anlatırsın?...

Bir gözüm bizim otobüste .Dört saatte indirdi Düzce'ye, mavi ceylan. Bir zamanlar ne kadar zormuş Ankara İstanbul yolculuğu? Şimdi oyuncak gibi. Şu kadınlar olmasa...

Binip yürüyoruz gene. Düzce ovası bu mevsimde bile yeşil. Ortaanadolu bozkırının yanında bir cennet. Bitek tarlalar, bakımlı ağaçlar. Her yolculuğumda içim açılır buralarda. Bu kez öyle değilim. Bu kez karamsarım. Anlaşılmaz bir boğuntuyu yaşıyorum. Mahabbet kuşları usuldan gacır gucur başladılar gene. Bir şeylere benzetiyorum ama neye, pek kestiremiyorum. Madenin madene sürtmesi gibi, ya da bir çuval cevizin karıştırılması gibi. Sinirlerim oynuyor yerinden. Elimle bastırıp susturmak istiyorum. Ortaokul öğrencileri de sınıflarda çok gürültücüdür.

Fırsat buldular mı vır vır vır konuşurlar. Bazen çok bunalırdım. İmdat diye bağırsam gelirdi. Bir arkadaşım «belki senin kulaklarında bir bozukluk var» demişti. O zaman inanmıştım buna. Kulak doktoruna da gitmiştim. Ama yoktu bir sakatlığım. Sinirlerin hassas, sessizlikten hoşlanıyorsun» demişti doktor. Öyleyim evet. Bu önümdeki bayanlara nasıl anlatmalı ? Anlatsam ne derler? «Bize ne senin sinirlerinden, git işine...» Ama bu otobüste ben de yolcuyum. Biraz başkalarını da düşünmeniz gerekmez mi? «Gelip ayağına mı basıyoruz beyefendi? Konuşmanın yasak olduğu nerde görülmüş?»

Neden sonra ayırımına varıyorum, kendikendime tartışıyorum boyuna. Bir ben söylüyorum, bir onlara söyletiyorum. Okumuş bayanlar oldukları için epey yüksek tutuyorum tartışma düyini. Hatta sonra anlaşıyoruz, birbirimizden özür diliyoruz. Karşılıklı teşekkür edip susuyoruz.

Ama hayır, susmuyor bunlar. Yarı fısıldaşarak yarı gülüşerek söyleşiyi sürdürüyorlar. Tekrar kalkıp geriye gidiyorum. Başka yapacağım birşey yok. Kötü çattık bugün.

«Şimdi ,sayın yargıç, gözünüzü seveyim. (böyle denir mi acaba? Denmez herhalde, hiç duymadım.) Sayın yargıcım, savcı beni doğuştan suçlu sanıyor, çok kötü niyetli birisi sanıyor. Ben de herkes kadar ülkemi severim, halkımı severim. Bugüne kadar hep ülkemin iyiliği için çalıştım. Bu yazılarımda da aynı çaba var. Toplumdaki bozuklukları yanlışları sergiledim. Düzelmesini istediğim için yaptım bunu. Olaylar içindeki insanımızı, onun davranışlarını düşünlerini anlattım. Roman ve öykü yazarının işi budur. Yazar anlattığı kişilerin her sözüne katılıyor anlamı çıkarılamaz. Biz iyisini de yazarız, kötüsünü de yazarız. Onları konuştururuz. Bir kumarbazı anlatıyorsak, onun görüşlerine de yer veririz. O zaman yazara «kumarı övüyor, suç işliyor» mu diyeceğiz? Bu yanlış olur. Ben öykülerimde romanlarımda sağdan soldan çeşitli kişileri anlattım. Onların doğru—yanlış sözlerini aktardım. Bunların tümüne de katılıyor değilim. Benim yaptığım bir tanıklık, Toplumda geçen olayları yansıtmak. Bu neden suç olsun ? Bunlar yazılmıyacaksa roman ve Öykü yazılmıyacak demektir. Bu ülkede sanatsal çalışmalara izin yok demektir.»

Ağır mı oldu acaba? Yargıç söyletir mi bunları? Yoksa kızıp susturur mu ? O zaman daha uygun sözcükler bulmalıyım.

Arkadaki köylünün çocuğu ağlıyor. Öndeki bayanlar gülüşüyorlar. Otobüs sarsılarak koşuyor. İki yanda sisli ıslak bir yeşil-

lik. Başka zaman olsa coşkular duyardım içimde. Ama şimdi duyamıyorum. Bu otobüs koştura koştura beni kötü bir yazgıya götürüyor sanki. Ne olacağını bilmiyorum. Kimseye de söyleyemiyorum. Sıkıntının bir nedeni de bu mu? Varıp bayanlarla konuşsam, anlatsam durumumu. Ne derler acaba? Beni rahatlatıcı bir şeyler söylerler mi? Yok, yapamam. Olacak iş değil.

Başımı eğip içime gömülüyorum gene.

Sakarya'yı geçmiş, Sapanca gölüne gelmişiz. Bayanların sevinç dolu seslerinden anladım. Deniz havası. Gri bir görüntü. Bundan sonrası büyük kent artık. İzmit'ten İstanbul'a evler arabalar apartımanlar... İnsanın canı sıkılmaz burada. İnsan kendini dinleyemez. Yarın mahkemen olsa bile düşünemezsin. Nereye baksan ilginç. Öyle yoğun görüntüler. Hereke'de dağdan dağa köprü. En olmaz yerde çimento fabrikası. Tren gibi peşpeşe dizilmiş taşıtlar. Ne çok taşıt? Bayanlar durmadan konuşuyor. Duymuyorum, bıraktım onları. Ne halleri varsa görsünler. Sol yanda deniz, gökyüzüyle aynı renkte. Ufuk belli değil. Dümdüz bir ova sanki. Anadolu'dan gelen insanın gözünde nasıl değişik bir görüntü? Rahatlatıyor beni. Yarınki mahkemem de olmasaydı ah. Düşünmemeye çalışıyorum.

«Otobüs Kadıköy'e uğrayacak mı? Uğrasın ayol, biz orada ineceğiz.» Bayanların sesini duyuyorum. Onca sesin arasında ayırdediyorum onları. Koşullanmışım, kurtulamıyorum.

Kadıköy'e geliyoruz. Bayanlar bir gürültüyle iniyorlar. Boşalıyor otobüs. Bana öyle geliyor. İstanbul'a geldiğimizi anlıyorum. Hoşbulduk İstanbul.

Yarın ne olacak bakalım?

ALIP SATMAK ÜSTÜNE

— Ben bu yaştan sonra ne yaparım yahu? dedi. Hiç düşünmemiştim. Çok zor durumdayım vallahi, çıldıracağım.

— Yok, dedik, bu kadar büyütme. Herkes ne yapıyorsa sen de öyle yaparsın. Az çok adı olan bir insansın şu ülkede. Yardım eden olur, bir iş olanağı açılır.

— Açılmaz, nerden açılacak? Ne zamandır arıyorum, hep kapılar kapalı. Emeklilik hakkım da yok. Çoluk çocuk aç kalacağız. Aileden bir mirasa konmadık ki şimdi değerlendirelim. Sıfırdan geldim buraya, biliyorsun. Bunca yıl dişimle tırnağımla...

— O dişin tırnağın gene işe yarar Hüsnü, dedim. Hele üzülme de serinkanlı olarak düşünelim.

— Düşünüyorum arkadaş, ne yapabilirim ? Başımı sokacak bir evim bile yok. Ah aptallık bende ki sözümüzün geçtiği sırada kredi falan uydurup... Bak Selâmi ne güzel yaptı, kardeşinin üstüne açtı mağazayı. Şimdi ortaklar, tıkır tıkır çalışıyor. Memlekette malı mülkü olanlar da aynı şeyi yaptılar. Satıp savıp burada iş kurdular. Ben öyle değilim ki. Nah, yok! Dipten kuruyuz biz. Hiç düşünmemiştim bunu yahu.

— Acıklı bir durum evet. Ama bakıyorum da herkes alım satım işine soyunuyor. Neden böyle, anlamıyorum.

— En geçerli yol arkadaş, ne yapacaksın başka? Emekli memurlar işçiler, Almanya'dan dönenler... eline biraz para geçen herkes bir dükkân açıp oturuyor. Bankerler battıktan sonra başka yol mu var ?

— Ama bunca dükkân nasıl çalışacak?

— Bilmem orasını. Belki küçükler batacak. Ama işini yürüten yürütecek. Bu işin de gizleri var, ben bilemem. Geçen gün Mustafa'nın dükkânında biraz oturdum da ohoo... ne diller döküyor. Memleketten havlular çarşaflar dokumalar getirmiş.

Övdü de övdü. Yarım saatte sekiz-on bin liralık mal sattı. Ekrem de halı satıyor duydun mu? O da memleketten getiriyor. Anlaşmış oranın tüccarlariyle. Hem onun dükkânı da yok, elden satıyor. Ama bu gidişle yakında açar mağazayı. Geçen gün ayaküstü görüştük de «iyi iş arkadaş, diyor. Daha önce yönelmediğime pişmanım.»

— Gördün mü bak, ne yollar var? Karamsar olma hemen. Sen kafası çalışan ,ağzı lâf yapan arkadaşsın. Açılır bir yol.

— Şimdilik inceliyorum bakalım. Ama umudum yok, ben yapamam. Büyük paralar gerekiyor.

— Yok canım ,o kadar değil. Nice iş adamları simit satarak, hamallık yaparak başlamışlar. Duyuyoruz işte.

— Yok, dedi Hüsnü. O devir geçmiş. Şimdi iş başka. İyi bir yerde boş dükkân için en az bir milyon hava parası istiyorlar.

— Nedir o?

— Açıktan haraç. Adam dükkândan çıkacak, sen ona bir milyon toka edeceksin.

— Aboo, kötü.

— Kötü ya. Zamanında tutmuş adamlar. Bize yer kalmamış. Şimdi aralarına girmek bizim gibi cıbırlar için olanaksız. İki aydır dolaşıyorum yahu, ayaklarıma kara sular indi. Kafam da kazan gibi. Görsen neler anlatıyorlar neler!.. Taksitler, senetler, bonolar, borçlar... Ne üçkağıtlar! Bilmediğimiz bir dünya imiş meğer. Bazan diyorum, alıp başımı gideyim bir köye. İki dönüm toprak, iki göz kerpiç ev... Ama nasıl yaparım? Çocuklar okuyor, nasıl götürürüm? Deli olacağım!

— Haklısın Hüsnü, zor bir durum. Ama senin çevren var, bir yol bulunur sanıyorum.

— Hangi çevre? Geç öyle şeyleri dostum. Herkes kendi dümeninde. Gemisini kurtaran kaptan. Dedim ya, işini yürüten yürüttü. Kimi aileden zengin, geçti işinin başına. Kiminin mesleği geçerli, açtı yazıhanesini, muayenehanesini. Bizler ise işte gördüğün gibi, kaldık ortalarda. Başkasına söylemem, geçen gün ne oldu bakın, eskiden tanıdığım bir bankaya uğradım. Müdürleriyle görüştüm. Dedim, böyle böyle... bir iş tutmak istiyorum, uygun faizle kredi açın. Yüzleri buz. Eskiden böyle miy-

di bunlar? Ta kapıda karşılarlardı, kapıya kadar uğurlarlardı. Şimdi ise yanıt bile vermiyorlar, kafalarını sallıyorlar iki yana. Çıktım dışarıya, Kızılay'a şöyle bir baktım. Vay bee, yapayalnız duydum kendimi. Hiç kimse halden anlamıyor. Delirmek işten değil. İnsanlar nasıl bu kadar değişebiliyor?

— Değişir Hüsnü'cüğüm İlk değil bu. Ama başımıza gelmeden anlıyamıyoruz.

— Öyle evet. Çok garip.

— Bence kendini yitirmemelisin. Güçlü olmalısın. Yaşamın böyle inişleri çıkışları var. Hem ben şunu söylemek istiyorum, neden hep alım satım? Para istemiyen başka işler de düşünülebilir.

— Yok, dedi Hüsnü. Her işe razıyım ama yok. Bu yaştan sonra ben ne yapabilirim? Dediğini anlıyorum, üretici bir iş düşünülebilir. Ama o da atölye, ister araç, gereç ister. Hem ben bilmiyorum öyle işleri. Ona göre hazırlanmamışım. Kolay değil. Bizim gibi insanlar alıp satmaktan başka ne yapabilir?

— Herkes böyle düşünüyor olmalı. Kentler baştan başa dükkân olup çıktı. Ne olacak bunun sonu? Bir de dükkânı olmadan alıp satanları düşün. Nerdeyse nüfusun yarısı alım satım işine daldı.

— Öyle. Sanayileşmeye geçemeyince ne olur başka? Üstelik en kolay geçim yolu. Doğru dürüst denetim yok. Herkes tuttu-rabildiğine alıp satıyor. En kolay iş. Hele iyi bir yeri, bir köşebaşını tutmuşsan kazancı da iyi. İster istemez buna yöneliyorsun. İlk sorun ekmek parası kazanmak. Koşullar zorluyor, ne yapacaksın başka?

— En kolay geçim yolu dedin de çocukluğumda bakkal Hacı emmiye özenirdim hep. Köyün en rahat adamıydı. Millet tarlada, harmanda kanter içinde çalışırdı, o ise dükkânın önüne atar sandalyeyi otururdu. Üstelik kazancı herkesten fazlaydı. Tüm köylü gizliden imrenirdi Hacı emmiye.

— Tamam işte, aynı hikâye. Al bizim köşe başındaki bakkal Yılmaz'ı. Firmalar kendi kamyonlariyle hergün mal getirirler. Bisküvi, gazoz, makarna... bir tekel malını gider kendisi alır. İki de tezgahtarı var. Oturur kasanın başına. Bundan kolay iş mi olur? Ne terlemesi var, ne tehlikesi var. Habire para alır.

— Evet, onun için millet hep alım satım işine soyunuyor.

Hüsnü içini çekti,

— Bir de biz kurabilseydik öyle bir tezgâh...

— Sen bir kitapçı dükkânı aç. Kafalara biraz aydınlık verirsin, bir katkın olur.

— Cık. Kafalar aç değil bizim ülkede, miğdeler aç. Elimden gelse lokanta işletirim, kebapçı dükkânı açarım. Onlar daha çok kazanıyor.

— Epey incelemişsin bakıyorum?

— İnceledim. Bir eksiğim para ,onu da bulabilsem...

— Bulursun inşallah.

Sonra iki ay göremedim Hüsnü'yü. Ama duydum, Kızılay'a yakın işlek bir yerde kebapçı dükkânı açmış. iyi çalışıyormuş.

Birgün gidip hayırlı olsun diyeceğim.

AYFER

— İnsanlara fazla yakın olmayacaksın, dedi Ayfer. Kendi kendime kalınca daha mutluyum ben. Başkalariyle dostluğu belli bir yerde tutacaksın. Sınırı geçtin mi iyi sonuç vermiyor üzülüyorsun. Deneylerimden çıkardım bunu.

Buruk bir sesi vardı. Yüzü acı çekmiş insan yüzüydü.

— Size iyileri rastlamamış belki, dedim. İnsandan insana fark var. İyi bir insanın dostluğu, yakınlığı hiçbir şeye değişilmez. Tüm boşlukları o doldurur, yaşama anlam katar. Bakın, çocuklar bu konuda bizden daha gerçekçi. Kendi arkadaşlariyle, yaştaşlarıyle nasıl mutlu oluyorlar şunlara bakın...

Önümüzdeki küçük meydanda kızlı erkekli çocuklar bağırışa çağırışa oynuyorlardı. Gülümseyerek bir süre izledik.

— Ufukları dar da ondan, dedi. Birçok şeylerin ayrımında değiller. Biraz daha gelişsinler, anlaşmazlıklar başlar. İlkel insan uyumlu olur, çünkü sorunları azdır. En büyük anlaşmazlıklar aydınlar arasında görülür. Kaçınılmazdır bu. Çünkü aydın insan kendine özgü düşünce yapısı ile bir kişilik kazanmıştır. Kendisine ters gelen davranışlara katlanamaz olur. Beğeni düzeyi ayrıntılara indiği oranda anlaşma olanağı zorlaşır.

— Yani yalnızlaşır, öyle mi ?

— Öyle biraz. Kendi kendisiyle yetinmek zorunda kalır.

— Bence yanlış. En azından genellenemez. Yapı sorunu belki, ya da eğitim sorunu. Biraz bencillik karışıyor işe. Bir insan ben aydınım diye yukarılardan bakıyorsa, herkesi küçük görüyorsa, yalnızlaşır elbet. Ama toplumuna yakın bir ilgi besleyen aydın kişi, tüm insanlarla iletişim kurabilir. Hem çevresine yararlı olur, hem de kendisi bundan doyum sağlar. Doğal olan budur bence. Sizin için söylemiyorum, sizin belki başka sorunlarınız var.

— Ne gibi ?

— İnsanlara karşı kuşku içindesiniz. Herkes kötü der gibi bir varsayımdan yola çıkıyorsunuz, tutumunuzdan bu anlaşılıyor.

— Hayır, öyle değil. Ama yararsız şeylerle zaman öldürmek istemiyorum. Köpeğim yetiyor bana. Bakın ne güzel... Sıkıldım mı onunla oyalanıyorum. Kadın olduğum için kadınların dünyasını iyi bilirim. Çen çen çen... akşamı ederler. Gerçi siz erkekler de öylesiniz. Uzaktan izliyorum, boyuna konuşuyorsunuz, gülüşüyorsunuz. Sanki şu ülkede gülünecek çok şey var. Kusura bakmayın ama vallahi şaşıyorum halinize. Çevrenize hiç mi bakmıyorsunuz ayol ?

— Tamam Ayfer Hanım, hak veriyorum. Söylediklerinizde doğru bir yan var. Ama içinize çekilmek, sessizleşmek bir çözüm değil. Gelin katılın aramıza, konuşalım, tartışalım. İyimser olmak için nedenler bulabiliriz belki. İnsanlarla ilişki kurmak size de birşeyler kazandırabilir. Hep yalnız oturuyorsunuz, ya denize bakıyorsunuz, ya da çıkıp köpeğinizle dolaşıyorsunuz. Bilmeyenler diyor ki, bu kadının derin bir üzüntüsü var.

— Var elbet, yok mu ?

— Olabilir. Her insan birşeylere üzülür. Kocanızdan ayrıldınız, yanınızda bir yakınınız yok. Bunlar az şey değil. Ama canım, yaşam bitmiş değil ki. İnsan yaşadıkça oyalanacak birşeyler bulmalı kendine. Okuyan düşünen bir insansınız. Dünyada tek başına kalmış değilsiniz. Biraz olanak tanıyın, hoşgörülü olun, yeni bir yaşam kurulabilir.

— Yok yok yok, aman ha ! Böyle birşey söylemeğe geldiyseniz kesinlikle hayır !

— Birşey söylemeğe gelmiş değilim, yanlış anlamayın. Yalnız kalmanıza üzülüyoruz, o kadar.

— Ben memnunum yalnızlığımdan.

— Sanmıyorum. Yalnızlık Allaha mahsus. İnsan başkalarından saygı, sevgi, ilgi görmek ister. O zaman kendini güvencede bilir, o zaman mutlu olur. Siz kendinizi gereksiz derecede sıkıyorsunuz. Başkalarına önem vermiyor görünüyorsunuz ama çok önem veriyorsunuz. Şöyle derler, böyle derler diye düşünüyorsunuz. Söylesinler, ne çıkar? Bundan doğal ne olabilir ? Eski koca-

nızı tanımıyorum. Anlattılar, uyuşamamışsınız. Olabilir. İlk sizin başınıza gelmiyor ki. E böyle bir olaydan sonra herşey bitmiş gibi davranmak yanlış. Çevrenizde bunca insan var, komşularınız var, onlarla konuşun, dostluğunuzu sürdürün. Bundan hiçbir kayıbınız olmaz. Sonra açık söylüyorum, gençsiniz alımlısınız. İyi bir öğreniminiz var. Kendinizi çok iyi kullanıyorsunuz. Biraz fırsat verseniz çevrenizde bir hayranlar kümesi toplanabilir.

Gülümsüyor bu sözlerime. Başını iki yana sallıyor.

— Korkum da bu ya işte. İstemiyorum böyle birşey.

— Ama neden Ayfer Hanım ? İnsan başkalarından bu derece nefret etmemeli. Herkes kötü değil ki. Sevgi denen bir olay var dünyada. İnsan insanı sevince herşey güzelleşir, yücelir. Aşk anlamında kullanmıyorum bunu. Sevginin türleri var. Dost sevgisi, arkadaş sevgisi... Bunlardan kendinizi neden yoksun bırakıyorsunuz ?

— Doğru sözler evet, karşı çıkmıyorum. Ama ben şimdilik gereksinim duymuyorum bunlara. Okumayı yazmayı seviyorum, sanatı seviyorum. Onlardan alıyorum bana gerekli olanı.

— Tamam, ama onların yeri ayrı. Sanatı sevmek insanları sevmeye engel değil. Hatta tamamlar birbirini. Siz kendinizi soyutluyorsunuz, sorun burada. Yaşamınızı kısıtlıyorsunuz. Bazı korkularınız var, onları büyütüyorsunuz. Oysa sizin gibi aydın bir kadın bunları yenebilir. İlgilendiğim için hoşgörün, özel yaşantıma karışma demeyin bana. Herkes herkesle ilgilenmeli az çok. Ben sizde değerler görüyorum. Yalnızlığınıza üzülüyorum. Başkaları da üzülüyor, inanın. Geçen gün karımla konuştuk. Dünyaya küsmüş gibi bir hali var diyordu. Bu bana çok dokundu. Size gelip dünya sandığınız kadar kötü değil demeyi düşündüm.

— Sağolun ama bunlar beni fazla avutmuyor. Benim dramım çok daha derin.

— Nasıl yani, söyleyin de konuşalım ?

— Herşey söylenmez. İnsan kendisiyle konuşabilir ancak.

— Valla bilemem Ayfer Hanım. İnsanın herşeyini söyleyebileceği yakınları olmalı. Dostluklar arkadaşlıklar kurmalı. Değilse yaşam çekilmez olur. Ben sizin bu durumda mutlu olduğunuza inanmıyorum. Olanaksız...

Yere bakıp gülümsedi.

— Ben size mutlu olduğumu söylemedim ki. Bir zamanlar öyle sanmıştım ama değilim.

— Peki neden aramıyorsunuz mutluluğu? Kendiliğinden gelir mi sanıyorsunuz?

— Bilmiyorum...

Birden hıçkırdı, ağlamağa başladı. Başını eğdi iyice. Gür saçları yüzünü kapattı. Omuzları sarsıldı uzun uzun.

— Özür dilerim. Sizi üzmek istememiştim.

— Asıl ben özür dilerim. İstemeden oldu. Kendimi güçlü sanıyorum ama değilim. Görüyorsunuz işte.

— Her insanda olur bu. Ben de ağlarım bazan. Zayıflık demek değildir, duygulu insansınız...

Yaşlı gözlerle yüzüme baktı.

— Sahi ağlar mısınız? Ben kocamın ağladığını hiç görmedim. Beş yıl birlikte oturduk, üzüldüğünü hiç görmedim.

— O da öyleymiş demek.

Durup düşündü. Yüzü allak bullak olmuştu.

— Siz erkekleri anlamak çok zor, dedi.

— Neden zor olsun, hepimiz insanız. Ortak çok yanlarımız var. Aynı düşünceleri paylaşırız, aynı sanat yapıtlarından zevk alırız. Daha ne olsun?

— Öyle ama...

— Aması ne?

— Kocam hiç kitap okumazdı. Hiçbir sanat ürününden zevk almazdı. Saçma bunlar der geçerdi. Çocuğumuz öldüğü zaman bile ağlamadı. İşte o zaman bu adamla yapamıyacağımı anladım.

— İyi etmişsiniz. Dedim ya, insandan insana çok fark var. Yanlış bir evlilik olmuş ve bitmiş. Bir an önce silin, etkisinden kurtulmaya çalışın.

Başını salladı, doğru dedi.

— Hadi ben gideyim artık. İsterseniz bize gelin, ya da ben gelirim. Konuşalım daha. Birbirimize söyleyeceklerimiz bitmedi.

— Gitmeyin, az daha konuşalım. Şu kitabı okudunuz mu ?

Balzac'ın irikıyım kitaplarından birini gösterdi.

— Okudum ,dedim. Büyük yazar. Geçen yüzyılın Fransız insanını enine boyuna anlatmış.

— Ama bizleri anlatmış gibi yakın.

— Öyle elbet. Büyüklüğü orada zaten. Bizde de yaşıyor böyle insanlar. Dünyanın her yerinde yaşıyor. Değilse okunmazdı.

Beğenirsiniz değil mi Balzac'ı ?

— Elbet, okur da kim beğenmez ? En sevdiğim romancılardan birisidir.

— Başka kimleri seviyorsunuz ?

Aklıma gelen birkaç ad saydım. Romanlarının adını söyledim. Hayranlıkla dinledi,

— Çok güzel, dedi. Ben de okuyayım. Tanımadıklarım var.

Bir kâğıda özenle yazdı.

— Biliyor musunuz, sanattan yazından konuşmaya çok gereksinimim var. Kimseyle konuşamıyorum bunları. Büyük eksiklik duyuyorum.

— Tahmin ediyorum.

— Ne olur, sık sık gelin. Ben de gelirim.

— Elbette. Memnun oluruz.

Duygulu bir gülümseyişle uğurladı beni.

— Her zaman bekliyeceğim, diye fısıldadı arkamdan.

ŞAZİYE KIZ

— Gel bakalım Nuriye bacı, hoşgeldin. Bu da kim, kızın mı ? Oo maşallah büyümüş, boyunu geçmiş. Oh oh oh... İyi oldu getirdiğin, duyardım ama hiç görmemiştim. Geçin oturun hele ,nasılsınız ?

Köylüm bu Nuriye bacı. Biraz uzaktan hısım da olur. Şimdi kasabada oturuyorlar. Enişte hastanede çalışıyor. Büyük oğlu şöför. Küçük oğlu da tornacılık öğreniyor. İyiymişler, işleri fena değilmiş Ev mev yapmışlar. Geçinip gidiyorlarmış. Köylü urbaları içinde güleç yüzlü bir kadın. Biraz şişmanlamış. Rahat konuşuyor yanımda. Kasabalı çizgiler oluşturmuş, epeyce yakıştırıyor. İyi iyi.

— Yaa Halim kardaş, çok hayırsız çıktın be. Şurda yakınız da bir arayıp sormadın, bi çıkıp gelmedin evimize. Yeğenlerin hep merak ederler, Halim dayımız bizi neden hiç sormaz derler.

— Niye sormayım Nuriye bacı, hep aklımdasınız. Ama dünya işte, herkes kendi derdinde yuvarlanıp gidiyor. Neydi kızımızın adı, maşallah büyümüş. Bir yerde okuyor mu ?

— Yook dayısı, nerden okuyacak ? Adı Şaziye. Bizim oralarda kız okutmak kolay mı ? Kırk elli hane var köyümüzden, hep aynı mahallede oturuyuz. Kasabaya göçtük emme gene köyde gibiyiz. Aynı gidiş.

— Olmadı. Biraz değişin artık canım. Bak Şaziye giysilerini değiştirmiş, kasabalı olmuş.

Kızına bakıp güldü,

— Buraya gelirken böyle giyindi dayısı. Görmesinler diye erkenden çıktık. Değilse ayıplarlar. Sorma, o iş uzun...

— Neden o ?

— Neden olacak, Şaziye tango olmuş deyiverirler. Maytaba alırlar hemen. Bilmez misin bizim köyün adamını? Geçen yıl biçki dikiş kursuna gitti de ,oraya şalvarlı başörtülü kabul etmiyorlar. Amanın pek zor oldu. Evden şalvarlı çıktı, koltuğunda bohçasını götürdü. Giysilerini orada değiştirdi. Bu sefer de orada alaya aldılar.

— Allah allah, olur mu yahu? Yok mu bunun bir orta yolu?

— Yok, ne edelim?

Şaziye'ye baktım,

— Sen ne dersin bu işlere Şaziye?

— Böyle işte dayı dedi. Anamla hergün kavga ederiz. El ne der diye tutturur. Yalnız başına sokağa çıkarmaz beni. Entari giydirmez, başımı örttürür...

— Ohoo, bu kızı cendereye almışsın sen,

— Herkesin kızı öyle, ne edeyim? Elden ayrı yola gidilmez ki. Hem babası ağabileri de öyle isterler. Adı çıkar sonra.

— Nasıl adı çıkar? Kasabada görmüyor musunuz kadınlar kızlar nasıl giyiniyorlar?

— Onlar kasabalı, hem de okumuşlar...

— Bu Şaziye'yi niye okutmadınız peki?

— İlkokulu bitirdi. Sonra okutamadık, güç mü yeter? Öğretmeni çok dedi, «ortaokula verin, iyi okuyacak diye, emme olmadı işte. Başka okuyan kız olmayınca, zor. Ağabileri de beşi bitirdiler. Gerisine gücümüz yetmez.

— Televizyon aldınız mı eve?

— Aldık, dedi Şaziye. Ama babam proğramların hepsini izletmez.

— Neden o?

Anasına baktı, karşılık vermedi.

— Bize göre değil, dedi Nuriye bacı. Bazıları iyi emme çoğu... günahlık işler.

— Nasıl günahlık ?

— Ne bileyim işte, eylence meylence. Soytarılık. Onlara bakmayız biz.

— Siz bakmayın ama bu gençler de mi bakmasın ?

— Asıl onların bakmasını istemez babaları. Geçen yıl hacca gitti, bilmiyon mu ? Hacı oldu. Bizim evde günâhtır gayri.

— Hımm, anlaşıldı. Ama gençlere yazık ediyorsunuz Nuriye bacı. Bu kadarı olmaz bu çağda. Oğlanlar da izlemiyor mu peki ?

— Bilmem. Onlar akşam çayevlerine falan giderler. Oralarda bakarlar belki.

— Şaziye ne yapar peki ?

— Ne yapsın, eğer başını iş işler evde. Bak size de hediye getirdi baba işlerinden dayısı. Bilmem gelin hanım beğenecek mi ? Bizim orada pek beğeniyorlar. Öğretmenleri demiş ki, bunlardan yap da satalım. Ankara'da dünyanın parasını verirlermiş. Öyle diyorlar.

Valizi açıp çıkardı. Ak bir bohçaya düzgünce katlanıp konmuş sepha örtüleri, kıyısı oyalı yazmalar, file işleri...

— Ohoo, dedi karım. Çok güzel. Sen mi yaptın bunları Şaziye, eline sağlık. Gerçekten güzel.

— Daha çok işler bilirim yenge. Bunlar küçük birer örnek.

Yuvarlak köylü kızı yüzüyle gülümsüyordu. Utanıyor gibiydi.

— Aferim, dedik. Çok becerikli maşallah.

— Beceriklidir dayısı. Heves ettiği her işi yapar. Kursta birinci oldu. Öğretmenleri çok beğenirler.

— İyi. Bunlardan getirin, sattıralım burada. Gerçekten para eder.

Karım çay kaynatmıştı. Şaziye hemen fırladı, çayları pastaları dağıtı. Eli yatkındı.

— Sen otur hele ,konuksun, biz yaparız, dediysek de dinlemedi. Evde genç kız havasını estirdi. Her işe koştu.

— Ona düşer dayısı, dedi anası. Konuk falan değil. Bu evin de kızı sayılır o.

— Aferim, vallahi iyi yetişmiş.

Övgüler hoşuna gidiyordu. Kendisi çay alıp içmek istemedi.

— Olur mu canım, otur çayını iç, aa...

— Sonra içer dayısı.

— Neden? Biz hep birlikte içeriz. Al çayını otur kızım!

Anasının gözüne bakıyordu. «Peki otur» işareti yaptı o da.

— Babası izin vermez de dayısı, öyle alıştı.

Güldük bu söze.

Çok gerilerde kalmışsınız Nuriye bacı, dedim. Bizim de kızımız var. Karşılıklı çayımızı da içeriz, sigaramızı da içeriz, ne olur yani? Gençlere biraz özgürlük tanıyın canım. Her konuda birbirinize yakın olun. Bunun zararı yok, yararı var.

— Öyle emme, bizde olmuyor işte dayısı. İleri geri söz ederler.

— Ne sözü ederler? Gizlice yapmaları daha mı iyi? Çok sıkıyorsunuz çocukları. Buralarda, ohoo... Hiçbir sorunlarını açamıyorlardır size, yazık değil mi?

— Öyle he.

— Şaziye birkaç gün kalsın bizde. Yengesiyle gezerler konuşurlar. İster misin? Şaziye, ha?

— İsterim ama, dedi. Anasına baktı. Anasından yanıt gelmedi. Kabul etmiyecekti belli ki. Gözünden ayıramazdı.

— Ah bacı, dedim. Nasıl anlatmalı sizlere, bu çocukları kendiniz gibi yetiştirmeye çalışıyorsunuz. Bunun yanlışlığını nasıl anlatmalı? Bak yetenekli bir kız, besbelli. Belki oğullarınız da öyle. Ama sizin gibi olacaklar sonunda. Oysa kendi yerinizden memnun musunuz, değilsiniz. Öyle ise neden tıkıyorsunuz yollarını?

Nuriye bacı önüne bakıp sustu. Anlamıyordu ne dediğimi.

— Şaziye duvardaki resimlere bakıyordu.

— Siz mi yaptınız bunları dayı? diye sordu.

— Hayır, dedim, ben yapmadım. Ama sen yapabilirdin, okusaydın...

Uzun uzun düşündü bu sözüm üstüne. İçini çekti.

SEYFİ BEY GERÇEĞİ

Ah o anda yanıtlayamadım. Çok şeyler denebilrdi ama düşünemedim. Daha doğrusu adamın tavrı, çevreye yaydığı o hava... Neden hep tutulur kalırım yanında? Sonradan kendikendime söyleyip durduklarımı yüzüne neden diyemem? Aslında zavallının teki. Ama bir havalı duruşu var, o unvanı yüzünde bir kullanışı var, sanki ne dese doğru. Öyle güvenli kendine. Yok canım, hiç de büyük değil aslında. Düşünülmeden söylenmiş basma kalıp şeyler. Biraz irdelesen dağılıverecek. Ama öyle bir tavırla, öyle bir ses tonuyla söylüyor ki etkiliyor insanı. Karşı çıkma cesaretini bulamıyorsun. Sonradan ayırımına varıyorsun, ne kadar saçma olduğunu. Hani adamın görüntüsü olmasa karşında ,aynı şeyleri başkası söylese, ya da bir yerlerde okusan, gülersin. Öylesine ilkel. Ama Seyfi Bey söyleyince önemliymiş gibi geliyor. Söyledikleri değil de söyleme biçimi etkiliyor insanı. Herşeyi en iyi kendisi bilirmiş gibi bir tavır içinde. Yazıp da ne olacak diyor, benden sonra okunacakmış, bana ne diyor. Bak şuna! Herkes böyle düşünse ne olurdu, ne kalırdı dünyada? Bunca birikim nasıl sağlanırdı? Bencillik değil mi bu? Tembelliğe verimsizliğe bir kılıf geçirme değil mi? Bu adamın düşünme biçimi deli ediyor beni. Bütün gece uykum kaçıyor, verilecek ne kadar yanıt varsa bir bir sıralıyorum. Yarın gidip odasına, tek tek söyliyeyim diyorum. Ertesi gün kodunsa bul. Kaçıyor o konudan. Başka sorunlar çıkarıyor. Onları da öyle, hiç düşünmediğim bir yanından kestirmeden biçip atıyor. Şaşırtıyor beni. Yüzüne bakıp kalıyorum. Hep suyun üstünde durmayı beceriyor. Becermek... tam onu anlatan bir sözcük. Saygın kalmayı, günlerini el üstünde geçirmeyi biliyor. Gösterişli bir balon. Tel üstünde yapay bir görüntü ,ama hep ayakta. Şansı mı yardım ediyor, yoksa konumu öyle mi getiriyor, anlayamıyorum. Bir iyice tartışma olanağı yok. Onun için tedirginim. Değilse pamuk gibi atmak işten değil. Rahat adam, ta çocukluğundan beri öyle gelmiş. Onun için değişik havası. Benim iklimime uymuyor. Anlaşamayız, buna olanak yok. Acılardan gelen

insanı ben hemen tanırım. Üstünden o ezikliği atmış olsa bile bana yakın gelen bir yanı kalmıştır, hemen yakalarım onu. Bu öylesi değil. Gölgelerden yürüyüp gelmiş. Yüzünde sesinde söylediklerinde insan acısını yansıtan en ufak iz yok. Yalılarda köşklerde geçmiş çocukluğu. Dadılar halayıklar elinde. Evin küçük beyi. Haminneler ablalar, paşa dedeler... En zor günleri Galatasaray'da yatılı öğrencilik günleriymiş. Gece yatağında ağlarmış kendikendine. Cumartesileri iple çekermiş. Bir gün anlattı da güldüm kendikendime. Bu kadarcık acı çekmişsiniz iyi ki dedim. «Sorma ne kadar zordu. Demir parmaklıklar arasından caddeye bakardım. Tutsak sanırdım kendimi. Beni almaya gelecek faytonumuzu görünce kuş gibi uçardım. Sevincimden kitaplarımı çantamı almayı unuturdum. İstanbul'un caddeleri bana cennet gibi gelirdi. Hele Boğaz'daki köşkümüze varınca... Bir haftada nasıl özlemiş olurdum orayı? Mermer merdivenleri öpesim gelirdi. Kucaktan kucağa dolaşırdım. Öpücüklere boğarlardı. Herkes ağlardı beni görünce. Doğruca mutfağa dalardım. Bir haftadır açtım sanki. Börekler çörekler, hindi dolmaları. Türlü şekerlemeler, hep benim için hazırlanmıştı. Yiyemez tıkanır kalırdım. Olmayacak istekler sıralardım sonra. Örneğin kış ortasında çilek, kiraz. Adamlar çıkarırlardı İstanbul'a. Telefonlar edilirdi sağa sola. Ben tepinirdim, çilek istiyorum. Reçel kavanozlarını falan vururdum yere. Ev halkı bir yandan, konu komşu bir yandan ne edeceklerini bilemezlerdi.»

Yüzüne baktım, yuh ulan dedim içimden. Nasıl da şımarık büyümüşsün? Bilmeden sana da topluma da etmişler edeceklerini. Bir de övünüyorsun bunları anlatırken.

Övünmüyordu aslında. Övünmeye gereksinimi yoktu. Gerçeği anlatıyordu.

Sonra Paris'li günler. Sonu gelmez avarelik. Babasından durmadan para istemeler. Sein kahveleri, sinemalar tiyatrolar. Her gün değişen kızlar, kadınlar. Gide gele kapılarını aşındırdığı bevliye doktorları... Buraları pek anlatmadı, geçiştirdi hemen. Birgün sordum, Seyfi Bey, hiç pişman oldun mu, yani yaşamında pişman olduğun birşeyler yaptın mı? Yok dedi, hiç pişman olmadım. Pişman olacağım şeyi yapmam. Yaşadım, yaşamaya baktım. Önüme gelen fırsatları değerlendirdim, neden pişman olayım? Peki ama daha olumlu şeyler yapamaz mıydın, bunu düşündün mü hiç?

Yok, düşünmemiş. En güzel şeyleri yaptım, dedi kısaca. Bir de üste çıkıp sordu, nedir o güzel dediğin şeyler? «Örneğin bir sanat dalında, bilimde derinleşmek. Elinde olanaklar varken daha kalıcı, doyurucu işler yapmak... Puf, önemsiz onlar. Fasa fiso. Hatta enayilik. Kendini boşuna zora koşmak. Çok tanıdım öylelerini, dedi. Sonunda aç kaldılar. Gelip benden yardım istediler. Kimini kovdum, kimine daha akıllı olmalarını öğütledim. Çoğu kabul etti haklı olduğumu. Benim felsefem budur arkadaş, yaşıyacaksın. Kendi içinden gelen eğilimlere kulak verip, ona uyacaksın. Zorlanmıyacaksın. Yokuşa değil inişe gideceksin. Ben bundan hep kârlı çıktım. Öğrenciliğimde bile anlamıştım bunu. Sevmediğim dersleri bırakırdım, dinlemezdim. Sonunda ne oldu? İşte buradayım, bak...

Elini camlı masaya vurdu. Sonra çekmeceden pahalı bir puro çıkarıp yaktı. Kırmızı sağlıklı yüzüyle mutlu mutlu güldü. Kendinden öyle emindi ki gene bir söz bulup söyleyemedim. Ancak kapıdan çıktıktan sonra toparlandım. Tekrar girip şunları sorayım dedim, «bu söylediklerinizden hiç kuşku duymuyor musunuz? Yani sence kesin doğru mu bunlar?» Sertçe kapıyı açıp girdim. Koltuğuna iyice kaykılmış, telefonla konuşuyordu. Rahat yüzünde alaycı bir kurnazlık, «peki cicim, oldu gülüm...» gibilerden fısıldıyordu. Bana da göz kırptı. Şaşırıp usulca örttüm kapıyı. Adamın işi iyiydi canım. Dünya yansa umurunda değildi. Yürütüyordu işini.

Hep ikinci sırada olmayı yeğlerim demişti bir gün. Göze çarpmam, neme gerek? Birinci adam olmak her zaman sakıncalıdır. Herkes seninle uğraşır. Sorumluluğu vardır. Ama benim yerim kuytu, siper... Rüzgârda eğiliverirsin, geçer gider. Genel müdürlük iş mi yani, bana göre değil. Kaç kez önerdiler, geri çevirdim. Ama ne oldu, hepsi gitti, ben kaldım. Öyle riskli işlere girmem. İnsan nerede duracağını bilmeli. Rahatım burada ve istediğim kadar kalırım.

Ama iplerin sizin elinizde olması, kendinizce birşeyler yapmanız...

Hangi ip, bana ne? Boşversene sen. Geleni havale edersin aşağıya olur biter. Üzmem kendimi, değmez. Bana bak arkadaş, çook denedik biz. Daha doğrusu başkaları denedi, ben de izledim. Dersler çıkardım. Elimi ateşe sokmam, kendimi yakmam. Şu kurumda neler oldu, neler olup geçti, hep biliyorum. İçinde değildim ama gözucuyla izledim. Yok kıyıda duracaksın. Aklın varsa böyle bu.

Koltuğunda dosyalarla bir memur girmişti içeri. Hemen yüzü değişti. Onun açtığı sayfaların altını cart curt imzaladı. Eliyle tamam git işareti yaptı. Düğmeleri ilikli, terbiyeli maymun gibi çıktı memur. Yüzünü gevşetti gene.

Ne diyordum, şu ülkede bir iş yaptığını sananlar... deli pervaneler gibi... Gerisini dinleyemedim. Bir daha gelmiyeyim şu adama, dedim. Komşu olduğumuz için bir süredir ahbaplık yapıyorduk. Hele yazan çizen biri olduğumu öğrenince pek ilgilenmişti. Sıkıldıkça büroya gel, konuşuruz demişti.

Bir iki kez evde de görüştük. Karısı da kendisi gibi gösterişli, rahat. Orta yaşın üstünde olduğu halde hergün berber terzi. Çoluk çocuk yok. Hep giyim kuşam üstüne ilgileri. Haftada iki gün konken partileri. Bazan gece yarılarına kadar gürültüleri gelir yukardan. Apartıman halkı hep söylenir ama bunlar aldırmazlar. Kimseyle görüşmezler zaten. Altlarında lüks araba, pahalı ev eşyaları. İkide bir Avrupa gezileri. Yalnız maaşla olacak iş değil. Babadan kalanı da yiyorlar, belli. Ya da başka yollardan gelirleri var. Kimse akıl erdiremiyor. Herkes bir çekingen.

Bürosuna daha ilk gittiğimde yıldızınız barışmadı. Çok ters geldi bana. Yüzü evdeki yüz değildi. Oturduğu yüksek koltuğun gereğini kendine göre yorumlamış ve ona uymuştu. Daha yakından tanıyayım şunu dedim, ilginç bir tip. Hatta iyi bir tartışayım. Ama olmadı, tartışılmıyordu. Kendi kanalına öyle bir girmişti ki, ne desen havada kalacaktı.

Düşünüyorum da son günlerde bayâ yıprattı beni. Çünkü içimden hep tartışıyorum onunla. Bir türlü kurtulamıyorum.

BOZ DÜNYA

Boz bir dünya oldu bizim buralar beyim. Alı yeşili maviyi unuttuk. Görüyorsun işte, nereye baksan boz bir toz. Bu çimento fabrikası yapıldıktan sonra böyle oldu. Nerden bilirdik, bize demediler. Fabrika yapılacak, toprağınız değerlenecek cebiniz para görecek dediler. Girdi de doğrusu, girmedi değil. Parayı alan komşularımızın kimisi göçtü gitti kentlere. Emme biz gidemedik, zati azdı toprağımız. Kaldık bu tozun dumanın içinde. Köyümüzün adamına iş verilecek dediler, o da olmadı doğru dürüst. Var sekiz on kişi emme kulak asma. Onlar da pişman. Hem parası az, hem havası bozuk.. Fabrikanın en kötü yerinde çalıştırıyorlar. Ben girmedim, içini bilmiyorum. Dediklerine göre cehennemden farksızmış. Tozdan biribirlerini göremezlermiş. Bir kardaşımın oğlu hasta oldu, yataklara düştü. Dedim ulen bırak, ne zaman yağdı da bize yaradı ? Hayır gelmez bu işten. Dediklerine göre çok para vuranlar olmuş beyim. Kentin tüccarlarından ,dağıtımcısı, taşıyıcısı... Dee Arabistan ülkelerine bile çimento satarlarmış. Aha şu dağın haline bak, yarıladılar. Altınmış meğer bu taşlı toprak. Hiç bilmezdik. Ot bile bitmezdi. Eskiden bize bir yararı yoktu emme zararı da yoktu. Şimdi görüyon işte yiyeceğimize giyeceğimize, tavanımıza tabanımıza gelip çöktü. Sıvandı her yerimize, içimizi dışımızı boyadı. Ne kaçıp kurtulabiliyoruz, ne temizliyebiliyoruz. Bulandık iyice .Çimento tozu demişler buna, yakında biz de beton olup donacağız. Ondan korkuyorum en çok. Kaç kez rüyalarıma bile girdi. Yağmurlar yağınca bir sıkıntı basıyor beni. Eskiden yağmuru severdim. Toprak insanı olur da yağmuru sevmez mi ? Emme şimdi korkuyorum. İçimiz dışımız çimento tozu. Donup kalacağız öylece. Ağacımız bitkimiz ekinimiz... beton yığını olacak. Bak şu tavuklara Allahını seversen, şu kuzulara danalara, bak hepsi çimento tozuna batık. Kimselere anlatamıyoruz derdimizi. Çocuklarımızın rengi değişti. Hepsinin yüzü bozardı. Kırmızı yanaklı çocuk yok gayri köyde. Geçen gün küçük torunumu öpüp seveyim dedim. Boynu yüzü hep çimento tozu. Nere-

sine deydiysem ağzıma toz doldu. Hem öptüm hem yere tükürdüm. İnan ki böyle. Olur mu beyim, nedir bu hâl ? Şu gördüğüm uzun bacalar akşama kadar sabaha kadar toz kusar. Batırdı her yerimizi. Bir yıl değil beş yıl değil, yirmi yıldır böyle. Batırdı bizi, dipten kuruttu. Nereye baksan bomboz, görüyorsun işte. Baharda ekinlerimiz yeşerir, ters bir rüzgâr esmeye görsün ertesi gün bozarır. Otların filizleri, ağaçların çiçekleri bir gecede bomboz olur. Bizim buralara az yağar ya, bir yağmur yağdı diyelim, çamur içinde kalır heryer. Kirli bir çamura bulanır nereye baksan. İşte o zaman korkarım ben. Beton olup donacak köyümüz. Düşündükçe ter basar. Hasta olurum. Allah seni inandırsın böyle beyim. Bak sana birşey anlatayım, bizim öküzlerin ineklerin gözleri her zaman çapaklıdır. Muhtarımız kente inip bir veteriner getirdi. Adam açtı ağzını yumdu gözünü, iki saat bağırdı bize. Bu tozun içinde hayvan mı yaşar? Hep hasta bu hayvanlar. Bu ineklerin sütü içilmez, bu tavukların yumurtası yenmez. Köyünüzün yerini değiştirin. Kurtulun bu tozun içinden. Daha neler... Peki biz nasıl yaşıyoruz, onu demedi hiç. Biz aklına gelmiyoruz adamın. Birimiz söyleyecek olduk, bana ne sizden dedi. Onu da başkaları düşünsün. Benim işim hayvanlara bakmak. Peki bize kim bakacak, onu bulamıyoruz işte. Hergün dünyanın adamı gelir bu fabrikaya. Kara boyalı pırıl pırıl arabalarla, yarım saat kalır giderler. Onlar içerdeyken şoförleri habire arabaları silerler, tozunu alırlar. Şurda burunlarının dibindeyiz. Kimse uğrayıp da siz ne yapıyorsunuz demez. Sonradan duyarız, vali gelmiş, bakanlar gelmiş. Kimbilir hangi önemli işleri konuşmuşlar. Ama biz yoğuz hiçbirinin aklında. Tarlalarımız kurudu. verim azaldı, çöle döndü köyümüz. Hiç birini ilgilendirmiyor. Dilekçeler yazdık, mektuplar gönderdik. Bir avukat tuttuk, paralar verdik. Yazıhanesinde yağıp gürledi avukat. Bilmem kaç milyon zarar parası alacağım size dedi. Arkası gelmedi. Şimdi arıyoruz, bulamıyoruz. Ankara'ya göçmüş diyorlar. Hepten sahipsiz kaldık beyim. Küçük bir köyüz biz. Yol iz bilmeyiz. Gücümüz yok. Az biraz kanı olanımız zati göçüp gitti. Biz kaldık böyle. Hani derler ya, mum dibine ışık vermezmiş. Bu fabrika bize ışık mışık vermediği gibi yaktı kuruttu. İçimizi dışımızı tozla doldurdu. Allah seni inandırsın, karımızın kızımızın huyu suyu değişti. Dölümüz mü azalıyor ne, köyde çocuk da azaldı. Tek tük doğanların da çoğu ölüyor. Derdimiz büyük, senin anlayacağın. Bir çukura düştük ki kurtarana aşkolsun.

Derdimiz çok oğul, anlatmakla bitmez. Bu fabrika etti bize edeceğini. Daha öncesini de bilirim, öyle pek ahım şahım bir

yaşantımız yoktu. Toprağımız verimli değildir. Çok çalışır az kaldırır, kıt kanaat geçinirdik. Emme suyumuz havamız temizdi. Göğümüz maviydi. Yeşilimiz yeşil, çiçeğimiz çiçekti. Az buçuk bostanımız bağınız kendi renginde kendi tadında olurdu. Emme şimdi yok, olmuyor. Şu günebakanlar bile değişti. Böyle midir başka yerde günebakanlar? Toz toprak içinde kuruyup kalıyor zavallılar. Hem büyüyemiyorlar ,hem renkleri soluk. Çekirdekleri tane tutmuyor. Çoğunun içi boş. Vallahi şaşırdık ne edeceğimizi. Bir yol gösteren olsa da bilsek. Tozdan kurtulmak için çadır mı kuracağız köyün üstüne, yoksa fabrikanın bacasına tıkaç mı sokacağız, ne yapılacaksa yapsak. Şimdi sen diyeceksin ki fabrikaya düşman mı oldun? Memlekete fabrika yapılmasın mı? Yapılsın beyim, yapılmasın desek bile bizi kim dinler? Emme bizi de görsünler burada. Şu tarlalara hayvanlara insanlara bir baksınlar. Biz nasıl yaşıyacağız, söylesinler. Yok, siz ne olursanız olun, bu fabrika çalışacak diyorlarsa, o başka. Onu da demiyorlar. Biz yokmuşuz gibi davranıyorlar. Asıl ağrımıza giden bu. Değilse fabrikaya neden karşı olalım? Elbet çimento yapılsın, yüksek binalar uzun köprüler, düz yollar, kocaman barajlar... çimento ile oluyor, yapılsın bunlar. Biz ne diyebiliriz? Bütün bunları düşünen adamlar azıcık da bizi düşünseler ya? Bak şu göğümüze, bomboz toz bulutu. Sen geleli yarım saat oldu, bir yarım saat daha kalsan, gören tanıyamaz beyim. Biz yirmi yıldır buradayız. Belki onun için tanıyamıyorlar. Demek iyice görünmez olduk.

Şu arkada bir köy var. Tarlaları sulaktır, pancar ekerler. Vallahi onların bile pancar verimi düştü. Gelip geçerken görüyoruz. Tarlaları eski tarla değil. E biz fabrikanın burnu dibindeyiz. Her an gürültüsünü duyarız, sabahları düdüğü ile uyanırız. Biz ne edelim, söyle?

Böyle olmaz beyim, vallahi olmaz. Kuruduk biz, battık. Ekmeğimizde çimento tozu, suyumuzda çimento tozu. Nereye varacak bu işin sonu? Söyleyin Allahaşkına... Bak şu çocuğun gözlerine, kirpiklerine bak, çimento. Babası da fabrikada çalışır. Akşam işten gelince bir gör, birbirlerini tanıyamazlar. Biz de öküzümüzü ineğimizi tanıyamayız. Hepsi bomboz, nasıl tanıyacaksın?

Göğümüzden kuşlar uçmaz oldu. Ekinimiz otumuz, ağacımız bostanımız kendi yeşilini unuttu. Biz de kendi yüzümüzü unuttuk. Bu fabrika böyle etti bizi. Bilmem nasıl kurtulacağız beyim? Bir yol göster bize.

BİR KÜSKÜN

Ankara'nın Kızılay'ında kimseyi görmeden yürüyor kendikendine. İncelmiş yüzü, yıpranmış giysileri ile bir yıkkın. Gidip geliyor türlü duygular içinde. Olanları anlayamıyor, açıklayamıyor. Gece boyu süren otobüs yolculuğu, Ulus'taki otele bıraktığı valizi. Soğuk suyla çabuk tıraş olup bakanlığın kapısına dayanması, ama görevlinin ters yüzü, içeriye girememesi. Belki yirmi kez okuduğu cebindeki sarı zarflı yazı. Ama neden? Yanıtlıyamadığı...

Dört yıldır hiçbir sorun çıkarmadan çalıştım. Tam da yerleşmiştim, sevmiştim kasabamı öğrencilerimi. Durup dururken nasıl ayrılırım şimdi? Ne derim? Odun kömür de almıştım. «Alucra neresi? Hiç bilmediğim yer. Haritada zor bulduk. İki yaşında çocuk, nasıl giderim? Yapılır mı bu insana? Müdür mü istedi, alın buradan mı dedi? Bizim haberimiz yok, bakanlık işlemi diyor, ama kimbilir? Bir şikâyet eden mi oldu, ama neden? Söyleseler ya açıkça ,bilsek ya durumu?

Hiçbir şey gelmiyor aklına. Bir neden bulamıyor. Aklı keçeleşip kalıyor. Görmeden bakıyor iki yanına. Binlerce insan. Kimisi baya mutlu, giyimli kuşamlı insanlar. Dümdüz yüzleri. Kadınlar kızlar erkekler. Umurlarında değil senin derdin. Tanıdık kimse yok içlerinde, Birinin önüne geçip desem ki, beyefendi, hanımefendi, bizim bakanlıkta... bana kim yardım edebilir? Bir tanıdık yetkili... Yok canım, kime ne? Aklım mı bozuluyor, ruh sağlığım mı karışık, Kasabada hiç kimseye söyleyemedim. Yapayalnız kalıverdim. Arkadaşlar bakanlığa git öğren dediler, belki düzeltirsin dediler. Az da olsa, bir umut. Ama kapıdan içeriye bile giremedik. Öğleden sonra gel, şimdi yasak. İyi ama ben fazla kalamam buralarda. Para sorunu. Aklım evde. Karım Lütfiye ile oğlum Sedat... Yalnız kalmaya alışkın değiller. Hergün saat 18 de evdeyim. Öğrenci yazılıları, ders kitapları. Küçük kira evi. Aydan aya zor yetişen öğretmen maaşı. Buralarda ne yaparım ben? Bir şey çözümliyemiyeceksen niye geldin?

Hazır giysiler satan bir mağazanın vitrinine baktı. Bir yanda kadın işleri, öbür yanda erkek giysileri. Nasıl da yüksek fiyatlar, akıl alacak gibi değil. Çok başka ölçüler, çok başka dünya. Sanki biz yoğuz, biz yaşamıyoruz. Biz giymiyeceğiz bunları. Biz aç çıplak gezeceğiz.

İnce bir sancı içinde. Anlatılmaz bir şey. Solgun yüzü karmakarışık. Boğazında bir tıkanma. Yanıbaşında dikilmiş vitrine bakan başkaları. Bak şu ceket güzel, bu renkte istiyorum, girip bakalım... gibi konuşmalar. Duymuyor onları. Dönüp yürüyor. Başkentin sabah ayazı ısırıyor eli yüzü. Mantolarına bürünmüş bayanlar yürüyor önü sıra. Nasıl da alımlı Kızılay insanları.

Ama neden ? Ben kime ne yaptım ? Durup dururken olur mu bu ? Nasıl gidilir ? Gidilir ama bari nedenini söyleseler...

Hiç bu denli umarsız kalmamıştı. Böyle yalnız duymamıştı kendisini. Bir bunalım mıydı yaşadığı ? Müdürle ilişkilerini düşünüyordu ister istemez. Son teftişte dersine giren bakanlık müfettişini, sonra kaymakamı, çevrede bıraktığı olumlu olumsuz etkileri. Kötü denebilecek bir durum bulamıyordu. Peki nerden esmişti bu rüzgâr ? Canla başla çalışmıştı. Öğrencileri kendisini severdi. Kimseyi incitmemişti. Notu da öyle pek kıt değildi. Kimse şikâyet etmiş olamazdı. Etse bile kendi savunması da gerekmez miydi ? Öyle ise neden ?..

Öğrencilerinden Suzan Kaymaz'a benzeyen bir kız geliyordu karşıdan. Düz uzun saçları düzgün yüzü. Selâm verecek sandı. Bir bakıp geçti kız. Yürüyüşü Suzan'dan daha alımlıydı. Büyük kent kızı bizim oralardakilere benzer mi hiç? Bizimkiler hep ezik olur. Bakışları bile bir aşağıdandır. Borçlu gibi. Hepimiz az çok öyleyiz, kıramayız o taşra havasını. Sabahleyin kapıdaki o görevliye kimbilir nasıl baktım ? Hemen anladı benim dışardan geldiğimi. Yapıştırdı. «yasak» Oysa benden sonra gelen birisi vurup geçti. Arkasından baktı görevli, birşeycik diyemedi. Berki o da benim gibi iş koğuşturmaya gelmişti. Peki ama neden böyleyiz biz ?

Son bayram töreninde beni konuşturdular. Hadi bakalım sen edebiyatçısın, bu kez sen hazırla konuşmayı dediler. Müdür de kaymakam da daha önce gördüler konuşmamı. Yoksa o mu hoşlarına gitmedi ? Evet biraz alışılmışın dışındaydı. Her yıl yinelenen içeriği boş, kalıplaşmış sözlere tutuluyorum ben. Daha değişik şeyler söylemek istiyorum. Bunu belirttim. Peki yaz istediğin gibi dediler. Törenden iki gün önce kaymakam çağırttı,

odasında yazımı okudu. Hatta kahve getirtti. O okurken ben de kahvesini içtim. Gözlüğünün altında ne düşündüğü belli değildi. Dümdüzdü yüzü. İyi hoca ,oku bakalım dedi. Hoşuna gitmeseydi, değiştirtebilirdi yazımı. Neden bu olamaz, hayır. Öyleyse ne? Bulamıyorum birşey. Posta ile adresime gelen dergiler, arasıra getirttiğim kitaplar, sanat fikir ürünleri. Her yerde satılıyor. Bazı çevrelerin hoşuna gitmiyor biliyorum. Hatta takılanlar oldu .Neden herkesin okuduğu şeyleri okumuyorsun, nedir bunlar? Özellikle bedenci Turan. Kasabanın yerlisi. Her taşın altında o. Tüccar Memduh beyin de damadı. Adamların işi yolunda. O da öğretmen biz de öğretmeniz, ama bizim beş katımız para harcar. Apartıman katında oturur. Hergün müdürün odasında, fiskos fiskos... Gerçi açık bir karşıtlığımız olmadı ama kimbilir? Hakkımda birşeyler söylemiş olabilir mi? Biz onun için birşey söylemiyoruz. Öğrencileri dayaktan kırıp geçiriyor. Disiplin sağlıyacakmış. Geceleri kasabanın kahvelerini sokaklarını dolaşıp öğrenci dövüyor. Ne arıyorsun burada, evine gidip ders çalışsana. Böyle anlıyorlar öğretmenliği. Kasaba halkı da bravo çekiyor. Ah ah, ne diyeyim ben bu işlere. Hep susuyoruz. başımıza belâ almıyalım diyoruz. Gene de geliyor işte. O sürülmüyor da ben sürülüyorum. Peki ama neden?

Zafer çarşısının merdivenlerini indi ağır ağır. Üşümüştü. Omuzlarını oynattı kendiliğinden. Isınmaya çalıştı. Bir yıkıntıydı beyni. Korkulu bir düşte gibiydi. Sigara dumanı doldurmuştu çarşının içini. Nereye gideceğini bilmeden dolaştı. Kitapçı vitrinlerine baktı. Tanıdığı tanımadığı ne çok imzalar, ne çok kitaplar? Yeni çıkanlar, eskiler. Haberimiz bile yok. Erişilmez. Akıp gidiyor herşey. Biz nelerde boğuşuyoruz oralarda ve başımıza ne işler geliyor? Uuf uf, zor bir uğraşa girmişiz. Altından kalkılacak gibi değil. Para yok ki şunları alayım. Ay başını nasıl bulurum? Bir de taşınacağız şimdi. Bilmediğim bir yere. Gidip ev bulunacak, yakacak alınacak. Taşıtlara binilecek. Eşya götürülecek... Vay ağzına tükürdüğüm vay!

Çoğunluğu genç bir yığın insan kaynaşıyordu kitapçı dükkânlarında. Alanlar, almayı düşünenler vardı. Bazıları evire çevire bakıyordu. Arkasında fiyatını görünce birşey söylemeden bırakıp çıkıyordu usulca. Korkunç pahalıydı kitaplar. Nasıl koyuyorlardı bu fiyatları ,kim koyuyordu? Hiç mi düşünmüyorlardı alıcıların gücünü? Ne kadar uzaktı insanlar birbirine?

Saatına baktı, on buçuktu daha. Şimdi kasabada olsaydı üçüncü derse girmişlerdi. Birinci sınıflara dersi vardı. İlkokul-

dan yeni gelmiş vıcır vıcır çocuklar. Öğretmene korkuyla karşılık saygılı. Susun deyince hemen susan. Biraz yüz verince şımarıveren. Her halleriyle seviyordu onları. Ayrılacağını düşününce biryerleri sızladı. Kendiliğinden bir soluk koyverdi. Olmaz ki canım, ne ister bu adamlar bizden? Bir öğretmen nasıl ayrılır öğrencilerinden, eşya değil o çocuklar. Herbiri insan yavrusu. Duyguları var, düşünceleri var. Neden hesaba katılmaz bu?

Kitapçıya girip bakınmaya başladı. Yanyana üst üste dizili binlerce kitap. Bazılarını tanıyor. Kendisinde de var. Ama hiç görmediği o kadar çok ki. Yeni yeni baskılar, renk renk kitaplar. Herbiri ayrı güzel. Bir tane olsun alamaz. Cüzdanın içindekini biliyor. Ayın kaçı olduğunu da biliyor. Gideceği yere nasıl gideceğini bilmiyor üstelik. Alamaz.

Özenle baktı uzun uzun .Bazılarını açıp karıştırdı. Sağır gibiydi kulakları. Kim ne konuşuyor, duymuyordu. Kendi dünyasında dalgındı. Sararmış yorgun yüzü acılarla süzülmüştü. Zor bir yalnızlığı yaşıyordu içinde. Hiçbir şey söylemeden çıkıp yürüdü.

Bulvarda nereye gittiğini bilmeden dolaştı. Kocaman yapılara bakındı. Gelip geçen taşıtları ,insan kalabalığını görmedi. Kimseyi tanımıyordu. Kimse de onun farkında değildi. Şimdi sıcak bir yatak olsa, yatıp uyusa. Gözleri sızlıyordu. İçindeki karmaşık rahatsızlık saklanır gibi değildi.

Bu mu bizim yazgımız? Kimseden birşey soramıyacak mıyız? Ama neden? Birileri birşey söylesin, açıklasın bana. Bunca insan arasında beni mi buldunuz? Ne yaptım peki? Gücümce çalıştım, öğrencilerime yararlı oldum. Derslerimi okutacak başka birisi de yok. Fazla değilim. Pek ahım şahım bir yer değil ama alışmıştım. Seviyordum. Neden ayırırsınız? Etlerimi koparın ama beni okulumdan öğrencilerimden ayırmayın. Bundan daha doğal istek olur mu? Kırgınım sana koca yapı, küskünüm sana.

Bulvarın karşısında dikilip baktı. Gitmek istemiyordu. Dizlerinin bağı çözülüyordu bakarken. Öyle yılgındı.

Gülümsedi kendi kendine.

Belki büyütüyorum canım. Yetkili kişi hemen alacak içeriye, söyle kardeşim diyecek. Anlatacağım uzun uzun. Tamam, bir dakika diyecek. Telefon edip dosyamı getirtecek. Bir bakacak

şöyle, başını sallayacak. Özür dilerim kardeşim, diyecek. Yanlışlık yapmışız. Hemen düzeltiyorum. Eski işinize dönün, devam edin. Hatta biraz bekleyin, yazıyı kendiniz alıp götürün. Koca bakanlık burası. Ara sıra böyle yanlışlıklar da oluyor. Tekrar özür dilerim...

Rahatladı biraz. Olabilir, neden olmasın? Düşmanımız değil bu adamlar bizim. Düzeltirler. Çoğu öğretmenlikten gelme, anlarlar öğretmenin halinden.

Görkemli yapının üst katlarına bakınca silindi bu duygusu. Çabuk ayıktı. Yok dedi, düş kuruyorum. O kadar kolay değil. Belki derdimi anlatacak bir yetkili bile bulamıyacağım. Az çok biliyorum. Daha önce de başımdan geçti. Hele bir öğlen sonu olsun bakalım. Pek umut yok ama bir girelim içeriye.

Caddeler birden kalabalıklaşmıştı. Öğlen dinlencesiydi herhalde. Millet sokaklara dökülmüştü. Kasabalılardan çok farklıydı Başkent insanı. Giyimleri kuşamları, konuşma biçimleri, hatta yürüyüşleri. Dışardan gelince hemen görüyordu insan.

Açlığını duydu. Sabah da birşey yememişti. Dün akşam evde... Düşündü ne yediğini anımsıyamadı. Kaç gündür yemek falan aklıma gelmiyoru. Öyle dokunmuştu bu iş. Ne dese, ne düşünse avunamıyordu.

İşçilerin şoförlerin gittiği ucuz bir köfteciye girdi. köfteyle yoğurt söyledi. Öğlen haberlerini veriyordu radyo. Gene her zamanki gibi kendisini hiç ilgilendirmeyen şeyler. Kim merak ediyor ki bunları diye sordu kendikendine. Falanca falancayla konuşmuş, falanca bilmem nereye gitmiş... birbiri ardına sıralıyordu sipiker. Bana ne biraber? Baktı çevresine, kimse de dinlemiyordu. Herkes işini düşünüyor, işini konuşuyor. Kendi sorunlarının içinde boğulmuş insanlar. Yüzleri sıkıntılarla gerilmiş. Öf öff... Bir terslik ki deme gitsin.

Saat iki oldu döne dolana. Bakanlığın kapısına bakıyordu. Kalabalıklaştı. Ayakları gitmek istemiyordu ama yürüdü zorunlu olarak. Ankara'ya bunun için gelmişti hiçbir şey yapmadan geri dönemezdi. Bağışlamazdı sonra kendini. Varıp sokuldu. Çoğu suskun insanlar Yaşlılar, gençler. Kimbilir ne sorunları var? Herkes birbirine yabancı. Kimse kimseye birşey söylemiyor. Kapıdaki görevli değişmiş. Girenlerin kimliğini denetliyor. Çıkarıp hazırladı. Koca yapıya daracık kapıdan girilecek. Gülünç bir durum. Sabırlı olmak gerekiyor. Sinirleri gergin ama belli etmiyor.

Sonunda girebildi içeri. Sorunu çözümlenmiş gibi rahatladı, hadi bakalım oldu bu iş. İnşallah gerisi gelir. Ilık içerisi, rahat. İyi düşünülerek yapılmış. Bravo mimarına. Hep böyle düşünürdü bu yapıya girince Ama kendi sorunları aklına gelince bir sıkıntı basardı. Gene öyle oldu. Merdivenleri çıkarken içi karıştı. Nereye gidip ne diyeceğini unuttu. Toparlamağa çalıştı, silikti belirsizdi. Bir yılgınlık büyüyordu içinde. Anlatamam, anlamazlar... Bir damla bile değilim bu selin içinde. Oysa ne kadar önemli benim için.

Bağlı olduğu bölümün katına çıktığı zaman dizleri titriyordu. Gücü azalmıştı. Kızılay'a bakan camların önüne varıp dikildi. Sisler içinde Kızılay, uzak belirsiz. Düş gibi. Yanında gerisinde başkaları. Fısıldıyarak konuşuyorlar. Ne dedikleri belli değil. Soluğunu alınca yürüdü koridora. Yerdeki parlak mermerlere ayakları yabancı, içinde bir bozgun. Bırakıp gitmek şimdi. İnceldiği yerden kopsun. Yok hayır, bu kadar güçsüz olamam. Belki bir anlayan kişi çıkar karşıma. Yardımcı olabilir. Dur hele...

Baktı sağa sola, sıra sıra kapılar. Genel Müdür, müdür yardımcıları, şube müdürleri. Paravanla ayrılmış bölümde masalar dolaplar, baylı bayanlı memurlar. Kime sormalı, kim bakar bu işlere? Herkes kendi hayında. Gittikçe kalabalıklaşıyor ortalık. Çabuk olmalı.

Genel Müdür yazılı kapı yarı açıktı, eğilip baktı. Kır saçlı sekreter «olmaz efendim, genel müdür böyle şeylerle uğraşmaz, alamam ,zaten kendisi burada yok...» Başında dikilenlere söz anlatmaya çalışıyordu. Yoktu demek. Olsa da giremiyecekti yanına. Kimle konuşmalı peki? Sorsa mı acaba? Ters birine benziyor. Cesaretini toplayıp girdi. Bir süre görmezden geldi sekreter. Önündeki kâğıtlarla uğraştı.

Evet, buyurun?

Anlattı kısaca. Dinlemiyordu. Dümdüzdü yüzü. Hergün kanıksamıştı belli ki. Genel müdür yok, dedi kısaca. Olsa da bu konuyu hiç görüşmeyin. Nakliniz yapılmış, gideceksiniz.

Ama efendim, bu kış günü... Hem yerime...

Bilmem. Eğildi kâğıtlara. Bir daha yüzüne bakmadı. İçeriye başkaları girdi. Kendisi dikildi kaldı arkada. Unutuldu. Bu adama neden söylüyorum, dedi içinden. Ne yapabilir bu?

Şube müdürüyle görüşün. Boşuna beklemeyin.

Kendisine söylendiğini ayrımsadı. Çıktı usulca. Tavanlar tabanlar dönüyor gibiydi. Öyle bir rahatsızlık duydu içinde. Suskunluğa gömüldü Oturacak bir sandalye de yoktu şuralarda. Sigara dumanından iğreniyordu. Kalabalığın arasından sıyrılıp tekrar koridora çıktı. Pencerenin önüne dikildi. İçinde bir bunaltı. Gözlerinde sızı. Durdu öylece bir süre Kendini toplamağa çalıştı. Uff... soludu.

Yabancıydı, uzaktı herşey.

Şube müdürü kendi yaşında ,belki de genç gösteren ince yüzlü biriydi. Şimdiden nasıl gelebilmiş buralara? Ne becerikli adamlar, hayret. Böyle oldu ilk duygusu. Birilerine yanıtlar verdi açıklamalar yaptı. Düzgün konuşuyordu. Sonra telefon, sonra imza Sıra kendisine gelyiordu. Söyliyeceklerini bir daha geçirdi kafasından. Kısa öz söylemeliydi. Adamların zamanı yoktu, çok meşguldüler. Görüyordu bunu.

Evet, buyurun?

Anlattı. Olabildiğince derli toplu, acılı. Etkileniyor mu, yüzüne baktı. Dümdüzdü yüzü. Başını iki yana salladı. Çıkmış tayininiz, Öyle uygun görülmüş, gideceksiniz. Orası da memleketin bir köşesi, gidin ne olacak? Birşey yapamayız.

Ama neden efendim, durup dururken?..
Bilemem.
Değiştirilemez mi ,kesin mi bu?
Evet.
Bakanla görüşsem, Genel Müdürle görüşsem?

Siz bilirsiniz ama boşuna. Hiç uğraşmayın. Bakanlık böyle uygun görmüş.

Dikildi kaldı. Baktı uzun uzun. Şube müdürü bir daha konuşmadı. İşine eğildi. Gelen yazıları giden yazıları okuyordu. Altlarına paraf koyuyordu.

Çıktı usulca. Genel müdürün kapısı iyice kalabalıktı şimdi. Girmenin olanağı yoktu. Sekreterle tartışıp çıkıyordu kimisi. Kendi aralarında sinirli sinirli söyleniyorlardı. Bazıları da bekliyordu umutla. Hep sıkıntılıydı yüzleri.

Beklesem mi, görüşebilir miyim acaba? Olumlu bir sonuç çıkar mı? Pek çıkacağı yok. Aynı şeyleri söyleyecek belki. Öyle

ise neden beklemeli? Bunaldım zaten. İnsan delirebilir buralarda.

Konuşuyordu kendisiyle. Bir karar veremiyordu.

Gitti geldi. Gezindi. Camın önüne dikilip baktı. Burası iyi geliyordu kendisine. Onu anladı. Kendisini topluyor, daha sakin düşünebiliyordu. Okulunu anımsadı birden. Ah şimdi öğrencilerinin karşısında olsaydı. Cıvıl cıvıl sesleri, hep kendisine bakan gözleriyle öğrenciler... Yakıcı bir özlem geçti içinden. «Yahu nedir bu, bırakın da çalışalım.» Söylendi kendikendine.

Genel müdürün kapısına gitti geldi birkaç kez. Kalabalık eksilmiyor artıyordu. Bu gidişle içeriye girebilmesi olanaksızdı. Ne yapmalıydı acaba? Bir yol düşünüyor, bulamıyordu. Sabrı da azalıyordu iyice. Koşarak çıkıp gitmek şimdi, kendini dışarı atmak. Bir daha da hiç gelmilmek buraya... Öyle geçirdi içinden.

Ama yok, birşey kazandırmaz bu. Güçsüzlük olur. Genel müdürle konuşmalıyım. Bakandan sonra en yetkili kişi. O koltuğa geldiğine göre özellikleri olan birisi. Beni anlayabilir, yardım edebilir. Anlatmalıyım ona.

Kendisiyle boğuşuyordu. İki saata yakın bekledi öyle. Karabasan gibi. Tam daireler paydos olurken konuşabildi O da, ayakta. Genel müdür çıkmak üzere kalkmıştı. Yorgundu iyice. Kimbilir kaç kişiye lâf anlatmıştı. Sabrının sınırındaydı. Paltosunu giyerken dinledi. Yapacak birşey yok kardeşim dedi. Gideceksin. Orada dört yıl çalışmışsın, yeter. Arada bir yer değiştirmek iyidir. Orayı da seveceksin. Bilirim ben o kasabayı, güzel yerdir.

Ne kadar rahattı. Olağan bir şeymiş gibi söylüyordu.

Ama efendim ben...

Vaktim yok, toplantıya gidiyorum. Özür dilerim.

Baktı kaldı arkasından. Kafasında birşeyler silindi. Ne yapmalı, bilemeyiverdi. Hiç önemsemiyordu adamlar. Oysa kendisi için ne kadar önemliydi. Anlatamıyor muydu acaba?

Merdivenleri ağır ağır indi. Kocaman bir boşluk vardı içinde. Gittikçe büyüyordu. Bakanla görüşsem de aynı. Değişmiyecek birşey, anlaşıldı. Döneyim kasabama. Yol hazırlığımı yapayım. Başka çarem yok.

Bakanlığın kapısından çıktı. Yürüdü Kızılay'a doğru. Omuzları çöküK, yüzü sarak. Bir yıkkın...

HAYRULLAH BEY YALISI

«Vallahi efendim ,biz bu Hayrullah Beyin kim olduğunu bilmiyoruz. Neyin nesi kimin fesi, öğrenemedik. Bir iki kez gördük kendisini. Zeytinciler'in bu kıyıda eski bir evleri vardı, bahçesi ile birlikte satınaldı onu. Yıktırdı, yeni bir ev yaptırmaya başladı. İki yıldır uğraşıp durdular. Dediklerine göre zengin biriymiş. Harcamasından belliydi zati. Bazen gelirdi, altında lüks araba. Yanında bir sürü adamlar. Ne iş yaparlardı, bilmiyoruz. Ama Allah için eve iyi para harcadılar. Bizim buralarda böylesi yok. Taa İstanbul'dan mermerler çiniler falan getirdiler. Ustalar da hep dışardan, bizim buranın adamını çalıştırmadılar. Geçen yaz bitti yalı. Bahçesini bir güzel düzenlediler. Hiç görmediğimiz süs ağaçları diktiler, çiçekler yetiştirdiler. Biz de sevindik hani, kasabamız güzel bir yapıya kavuştu diye. Önünden gelip geçerken durup bakardık. Hoştu doğrusu. Dediklerine göre bir eşi de Büyükada'da varmış bunun. Çatısına güneşle ısınan su deposu bile koydular. Yaz kış sıcak suyu akacakmış. Arada bir hanımı mı, kızı mı, bir bayan gelirdi. O da boyasını falan değiştirtti. Eşyaları yerleştirdi. İyi dedik, gelip oturacaklar artık. Ama işte tam o günler çıktı bu dedikodu, İçerde yılan mı çıyan mı, yoksa bir böcek mi görmüşler. Kadın korkusundan bayılmış. Ben burada oturamam demiş. Çekip gitmişler. Biz bu kadarını duyduk. Ne olduğunu hâlâ anlayamadık. Şimdi boş duruyor. Dediklerine göre satacaklarmış. Ama kim alabilir orayı? Çok para harcandı doğrusu. Bana kalırsa yazık oldu.»

«Öyle değil efendim, ben biliyorum olayı. Hayrullah Beyi İstanbul'dan tanırım .Tapu işlerini ben koğuşturdum. Bir gün evine de götürdü, karşılıklı viski içtik. Dee zengin adam. Bir ayağı Fransa'da, bir ayağı İsviçre'de. Hanımı kalabalıktan hoşlanmıyor. Şöyle sakin bir kıyıda yazlık ev istemiş. Yılda onbeş-yirmi gün başımı dinlemek istiyorum demiş. Birisi de bizim buraları sağlık vermiş. Yanında çalışan bir arkadaşım var. Sermet, Fakültede aynı sınıftaydık. Bir gün bana telefon etti. Dedi, böyle böyle, bizim patrona kıyılardan uygun bir yer bul. Birkaç dönüm

olsun. Daha fazla da olabilir. Parası önemli değil. Hayrullah Beyi İstanbul'da tanımayan nu var? Her gün beş-on milyona imza atan adam. Neyse ben araştırdım, satılık yerleri sordum. Haber verdim bunlara. Bir pazar günü çıkıp geldiler. Zeytinciler'in bahçesini beğendiler. Ayaküstü pazarlığı bile yaptılar. Bir milyonluk çek verdi Hayıullah bey, İki milyon da tapu alınınca ödenecek Bana vekâletname gönderdi .Biz bir haftada bitirdik işi. Sonra da mimarlar, bahçe uzmanları falan... İyi bir yapı dikildi kıyıya. İçini görseniz, ağzınız açık kalır. Sultan Ahmet camisinin duvarları gibi mavi çinilerle kaplı her yanı. Alt katta geniş salon. Üst katta yatak odaları, banyolar. Şömineli şark odası. Her yöne açılan balkonlar. İyi malzeme kullanıldı, lüks eşyalarla döşendi. Ama oturmak kısmet değilmiş ne yapalım? Hem asıl neden yılan değil. Şuncağız yılanın sözü mü olur. O işin bahanesi. Söz aramızda Cavidan Hanım biraz hasta biliyor musun Nereye gitse içi sıkılıyor. Hep yeni yerler, yeni çevreler görmek istiyor. Burada rahat edebileceğini sandı ama üç günde usandı. Hele kocasının gene Avrupa'ya gideceğini öğrenince... Ben burada oturamam diye tutturdu. Daha doğrusu, anladığıma göre Hayrullah Beyi kıskanıyor. Yanından ayrılmasına dayanamıyor. O kalsaydı Cavidan Hanım da kalacaktı. Ben öyle anladım. Yılan olayı dediğim gibi işin bahanesi. Nasıl mı olmuş, bilmiyorum. Başkalarından duyduğum. Dediklerine göre mutfakta bir yılan görmüşler. Olur böyle şeyler, süt kokusuna gelmiş olmalı. Bahçıvanı çağırıp attırmışlar dışarı. Öldürmüşler, ne var bunda? Korkmuşlar da gitmişler. bir daha gelmiyeceklermiş... Yok canım, yalan. Abartıyorlar. Bir yılan için böyle yalı terkedilir mi? Hem ben size bir şey söyliyeyim mi, satılığa çıkarsa su içinde on milyon. Kim olsa alır. Hayrullah Bey buraya çok çok beş-altı milyon harcadı. Bilemedin yedi milyon. Gene de kârlı. Ama satmaz, satılır mı böyle mal?»

«Yok be şekerim. ben biliyorum. Gözümün önünde oldu. Birkaç komşu toplanıp gittik. Hem hoşgeldiniz, hayırlı olsun diyelim, hem de tanıyalım bakalım nasıl insanlarmış dedik, Hanım da çok yükseklerde, çok havalı. Bizi alt kattaki balkona aldı. Salınacaklı koltuklar neyi var. Ben öyle yerlere oturamam başım döner. Neyse bana demirden bir sandalye getirdiler, ona oturdum. Evde hizmetçi kızlar var, dört dönüyorlar. Allah bilir ya ben kendi kızları sandım, değilmiş. Kendi kızları yurt dışındayınış, daha gelmemiş. Bir iki beylik söz etti bize hanım, «burayı çok sevdim» falan dedi. Sonra nasıl olduysa içerde bir bağırış çağırış koptu. Adı Cavidan Hanımmış biz ne bilelim, kalkıp yürüdü.

İçerde fiskos ettiler. Uzun süre çıkmadılar. Bir birimize bakıştık, bizden hoşlanmadılar dedik. Meğer iş başkaymış. Kızlar kahve pişirmek için mutfağa girince yerde yılan görmüşler. Çaydanlığa dolanmış, çatal dilini de uzatmış bunlara. Bir de hışılarmış. Amanın bir kıyamet koptu. Şimdi bile terliyorum ayol. Yüreğim ağzıma geldi. Biz kendimizi attık dışarı. Kahveden falan vazgeçtik. Evin içi adamla doldu. Hayrullah Bey de evdeymiş meğer. Çekmiş tabancayı, vuracağım diye bağırır. Hanım, dur çinilerr delik deşik olur diye haykırır. Görseniz ana baba günü. Neyse bahçıvan koşup geldi. Ne de olsa toprak adamı. Basmış yılanın başına, kuyruğundan tuttuğu gibi dışarı çıkardı. Korkmayın dedi, şuncağız yılandan korkulur mu? Öldürüp bahçe duvarının dışına attı. Ama gel de anlat. Hanım fenalaştı. Kolonyalar molonyalar... Sonra arabaya bindirip doktora götürdüler. Biz de kalktık, ne yapalım? Oturulacağı kalmadı. Bir uğursuz ev canım. Daha ilk günden olur mu bu? Bugün yılan çıkar, yarın çıyan çıkar... Yoo ne edeyim ben öyle evi? Yalnız şuna yanarım ki içini bir iyice göremedik. Pek övdüler, pek güzelmiş. Ama gitmem gayri, bedava verseler istemem. Ben oturamam öyle yılanlı evde .Gece gelir de boynuma sarılıverirse ne yaparım ayol? Yoo Allah göstermesin!»

«Yılanlı mılanlı, gücümüz yetse alırız arkadaş. Ama nerde bizde öyle para? Hanımla birlikte devlet kapısında otuzar yıl çalışıp emekli olduk. Elimize geçen para bir milyondan biraz fazla. O fazlasını da harcadık. İstiyoruz ki ufak bir yazlığımız olsun. Gelip bir iki ay dinlenelim. Deniz havası alalım. Onun için dolaşıyorum buralarda. Bakmadığım yer kalmadı. Bize göre değil kardeş. Kapatmışlar hep kıyıları. Geç kalmışız. Para dersen gün günden eriyor, alım gücü zayıflıyor. Ufacık bir arsa alıp üstüne bir kulübecik yapayım diyorum ,onu da gözüm yemiyor. Bu yaştan sonra nasıl uğraşırsın? Hanım diyor ki, 'sen beceriksizin tekisin. Herkesin yazlığı var da bizim yok. Yok evet, ne yapayım? Zamanında düşünmeliymişiz, düşünemedik. Sıra mı geldi bu işlere? Şimdi de atı alan Üsküdar'ı geçti. Bu Hayrullah Beyden sözettiler biliyorum. Antalya'da Kuşadası'nda başka yazlıkları da varmış. Burayı nerden akıl etti de geldi, anlamadım. Kimisi satmak için yaptı diyor, kimisi satmaz diyor. Satsa da bize göre değil. Alamayız böyle ev. Yılan işini duydum da onun için sordum. Sahi yılan çıktı diye bırakıp gitmişler, öyle mi? Vallahi çok güldüm bu işe. Benim böyle evim olsa içinden yılan değil ejderha çıksa gene otururum.»

«Onun için değil efendi, iş başka. Dediğin gibi adamın bir sürü evi varmış. Bizim avukat Kâzım anlattı, İstanbul'da da evleri varmış. Dayalı döşeli. Antalya'yı Kuşadası'nı duymamıştık, onları da sen söylüyorsun bak. Niye gelsin de otursun bu ıssız kıyıda? Yaptı gördü, hevesini aldı. Tamam işte. Para çok olunca harcayacak yer arıyor demek. Zenginin malı züğürdün çenesini yorar derler ya, biz de tutmuş konuşuyoruz. Arada bizim İsmail için iyi oldu ha. İş buldu garip. Zeytin toplamaktan kurtuldu. Gel ulan buraya İsmail! Bak konuğumuz var, anlat şu senin yalının hikâyesini.»

«Sorma beyim, bir iştir geldi Hayrullah Beyin başına. Olacağı varmış oldu. Değilse ben hergün oradayım. Bahçenin taşı toprağı hep elimden geçti. Ne yılan gördüm, ne çıyan gördüm. Nerden düşmüş meret, kimbilir? İki yıldır kazdım tırmıkladım, gübreledim... Taa İstanbul'dan güller gönderdi, diktim. Türlü çiçekler ektim. Vallahi yılan mılan görmedim ben. Nasıl girmiş ta içeriye ,anlamadım. Şuna yanarım ki hep emeklerim boşa gitti. Bir başıma kaldım bu evde. Komşular da takılıyorlar. Hayrullah Bey sana yaptırmış burayı. Vallahi öyle gibi oldu he. Ama ben ne edeyim böyle evi efendi? Arkadaki kulübe neyime yetmez? Çok söyledim, gitmeyin beyim, gitmeyin hanımefendi, yok birşey... Dinlemediler, çekip gittiler. Yazık oldu bunca emeğe. Bu hafta Fransa'dan kızıyle damadı gelecekti, bak onlar da çıkmadı. Buzdolabında birsürü et met var. Bana ye dediler ama belki geliverirler diye yiyemiyorum. Bozulacak hepsi. Yazık oldu canım...

Keh keh güldü dinleyenler.

«Ula İsmail enayilik etme, ye o etleri. İç viskileri, Orası senin gayri oğlum.»

«Yok yahu ben haram mala el sürmem. Adam aylığımı veriyor, ne edeyim onun etini?»

«Peki, sıcak suyu da varmış, banyo yapmadın mı hiç?

Güldü İsmail ,

«Bir kez yaptım, dedi. «Çok güzel.»

«Lan birle ikiyle olur mu? Ben olsam hergün banyo yaparım.»

«Yok, günâhtır.

«Peki ne olacak şimdi? Satacaklarmış öyle mi?»

«Bilmem. Bana birşey söylemediler. Biz gelinceye kadar bak dediler. Ben de bakıyorum.

Hayrullah beyin yalısı, henüz fidan olan süs bitkilerinin, çeşit çeşit güllerin çiçeklerin arasında yıldız gibi parlıyordu. Hemen önünde masmavi deniz vardı. Dönüp uzun uzun bakındık.

«Ağzına tükürdüğüm, diye söylendi emekli öğretmen. Biz çadır kuramayız buralara, herif milyonları döküp gitti ha? Üstelik de boş duruyor. Vay dünya vay!

«Adam çalışıp para kazanmış hoca. Sen de onun gibi çalışsaydın.»

Duymazdan geldi. Yanıtlasa şimdi, kimbilir neyin nesiydi? Sustu.

ÇOCUK GİYSİLERİ

Vermez olsaydım. Götürüp tümünü çöp kutusunun orada yaksaydım keşke, yapamadım. İçimden gelmedi. Varsın giysin şu yoksulun çocukları dedim. Nerden bilirdim böyle olacağını? Düşünebilir miydim, aklım başımda mıydı o günler? Dört yaşına kadar büyüt et, dünyanın emeğini ver, sonra bir gece yarısı soluğu kesiliversin yavrumun. Hangi ana deli olmaz? Çok zormuş çok... Allah düşmanının başına vermesin. Hele bu bizimki görülmüş şey değil. Doktorlar dedi ki milyonda bir olur. Babası da yoktu burada. Şaşırdım kaldım. Bir gün önce kötü kötü terledi yavrucuğum. Gene üşüttü sandım. Sık sık olurdu böyle. Zaten doğuştan zayıftı biraz. Ne kadar baksak da gelişmiyordu. İştahı yoktu. Akranları yürüdüler koştular, bu bir türlü yürüyemedi. Hep doktorlara taşıdım. Kimisi dedi, kalsiyum eksikliği var, kimisi dedi, C vitamini ver. Hepsini yaptık. İlâç komadık içirdik. Az uyurdu yavrum. On kere kaldırırdı geceleri. Tek iyileşsin de dedim, hep katlandım. Daha önce iki çocuk doğurup büyüttüm ben. Hepsinden çok Ercan'a emek verdim. Allah da biliyor, çok zor oldu çok... Dört yaşına geldi ama gelişmedi. Üzülmemek elde değil. Ciğerlerim sökülüp gitti yavrucuğumla. Anne anne... deyişlerini unutamıyorum. Kulaklarımda çınlıyor o kuş sesi. Son günü ne çok su istedi. Su verdim habire. Gazoz içiidim, portakal sıktım içirdim. Doymak kanmak bilmedi. Sonra ağırlaşınca üç doktora ayrı ayrı telefon ettim. Birisini eve getirttim. Geceleyin tüm apartımanı ayağa kaldırdım. Eksik olmasınlar, komşular hep ilgilendiler. Herkes dedi ki telâşlanma geçer. Çocuktur hasta olur, iyileşir. Doktor da öyle dedi. Ben nerden bilirdim, beyninden zoru olduğunu. Hiçbir doktor söylememişti, hem de profösörler... Beslenme yetersizliği dediler. Oysa Allah biliyor, herşeyi alıp yedirdim çocuğuma. Et süt yumurta eksik etmedim. Öbür çocuklarıma baktığımdan çok daha iyi baktım. Sağlıklı değildi yavrucuğum, biliyordum. Öbür çocuklar gibi normal gelişmiyordu. Yaz aylarında bir ay iki ay deniz kıyısına da götürdüm. Side' de Marmaris'te denize soktum. Çırılçıplak soyup kumlarda oynattım .Babası sağolsun hiçbir şeyi esirgemedi. Ta Almanya'lar-

dan ilâç getirtti. Bol bol balık yağı içirdik. Bakıyorum görüyorum, kimse çocuğuna bu kadar özen göstermiyor. Ne gerekiyorsa yaptık. Hatta üstüne çok düşüyorsun, bırak kendi haline diyenler oldu. Zaman zaman onu da denedim. Yok yok, başka bir işti bu çocuğun hali. Çekmeyen bilemez. Ah yavrucuğum, ah Ercan'ım, keşke hiç doğmasaydın. Senin acına dayanmak çok zor. Bakışların gözümün önünden gitmiyor. Sesin kulağımdan çıkmıyor. Bundan altı ay kadar önceydi. Bir gün rüyamda gördüm. Büyümüş bu, delikanlı olmuş. Kapkara bıyıkları var. Baktım tuvaletten çıkıyor. Babasının makinesi ile tıraş olmuş, «Nasıl anne bıyıklarım?» diye soruyor bana. Eğilip bakmaya fırsat kalmadı, uyanıverdim. Elimle yokladım, yanıbaşımda mışıl mışıl uyuyor. Eğildim yüzüne, bir ağladım bir ağladım... Gözyaşlarımla ıslattım yüzünü .Ah o Ercan'ım yok şimdi. Nasıl alışmalı, bilemiyorum. Nasıl katlanmalı bu acıya? Yıkıldı ömrümün direği. Yıkıldım ben... Çok zormuş kardeş. Evlât acısı derler ya, hiçbir şeye benzemiyor. Birkaç yıl önce annemi de kaybettim ben. Günah olmasın ama bu kadar üzülmemiştim. Bu kadar yıkılmamıştım. Hiçbir şeyi anlayamadan gitti evlâdım.

Babası da çok üzüldü elbet. Günlerce bıçak açmadı ağzını. Hele başında bulunamaması yıktı adamı. Bir iş için Adana'ya gitmişti. Sabahın köründe telefonla haber verdik. Atlamış bir taksiye öğlen olmadan yetişti, cenazeyi hastaneye kaldırmıştık, doğruca oraya geldi. Hiç öyle görünmemiştim. Eli yüzü mum gibi sarıydı. Hüngür hüngür ağladı kocaman adam. «Neden bana söylemediler, Avrupaya götürürdüm, Almanya'ya götürürdüm» diye bağırdı. Hısım akraba zor yatıştırdılar. Ah Ercan'ım ah, yıktın bizi ıı...

İşte o gündü kardeş, öldüğünün ertesi günü. Akşamdan kusmuştu yavrucağızım. Giysileri kirliydi. Komşu Hatice hanım dedi ki. bunları kapıcının karısına verelim de yıkasın. Olur ver, dedim. Ver de kendi çocuklarına giydirsinler. Hatta öbür kazaklarını pantolonlarını falan da çıkartıp verdim. Ne yapacaktım ben gayri onları? Ama Hatice hanım akıllı kadın, sıkı sıkı tenbih etmiş. «bunları al ama. sakın buralarda giydirme, demiş. Mürşide görür de üzülür.» Ben hiç düşünememiştim. Nasıl düşüneyim, aklım başımda mıydı? Nerden bilirdim böyle olacağını? O kör olası önceleri uydu bu tenbihe, giydirmedi. Zaten aramız da iyiydi. Ufak tefek yardımlarımız olurdu. Haftada bir temizliğe gelirdi bize. Para mara verirdik. Saygıda kusur etmezdi. Ne zaman ki kocasını kapıcılıktan çıkarmaya kalktılar, hepimize düşman kesildi. Zıddımıza işler yapmaya başladılar. En çok da

bana ettiler kardeş. Ercanımın kazaklarını pantolonlarını çocuklarına giydirip saldılar ortaya. Her gördükçe yüreğim kalkıyor. Kaç kez söyledim «etme Fadime, giydirme şunları, ben deli oluyorum burada. Bunun için mi verdim?» Temizliğe çağırmıyorum şimdi, başka kadın bulduk. O da giydirip öcünü alıyor. Kimseye anlatamıyorum. Geçen gün ne oldu bakın, sabah erkenden pencerenin önüne oturdum çay içiyorum. Zaten uykularım bozuk. Sinirlerim hep ayakta. Bu dökülekalasıcanın küçük oğlu Ercan'ımın giysileriyle çıkıvermesin mi kapının önüne? Yüreğim hop etti. Boş bulundum, oğulcuğum sandım birden. Nasıl da benziyor? Uff... biryerlerim dökülüverdi. Gözüm karardı. Böyle acı çektirilir mi bir insana? Ne hakları var? Açtım pencereyi, «gir içeriye ulen, diye bağırdım. Görünme gözüme!» Başını kaldırıp dilini çıkardı dürzünün oğlu. İşte o zaman deli oldum. Aklımı çıvdırdım. Merdivenleri nasıl indiğimi bilemiyorum. Sesimden apartıman ayağa kalktı. Ağzıma ne geldiyse sayıp döktüm. «Verin çocuğumun giysilerini, diye bağırdım. İnsan değil misiniz? Alay mı ediyorsunuz benimle?»

Kapıyı çat kapattılar yüzüme. Ne kadar vurdumsa da açmadılar .Bunlar böyle kardeşim, iyilikten anlamazlar. Cahil adamlar ne olacak. Sonra kocam geldi de zorla yukarı çıkardı beni. «yahu vermişsin bikere, geri alınır mı?» dedi. Evet alınmaz, ben de biliyorum. Ama tenbih etmişiz, bi süre giydirmeyiversinler, ne olur? Unutayım şu acımı. Yok dinlemiyorlar. Vızgeliyor onlara senin derdin. Ah Ercan'ım... Huyum değişti, deli oldum ben. Bastığım yeri görmüyorum. Çok zormuş kardeş. Allah düşmanımın başına vermesin.

MUSTAFA KURU

— Ne oluyor gene komşu, ne bu feylin? Biraz durmak dinlenmek yok mu yahu? Bak bugün pazar, millet çıkmış geziyor eyleniyor. Sense soyunmuş bahçeyle uğraşıyorsun, olur mu bu, yakışık alır mı?

Mustafa Kuru kazmaya dayanıp baktı. Kötü kötü soluklandı,

— Ne yapalım kardaş, dedi. Şu işi ne zamandır yapayım derim, elim ermedi. Boş zaman yok.

— İyi de sen bir devlet memurusun yahu. Devlet memuru dediğin pazar günleri dinlenir.

— Bırak be Fevzi, neremiz devlet memuru bizim?

— Aa, inkâr mı ediyorsun? Resmi kayıtlarda devlet memuru değil misin bugüne bugün?

— Öyle diyorlar be.

Yeniden taşları sökmeye davrandı.

— Ne yapıyorsun şimdi, niye söküyorsun o duvarı?

— Bel verdi de, yeniden yapacağım. Eğri duruyor baksana, hoşuma gitmiyor.

— Ulan kaç kez söküp yaptın be? Yeter gayri.

Mustafa Kuru bir bakanlıkta hizmetliydi. Fevzi'yle komşuydular. Dikmen deresinde yanyana gecekonduları vardı. Fevzi'ninki yapıldığı gibi duruyordu ama Mustafa Kuru her yıl bir yerlerini düzeltir, ekler yapar ,bahçeyi elden geçirirdi. Komşular ikide bir söylenirlerdi, «durmak bilmiyor bu adam, bozup bozup yeniden yapıyor. Doğru dürüst yap da otur artık, deli midir nedir?

Dairelerin açık olmadığı günler hep çalışırdı Mustafa. Ne kahveye gider otururdu, ne de biryerlere gezmeye çıkardı. Ar-

kasını tepeye yaslamış gecekondunun önündeki yarım dönüm bahçe, bir kıyıdaki küçük kümes belki yirmi kez elinden geçmişti. Ağaçları bile söküp yeniden dikmişti. Şu durumuyla bakımlıydı bayâ. Evi badanalı düzgün, bahçe iyi işlenmiş, kümesin telleri gergin. Şimdi de ortadaki teras görevi yapan taş duvarı söküp yeniden yapacaktı. Bir yeri bel vermişti, rahat edemiyordu.

— Sen köyde de böyle çalışır mıydın? diye sordu Fevzi.

— Çalışırdık ya, boş mu dururduk?

— E niye geldin ya buralara?

Fevzi'nin gevezeliğine kızdı. «Git ulan işine dürzü, sabah sabah...» Yutkunup kötü şey demedi. İrice bir taşı sökmeye çalışıyordu. Oğlunun eski pantolonu vardı ayağında.

— Selim nerede, ona niye yaptırmıyorsun bu işleri?

Mustafa Kuru'nun damarına basmak istiyordu.

— Cık, o çalışmaz.

— Çalışmaz ya, herkes canının kıymatını bilir Mustafa ağa. Sen de böyle köylülüğü sürdürürsün işte. Neye yarayacak peki, yarın arkandan dua mı edecekler?

— Etmesinler. Dua isteyen kim?

— He he... Ben onu bunu bilmem ağa, buralara geldik ki daha az çalışalım diye. Baksana herkes nasıl yaşıyor?

— Git sen de yaşa, dedi Mustafa, nasıl yaşayacaksan. «Köylülüğü sürdürüyormuşuz, sürdürürüm sana ne? Çalışmak ayıp mı? Sen kentli oldun da ne işledin ulan? Çatın başına yıkılacak keraneci. Hem kendin yapmazsın, hem para verip yaptıramazsın. Açın kabadayısı. Kentli olmak sanıyorlar bunu.»

Fevzi gitti ama arkasından bir epey söylendi. Hem çalışıyor hem sinirleniyordu.

— Asabımı bozdu sabah sabah dürzü!

Arkasından baktı, dereye aşağı elleri arkasında kasılarak yürüyordu. Elden düşme lâcivert takımını giymiş, gömleğin yakalarını da üstüne çıkarmıştı. Bir özenti akıyordu heryerinden. «Sen de benim gibi cıbırın tekisin ulan. Kapıcı maaşıyla ne bu fiyaka? Devlet memuruymuş, he he... Köyden gelen tarhanayla bulgurla... Pazar günleri dinlenmeliymiş. Sanki öbür günler çok çalışıyoruz. İki odayı sil, evrak getir götür,

yorgunluktan ölüyoruz! Ah ah, bizde bu kaytarıcılık olduktan sonra... Kimse çalışmıyor kimse. Görüyoruz işte.»

Hem çalışıyor hem düşünüyordu. Koca taşı çıkarıp kıyıya sürükledi. Öbür taşları yığdı üstüne. Temeli kazmaya başladı.

— Gene ne yapıyorsun baba? diyerek geldi Selim. Ayağında pijama, üstünde atlet. Yeni uyanmıştı demek. Kendisinden daha iriyarı, daha güçlü. «Elinin körünü yapıyorum» dedi içinden. Karşılık alamayınca bırakıp gitti. İçerde anasiyle kardeşleriyle hırlaştıkları duyuluyordu. Mustafa Kuru sustu, çalışmayı sürdürdü.

«Haylaz eşşekoğlu eşşek, diyerek söydü içinden. Okuyacak da adam olacak diye gözüne bakıyoruz, gittikçe sapıtıyor. Bir asalak da bu olup çıkacak başımıza. Ne hayır gelir bunlardan?»

İp çekti, kuru duvarı örmeye başladı.

— Asiye, su gönder buraya susadım! diye seslendi.

Kadın sürahiyi bardağı kendisi getirdi.

— Ne oluyor orada ,ne dır dır ederler?

— Şey... Selim sinamaya gidecekmiş. Kızlar bizi de götür dediler .O arkadaşlariyle gidecekmiş ,onun kavgasını ederler.

— İyi. Öldüler sinamasızlıktan.

Suyunu içti. çalışmaya başladı. Kadın bekliyordu,

— Biraz para verecen mi bunlara?

Mustafa Kuru gözlerini ağarttı,

— Ne parası, ayın kaçı bugün? Bilmez mi bu haspalar?

— Ne edeceksin Mustafa, arkadaşlariyle sözleşmiş. Ayrılmasınlar şimdi...

— Git ver, Allah belâlarını versin!

— Deme öyle. Kızacaksan gitmesinler.

— Yok kızmıyorum, oynuyorum burada!

Kadın içini çekerek gitti.

«Aah ah...» diye soludu Mustafa Kuru içinden. Birşeylere kızıyordu. Neye kızdığını bilemiyordu

Biraz sonra Selim giyinmiş, çat örttü kapıyı, dereye aşağı yürüdü. «Git bakalım, dürzü, geç kalma çabuk git. Biz de çalışalım, burada.»

İşine eğildi. Burnundan soluyordu.

ARKADAŞ OĞLU

Telefonda iyi anlamamışım demek, «elbette görüşürüz, memnun olurum buyurun» deyip kapatmıştım. Ama yüzyüze gelip de adını soyadını bir daha söyleyince irkildim. «Nasıl, yoksa?..» Evet oğluyum, dedi. «Vay canına, oğlusun ha?» Ne yapacağımı bilemedim. «Peki, buyurun» dedim. İkircikli davranışıma aldırmadan geçip oturdu. Gençlerin pişkinliği her zaman hoşuma gider. Bazan gelirler böyle. Ama bu kez durum değişikti. Nasıl konuşmalıydı acaba? Hemen anladı bunu,

— Size amca diyebilir miyim? diye sordu.

— Elbet diyebilirsin, nasıl istersen. Baban eski bir arkadaşımdır.

Güldü.

— Babamla aranızda geçenleri hep biliyorum amca, dedi. Sonradan öğrendim.

Alttan aldım,

— Önemli değil canım. Geçmişte kaldı onlar. Ben unuttum bile.

— Bu iyi, dedi. Zaten sizden bu beklenir. Olgunluğunuz, yetişkinliğiniz...

— Yok canım, bunları söylemene gerek yok yavrum. Önemsiz şeyler. Sen nasılsın, onu söyle?

— İyiyim amca ,sağol. Okuduk işte iyi kötü, şimdi çalışıyorum. Evliyim, bir çocuğum var, üç yaşında...

— İyi iyi, aferim. Çok memnun oldum. Sizinkiler nasıllar?

— Babam öldü, biliyorsunuz?

— Yoo bilmiyorum.

— Çok oldu. Zaten ayrıydı bizden.

— Öyle mi, hiç duymadım?

— Ohoo, neler geçti başımızdan amca. Anamı boşadı, başka bir kadınla evlendi. Alkolik oldu, çok kötü bitti sonu.

— Deme yahu, hiç duymadım?

— Olabilir. Yıllar var ki gelmiyorsunuz memlekete. Gerçi ben de gitmiyorum. Anamı gönderiyorum bazan. Ondan alıyorum haberleri.

— Allah allah; Ne kadar ilgisiz kalmışım...

— Ben de o açıdan eleştiriyorum sizi. Gerçi önemli bir iş yapıyorsunuz ama köyün sorunlariyle de ilgilenseniz iyi olur. Yerellik önemli.

— Öyle ama fırsat olmuyor oğul. Bambaşka konuların içindeyim. Yaşam koşulları sürükleyip götürüyor insanı.

— Nedenler arayınca bulunur amca. Bizi pek kandırmaz bunlar. Sizin bulunduğunuz yere gelmiş bir insanın sorumlulukları vardır. Bazan bunu içinizde duyduğunuzu sanıyorum.

— Duyuyorum elbet. Duymaktan da öte acı çekiyorum. Neyse, sen hele kendinden sözet biraz.

Karşılıklı sigara yaktık. Bakışında davranışlarında eski arkadaşımdan gelen çizgiler vardı. Gençliğimin bir döneminde zor günler yaşatmıştı bana. Kan davasına benzer bir anlaşmazlık yıllar yılı sürüp gitmiş, kaç kez beni ihbar etmiş, hakkımda olmadık dedikodular çıkarmış, mahkemelik olmuştuk. Şimdi yüzüne bakarken o eski olaylar sinama şeridi gibi gözümün önünden geçiyordu. Çoktandır düşünmemiştim, şimdi yeniden anımsıyordum.

— Çocukluğumda sizin hakkınızda çok kötü şeyler duydum, diyerek başladı. Yalnız babamdan değil, başkalarından da... Ortaokuldayken bir öğretmenimiz de sizden söz etti. Bir yazınızı okumuştuk sanıyorum. Şimdi aklımda yok ama iyi şeyler söylemedi sizin için.

— Olabilir. Biz alışkınız bunlara.

— O yaz mıydı, ertesi yaz mıydı köye geldiniz. İlk kez görüyordum sizi. Konuşmadım ama uzaktan izledim. Kahvede babamla bir tartışmaya girdiniz. Köylülerin kimisi babamı, kimisi sizi destekliyordu.

— Evet anımsıyorum.

— Ben de dinledim uzaktan. Doğrusu içimde bir kuşku belirdi. Sizin söylediklerinizi daha akla yakın buldum. Hatta kızdım size. Hiç sinirlenmeden, usul usul ve alçakgönüllü konu-

şuyordunuz. Babamsa herzamanki gibi bağırıp çağırıyordu. İkide bir «vatan, millet» sözcükleri ediyordu. Garip bir etki bıraktı bende o tartışmanız. Üstünde düşündüm durdum. Lisede okuduğum yıllarda bir kitabınız geçti elime. Sanıyorum yeni çıkmıştı. Sizi daha iyi tanımak istiyordum. Tuttum okudum o kitabınızı. Zaten başka kitaplar da okumaya başlamıştım. Giderek anladım ki babamgil haksız. Sizin için söylenenler yanlış. Bunun üstünde durdum elbet, nedenlerini aradım. Boyutları çok büyük, çok derin. Sizin kavgalarınız bunun küçük bir kesiti.

— Öyle evet, çocukça şeyler.

— Babam gilin yanılgısı şurda ki, bazı sözcüklerin tılsımına kapılmışlar, tarihsel gelişimin ayırımında değiller. Bu biraz okumakla, düşünmekle anlaşılabilir. Hadi babam neyse, yarım bir öğrenimi var. Kişiliği de fazla düşünmeye yatkın değil. Bir ağa oğlu, hazıra konmuş ve yiyip içip gününü geçirmiş. Ama bakıyordum da nice okumuşlar aynı yanılgının içindeler. Ben buna şaşıyorum işte.

— Ama o görüşün de bir felsefesi var, bilimi var. Hem yalnız bizde değil, tüm dünyada. Yüzyıllardır tartışılır durur. Bunda anlaşılmayacak bir şey yok. Doğaldır...

— Ama doğal olmayan birşey var amca, tarihe şöyle kuşbakışı bakınca, gelişim hep halktan yana olmuş. Halkın çıkarları ağır basmış. Buna karşı çıkanlar er-geç yenilmiş.

— Öyle evet. Bu gerçeği kavramanıza sevindim.

— Sizin de yardımınız oldu, teşekkür borçluyum.

— Yok. Kimseye borçlu değilsiniz. Kendi çabanız... Birşey söyliyeyim mi, babanızı fazla suçlamayın, gönül kırgınlığı duymayın. O üstüne düşeni yapıyordu, ben de üstüme düşeni yaptım.

— Daha namuslu yapabilirdi. Birgün hiç unutmuyorum, o zaman lisedeydim herhalde, sizin için «vatan haini» dedi. Ben de nerden belli, nasıl kanıtlıyacaksın» dedim. Üstüme yürüdü, «Onun peşinden gidersen sen de vatan hainisin» dedi. Çok kırıldım. Günlerce kendime gelemedim.

— Valla ne diyeyim oğul, ağır evet. Böyle suçlamaları daha dikkatli yapmalı insan. Ama bizde böyledir, rahatça söylerler. Kendisi gibi düşünmeyeni en ağır sözcüklerle suçlarlar. Belki

demokratik eğitim eksikliği. Bu aşamalardan geçeceğiz, kolay değil.

Yüzüne dikkatle baktım, bana bir oyun oynamasındı bu delikanlı? Görüntü olarak babasının gençliğine ne kadar da benziyordu? Ama değil, içtenliydi. Sözcüklerini bilerek seçiyordu, inanarak söylüyordu. Birtakım çilelerden geçtiği, uzun arayışlardan sonra buraya geldiği belliydi. Sessiz bir saygı duydum içimde. Ilık bir hüzün.

Gülümsediğimi gördü.

— Size çok şeyler söylemek istiyorum ama gereksiz, dedi. Zaten anlıyorsunuz bunu, gereğince değerlendiriyorsunuz. İnsanın en büyük çıkmazı, yanılgılar, yanlış kanılar. Siz çok erken anlamışsınız, ta ilk gençliğinizde. Onun için hep hayranlık duydum» size.

— Yok, dedim, bu olmadı. Hayran olunacak ne insanlar gelmiş yeryüzüne, ben kimim ki?

— Size böyle söylemek düşer elbet.

Eski düşman arkadaşımın oğluyla daha bir süre konuştuk. Babasiyle anlaşmazlıklarını, kavgalarını anlattı uzun uzun. Kaç kez boğazına sarılmış, okuldan almaya kalkmış, okuduğu kitaplarını yırtmış. İkide bir gözümün önüne geldi o saldırgan kişiliği. Sonra o gitti, oğlu gelip oturdu karşıma. Bir o günleri, bir bu günü yaşadım üst üste.

Tekrar buluşmak üzere kalkıp gitti, ama ben oturdum kaldım koltuğumda. Neydi bu, nasıl çözümlemeliydi? «Ulan kendi oğlunla öcümü aldım senden hıyarağası» mı demeliydim, yoksa gene alçakgönüllü bir tavırla «yanıldın arslanım, işte kanıtı» mı demeliydim?

Bazan öyle dedim, bazan böyle dedim kendikendime.

«Beypazar bağları kardaş yeşillenir yaz olur

Usulcana söyle kardaş, duyan olur söz olur...

ÇOCUKLARIN ADI

— Adın ne?

— Özgür.

— Ne demek Özgür ulan? Biz esir miyiz? Kim koydu sana bu adı?

— Bilmiyorum efendim.

— Nasıl bilmezsin? Çağır babanı buraya. Yarın gelsin görüşelim. Senin adın ne?

Yedi sekiz yaşındaki çocuk ağlamaya başladı.

— Ne ağlıyorsun oğlum, adını sorduk?

— Devrim öğretmenim.

— Hıh, Devrim! Sen de çağır babanı! Yarın okula gelsin, anladın mı?

Çocuk başını eğmiş hıçkırıyordu.

— Babam burada yok öğretmenim, dedi zorlukla.

— Niye, nerede baban?

— Yok, bilmiyorum.

— Öyleyse anneni çağır. Ağlama hadi, ağlayacak birşey yok.

Çocuklar çıktı. Okulun koridoru bomboştu. Dersliklerden uğultular geliyordu. Özgür 3-A sınıfının kapısına dikilmiş, ne yapacağını bilemeden bekliyordu. Gözlerini siliyordu bir yandan. Devrim arkasına gelince döndü. Bakıştılar. İkisi de ağlamaklıydı. Ne olduğunu anlayamıyorlardı. Ayrı sınıflarda okuyorlardı ama arkadaştılar. Birlikte oynarlardı çoğu kez.

— Senin de mi adına kızdı? diye sordu Özgür.

— He.

— Ne yapacağız şimdi?

— Bilmem.

Bir yılgındı ikisi de. Düşünüyorlardı.

— Keşke Ahmet Mehmet olsaydı adımız. Herkeş kızıyor bize.

Yeniden ağlamaya başladılar. Özgür Devrim'in omuzuna yaslandı.

— Benim babam yok, ne edeceğim şimdi? dedi Devrim.

— Benim babam burada ama gelmez. Hergün işe gidiyor, dedi Özgür.

— Arkadaşlar da alay ediyorlar hergün.
— He ya, kötü admış bizim adımız.
— Benim de annem gelemez, çalışıyor.
— Ne yapacağız şimdi, eve gidelim mi?
— Bizim evde kimse yok. Hem çantalarımız da burada.

Koridorun ucuna doğru yürüdüler. İkisi de üzgündü. Hıçkırıyorlardı.

— Ah bir kuş olsam da uçup gitsem, dedi Özgür.

— Ben de gelsem seninle, dedi Devrim.

Pencerenin önünde durup uzaklara baktılar.

— Geçen gün doktor da kızdı bana. Ne biçim adın var ulan, dedi. Zararlı ilâç verecek diye korktu babaannem. Bizim ne suçumuz var anlamıyorum ki?

— He. Babalarımız koymuş, biz ne edelim?
— Senin baban ne iş yapar?
— Şimdi çalışmıyor ,hapiste. Kimseye söyleme ama, olur mu? Çoktandır görmedim.

Yeniden ağlamaya başladı. Özgür korkuyla baktı ona,

— Sana bu adı koyduğu için mi hapsetmişler?

— He, öyle birşey işte.

— Benim babamı da işten çıkardılar. Şimdi başka bir yerde çalışıyor. Adlarımızı değiştirelim en iyisi. Belki onlar da kurtulur.

— Annem değiştirmem diyor.

— Ben de istemem ama baksana başımıza gelenlere? Eskiden böyle değildi. Herkes severdi benim adımı. Şimdi ne oldu, anlamadım ki.

— Benim de öyle, tıpkı. Gece rüyama giriyor. Herkes Devrim Devrim diye üstüme çullanıyor. Ben de kaçıyorum önlerinden. Babaannem diyor ki «korkma oğul, senin suçun yok.» Ama ben korkuyorum. Hele polis amcalar alıp götürecekler diye ödüm kopuyor.

O sırada bir kapı açıldı geriden. Meliha öğretmen başını uzatıp baktı,

— Ne o, dedi. Ne yapıyorsunuz siz orada?

— Hiç öğretmenim, şey... Müdür bey çağırdı da...

— Ee? Girseniz ya sınıflarınıza, ne duruyorsunuz?

Kımıldamadılar. Ağlamaklı yüzlerini görünce yanlarına geldi.

— Ne oldu, yaramazlık mı yaptınız?

— Yok öğretmenim, adlarımıza kızdı.

— Adlarınıza mı kızdı, nedir adlarınız?

— Devrim, Özgür.

— Ee? Neden kızdı?

— Bilmiyoruz. Babalarınızı çağırın dedi. Benim babam burada yok.

Meliha öğretmen durup düşündü. Güldü kendikendine.

— Üzülmeyin, dedi. Sizi ilgilendiren birşey yok. Ben müdür beyle konuşurum.

İkisinin de başını okşadı.

— Girin hadi derslerinize. Dert mi bu?

Rahatladı çocuklar, sevinçle baktılar arkasından.

Meliha öğretmen okul müdürünün odasına girdi,

— Nedir bu iş müdür bey? dedi. Adları için çocukları azarlamışsınız, onların ne suçu var?

Müdür bol resimli bir gazeteye bakıyordu. Başını kaldırdı,

— Hangi çocukları? diye sordu.

— Devrim, Özgür. Ağlıyorlardı şurada.

— Haa, azarlamadım canım. Babalarınızı çağırın dedim.

— Ne olacak babaları?

— Değiştirsinler o adları. Hergün şikâyet geliyor. Ben de sakıncalı buluyorum.

— Nedenmiş o?

— Öyle işte. Hem siz karışmayın canım. idari işler bunlar.

— Hangi idari işler, O çocukların nasıl üzüldüğünü biliyor musunuz? Böyle davranmanız doğru mu?

Okul müdürü koltuğuna yaslandı.

— Meliha hanım ,siz daha gençsiniz, dedi. Bilmediğiniz çok şeyler var. Dersinize girin lütfen.

— Teneffüs zili çaldı müdür bey. Bilmediğim neymiş, söyleyin de öğreneyim. Bu adlar neden hoşunuza gitmiyor ?

— Açıklamak zorunda değilim. Sizinle tartışmak da istemiyorum.

— Peki. Teşekkür ederim. Ama birşey söylemek zorundayım, bu yıla kadar siz de kullanıyordunuz bu sözcükleri. Ya o zaman içtenli değildiniz, ya şimdi...

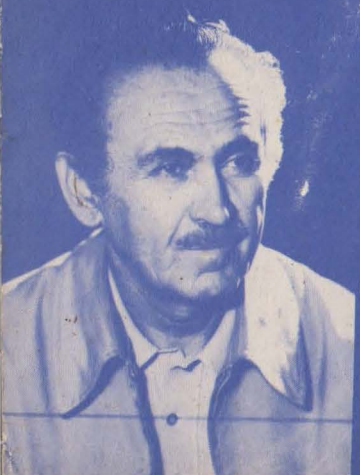
Müdür yanıtlamadı. Gazetesine eğildi.

Meliha öğretmen de çıktı dışarı.

İ Ç İ N D E K İ L E R

	Sayfa
Eskilerden Biri	5
Zaman Geçiyor mu ?	10
Zımpara Taşı	14
Gel de Anlat	19
Dalgın Hadi Bey	23
Özeleştiri	27
Anafor	31
Hem Uzak Hem Yakın	36
Gergin Bir Yolculuk	43
Alıp Satmak Üstüne	53
Ayfer	57
Şaziye Kız	62
Seyfi Bey Gerçeği	66
Boz Dünya	70
Bir Küskün	73
Hayrullah Bey Yalısı	81
Çocuk Giysileri	86
Mustafa Kuru	89
Arkadaş Oğlu	92
Çocukların Adı	96

İçinde yaşadığımız dönemde, toplumun çeşitli kesimlerinden insanlar, olaylar ve düşünler. Talip Apaydın, küçük öykü türünde, yalın ve aydınlık bir anlatımla sergiliyor bunları. Toplumcu-gerçekçi yazınımıza katkılar getiriyor. Apaydın'ın aynı zamanda yeni dönem öyküleri sayılabilecek "Hem Uzak Hem Yakın"ı beğeniyle okuyacağınızı umuyoruz.

Talip Apaydın 1926 köy doğumlu. Köy Enstitülerinden yetişen yazarlarımızdan. Yurdun çeşitli yörelerinde otuz yıl öğretmenlik yaptı. Bunun yirmi yılı Anadolu'da geçti. Çeşitli türlerde otuz kitabı yayınlandı. Bazıları birkaç [illegible] yaptı. Yabancı dillere [illegible] daralı roman, Doğan Ka[illegible] çocuk romanı, TRT radyo oyunu gibi ödülleri de var.